

Natura 2000

**v Triglavskem narodnem parku -
gradivo za pristop k upravljanju Natura 2000 območij
s praktičnimi primeri in smernicami**

Triglavski narodni park
Bled, 2007

RAZPRAVE IN RAZISKAVE 14

Natura 2000

v Triglavskem narodnem parku - gradivo za pristop k upravljanju Natura 2000 območij s praktičnimi primeri in smernicami

Triglavski narodni park, 2007

Natura 2000 v Triglavskem narodnem parku
– gradivo za pristop k upravljanju Natura 2000
območij s praktičnimi primeri in smernicami.

Pripravili:

Tanja Menegalija

Alenka Petrinjak

Grega Krže

Jurij Dobravec

Pri pripravi vsebin in podlag so sodelovali:

Maja Fajdiga Komar

Janko Dobravec

Ana Marija Kunstelj Pavlovski

Antonija Bogdan

Tina Rabzelj

Alenka Mencinger

Uredil: Jurij Dobravec

Vodja projekta: Davorin Koren

Izdal: Triglavski narodni park

Zanj: dr. Marija Markeš

Bled, 2007

Publikacija je bila pripravljena v okviru projekta ERA ECO.
Dejavnosti v okviru projekta je sofinancirala Evropska
unija iz programa Interreg IIIA Slovenija–Avstrija.

Natura 2000 v Sloveniji in Julijskih Alpah

Narava v Julijskih Alpah je zaradi prepleta različnih dejavnikov izredno pestra. Močna namočenost, velike razlike v nadmorskih višinah in različni podnebni vplivi so ustvarili pestro paletu življenjskih okolij, kjer uspeva in živi veliko število rastlinskih in živalskih vrst. Na majhnem prostoru tako najdemo alpske vrste, vrste sredozemskega sveta in vrste značilne za Dinarsko gorstvo.

Ljudje so v preteklosti znali živeti z naravo, jo spoštovali in si od nje vzeli le toliko, da so preživali. In ravno njim, našim prednikom, se lahko zahvalimo, da je narava tod tako dobro ohranjena.

V zadnjih desetletjih se je biotska raznovrstnost v Evropi zmanjšala. Spremembe so bile najbolj očitne na območjih, ki so človekovim dejavnostim lažje dostopna. Številne rastlinske in živalske vrste so se znašle na robu preživetja, nekaj pa jih je že izumrlo. Članice Evropske unije so se zato zavezale, da bodo določile najpomembnejša naravna območja, ki jih bodo varovale. Nove članice so območja določile pred vstopom v Unijo. Območja so bila izbrana na podlagi seznamov življenjskih okolij in vrst iz dveh direktiv EU, ki urejata to področje. Ti vključujejo več kot 170 življenjskih okolij in približno 900 rastlinskih in živalskih vrst.

Natura 2000 je omrežje ekološko pomembnih območij narave v Evropi, opredeljenih na podlagi Direktive o pticah in Direktive o habitatih. Namenjeno je ohranjanju mednarodno pomembnih živalskih in rastlinskih vrst ter različnih življenjskih okolij. Vsa območja, ki so vključena v Naturo 2000, tvorijo mrežo, ki predstavlja temelj prekomejnega varstva in ohranjanja naravne dediščine. Območja Natura 2000 niso zavarovani naravni rezervati, kjer bi bile človekove dejavnosti popolnoma omejene. Gre za območja varstva narave, kjer se lahko izvajajo vse aktivnosti, ki omogočajo oziroma ne ovirajo ohranjanja biotske raznovrstnosti in upoštevajo načela obeh direktiv.

Načrt upravljanja, za katerega smo v tej publikaciji zbrali gradivo oziroma strokovne podlage, je osnoven dokument, ki ureja odnose med človekom in naravo na teh območjih. Načrt prinese jasnost in doslednost glede posegov v naravo na območju in ne pušča dvomov. Eno glavnih ciljev načrta upravljanja je predeljevanje in oblikovanje posameznih območij, kjer so ukrepi varovanja narave različno strogi. Kar prepoveduje nekje, je dovoljeno na drugem, premostitvenem območju. Vsak, ki v območje posega ali želi poseči, se tako lahko hitro prepriča o tem, ali je načrtovan poseg možen ali ne, v slednjem primeru pa mu za poseg ponuja nadomestno lokacijo ali drugačno rešitev.

Gradivo za načrt upravljanja, ki je prikazano v tej publikaciji, predstavlja nekatere vsebine, ki so za načrt upravljanja nujno potrebne in nekatere, za katere menimo, da bodo za pripravo samega načrta koristne ali uporabne. Dokument je sestavljen iz treh delov. V prvem objavljamo ključne predpise, povezane z programom Natura 2000, v drugem obravnavamo naravo, v tretjem pa prisotnost človeka oziroma interakcijo med naravo in človekom. Ozadje in viri objavljenih dejstev so povzeti po uradnih dokumentih in podatkovnih zbirkah, ki so bile na voljo pripravljalcem gradiva oziroma smo jih v času priprave sami zbrali in uredili.

In kako naprej? Strokovne podlage v tem gradivu so ugotovljena dejstva, ki lahko predstavljajo kakovostno izhodišče za strokovno in javno razpravo o vsebinah, o možnostih in potrebah tukajšnje narave – vse z namenom, da se življenjski prostor ohrani in omogoči nadaljevanje sobivanja človeka in narave.

Direktiva Sveta o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS)

SVET EVROPSKIH SKUPNOSTI JE

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti in zlasti člena 235 Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Komisije [1],

ob upoštevanju mnenja Evropskega parlamenta [2],

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-socialnega odbora [3],

ker Deklaracija Sveta z dne 22. novembra 1973 o programu Evropske skupnosti o varstvu okolja [4] predvideva posebne ukrepe za varovanje ptic, ki jih dopolnjuje Resolucija Sveta Evropskih skupnosti in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali na zasedanju Sveta dne 17. maja 1977 o nadaljevanju in izvajanju politike varstva okolja in programa Evropske skupnosti o varstvu okolja [5];

ker upada, v nekaterih primerih zelo hitro, število mnogih vrst prosto živečih ptic, ki so naravno prisotne na evropskem ozemlju držav članic; ker ta upad resno ogroža ohranjanje naravnega okolja predvsem zato, ker je s tem ogroženo biološko ravnovesje;

ker so vrste prosto živečih ptic, naravno prisotnih na evropskem ozemlju držav članic, večinoma selitvene vrste; ker so te vrste skupna dediščina in ker je učinkovito varstvo ptic tipična čezmejna okoljska težava, ki vključuje skupno odgovornost;

ker se zaradi splošnega stanja ter zlasti podnebja, nizke gostote poseljenosti ter izjemne velikosti in geografskega položaja Grenlandije pogoji za življenje ptic na tem otoku v osnovi razlikujejo od življenjskih pogojev na drugih območjih evropskega ozemlja držav članic;

ker naj se torej ta direktiva ne uporablja na Grenlandiji;

ker je treba v okviru delovanja skupnega trga, ciljev Skupnosti, ki se nanašajo na izboljšanje življenjskih razmer, skladnega razvoja gospodarskih dejavnosti v vsej Skupnosti ter stalne in uravnotežene širitve, doseči ohranitev vrst prosto živečih ptic, naravno prisotnih na evropskem ozemlju držav članic, vendar pa za tako delovanje v Pogodbi niso bila predvidena posebna pooblastila, ki so potrebna;

ker se morajo predvideni ukrepi nanašati na različne dejavnike, ki lahko vplivajo na število ptic, in sicer neugodne vplive človekovih dejavnosti ter zlasti uničenje in onesnaženje habitatov ptic, ujetje in ubitje ptic ter trgovino z njimi, ki je posledica teh dejavnosti; ker naj bi se v okviru politike ohranjanja ptic strogost teh ukrepov prilagodila stanju različnih vrst;

ker je cilj ohranjanja dolgoročno varovanje in upravljanje naravnih virov kot sestavnega dela dediščine evropskih narodov; ker omogoča nadzor nad naravnimi viri in ureja njihovo uporabo na podlagi ukrepov, potrebnih za vzdrževanje in prilagajanje naravnega ravnovesja med vrstami, kolikor je to razumno mogoče;

ker so ohranjanje, vzdrževanje ali obnavljanje zadostne raznovrstnosti ter površine habitatov nujni za ohranitev vseh vrst ptic; ker naj bi bile nekatere vrste ptic predmet posebnih ukrepov za ohranitev njihovih habitatov, da se zagotovi preživetje in razmnoževanje ptic na njihovem območju razširjenosti; ker morajo ti ukrepi upoštevati tudi selitvene vrste in se uskladiti tako, da se vzpostavi skladna celota;

ker je treba zaradi preprečitve možnega škodljivega pritiska poslovnih interesov na stopnjo odvzema ptic določiti splošno prepoved trženja ter omejiti vsa

odstopanja na tiste vrste, katerih biološko stanje to dovoljuje, upoštevaje posebne razmere, kakršne so na različnih območjih;

ker se nekatere vrste zaradi svojega visokega populacijskega nivoja, geografske razporeditve in stopnje razmnoževanja lahko lovijo v vsej Skupnosti, kar predstavlja sprejemljivo izkoriščanje; kadar se vzpostavijo in spoštujejo nekatere omejitve, mora biti tak lov združljiv z vzdrževanjem populacije teh vrst na zadovoljivi ravni;

ker je treba prepovedati različna sredstva, naprave ali načine za množično ali neselektivno ujetje ali ubitje ter lov s pomočjo nekaterih prevoznih sredstev zaradi prekomernega pritiska, ki ga ti imajo ali bi ga lahko imeli na številne zadevne vrste;

ker naj bi se zaradi pomembnosti nekaterih posebnih razmer storilo vse potrebno, da se pod določenimi pogoji omogočijo odstopanja in da stanje spremlja Komisija;

ker ohranjanje ptic, zlasti ptic selivk, še vedno predstavlja težave, ki zahtevajo znanstvene raziskave; ker bodo take raziskave omogočile tudi presojo učinkovitosti sprejetih ukrepov;

ker je treba paziti, ob posvetovanju s Komisijo, da naselitev katere koli vrste prostoživečih ptic, ki ni naravno prisotna na evropskem ozemlju držav članic, ne povzroči škode na krajevnem rastlinstvu in živalstvu;

ker bo Komisija na podlagi informacij o uporabi predpisov nacionalne zakonodaje, sprejete na podlagi te direktive, ki so jih predložile države članice, vsaka tri leta pripravila in državam članicam predložil zbirno poročilo;

ker je treba glede na tehnični in znanstveni napredek hitro prilagoditi nekatere priloge; ker naj bi se za olajšavo izvajanja ukrepov, potrebnih za ta namen, predvidel postopek za vzpostavitev tesnega sodelovanja med državami članicami in Komisijo v Odboru za prilagajanje tehničnemu in znanstvenemu napredu,

SPREJEL NASLEDNJO DIREKTIVO:

Člen 1

1. Ta direktiva se nanaša na ohranjanje vseh prostoživečih vrst ptic, naravno prisotnih na evropskem ozemlju držav članic, kjer se uporablja Pogodba. Vključuje varovanje, upravljanje in nadzor nad temi vrstami in določa pravila njihovega izkoriščanja.

2. Uporablja se za ptice ter njihova jajca, gnezda in habitate.

3. Ta direktiva se ne uporablja za Grenlandijo.

Člen 2

Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za vzdrževanje populacije vrst iz člena 1 na stopnji, ki ustreza zlasti ekološkim, znanstvenim in kulturnim zahtevam, upoštevaje gospodarske in rekreativne zahteve, ali za prilagajanje populacije teh vrst tej stopnji.

Člen 3

1. Glede na zahteve iz člena 2 države članice sprejmejo potrebne ukrepe za ohranitev, vzdrževanje ali ponovno vzpostavitev zadostne raznovrstnosti in površine habitatov za vse vrste ptic iz člena 1.

2. Ohranjanje, vzdrževanje in ponovno vzpostavljanje biotopov in habitatov vključujejo zlasti naslednje ukrepe:

- (a) ustanovitev zavarovanih območij;
- (b) vzdrževanje in upravljanje habitatov v skladu z ekološkimi zahtevami na zavarovanih območjih in izven njih;
- (c) ponovno vzpostavitev uničenih biotopov;
- (d) ustvarjanje biotopov.

Člen 4

1. Vrste iz Priloge I so predmet posebnih ukrepov za ohranitev njihovih habitatov, da se zagotovi preživetje in razmnoževanje teh vrst na njihovem območju razširjenosti.

V zvezi s tem se upoštevajo:

- (a) vrste, ki jim grozi izumrtje;
- (b) vrste, občutljive na določene spremembe v svojih habitatih;
- (c) vrste, za katere se šteje, da so redke, ker so njihove populacije majhne ali pa so omejeno lokalno razširjene;
- (d) druge vrste, ki zahtevajo posebno pozornost zaradi posebne narave svojih habitatov.

Kot osnova za vrednotenje se upoštevajo trendi in nihanja populacijskih nivojev.

Države članice razvrstijo zlasti ozemlja, ki so glede na število in velikost najprimernejša, kot posebna območja varstva za ohranjanje teh vrst, upoštevaje varstvene zahteve teh vrst na geografskem območju morja in kopnega, kjer se uporablja ta direktiva.

2. Države članice sprejmejo podobne ukrepe za redno pojavljajoče se selitvene vrste, ki niso navedene v Prilogi I, upoštevaje njihovo potrebo po varstvu na geografskem območju morja in kopnega, kjer se uporablja ta direktiva, kar zadeva njihova območja za razmnoževanje, goljenje in prezimovanje ter počivališča na njihovih selitvenih poteh. Države članice zato posvetijo posebno pozornost varovanju mokrišč ter zlasti mokrišč mednarodnega pomena.

3. Države članice predložijo Komisiji vse ustrezne informacije, tako da lahko sprejme primerne pobude za usklajevanje, potrebno za zagotovitev, da območja, predvidena v odstavkih 1 in 2, tvorijo jasno celoto, ki izpolnjuje varstvene zahteve teh vrst na geografskem območju morja in kopnega, kjer se uporablja ta direktiva.

4. V zvezi z območji varstva iz odstavkov 1 in 2 države članice sprejmejo primerne ukrepe, da ne pride do onesnaženja ali poslabšanja stanja habitatov ali kakršnih koli motenj, ki v taki meri vplivajo na ptice, da bi bilo to pomembno glede na cilje tega člena. Države članice si prizadevajo, da ne bi prišlo do onesnaženja ali poslabšanja stanja habitatov tudi izven teh območij varstva.

Člen 5

Brez vpliva na člena 7 in 9 države članice sprejmejo potrebne ukrepe za uvedbo splošnega sistema varstva vseh vrst ptic iz člena 1, ki prepovedujejo zlasti:

- (a) namerno ubitje ali ujetje na kakršenkoli način;
- (b) namerno uničenje ali poškodovanje gnezd in jajc ali odstranjevanje gnezd;
- (c) odvzem jajc iz narave in posedovanje teh jajc, čeprav so prazna;
- (d) namerno vznemirjanje ptic, zlasti v času razmnoževanja in vzreje mladičev, v taki meri, da bi vznemirjanje postalo moteče glede na cilje te direktive;
- (e) zadrževanje ptic tistih vrst, katerih ujetje in lov nanje je prepovedan.

Člen 6

1. Brez vpliva na določbe odstavkov 2 in 3 države članice za vse vrste ptic iz člena 1 prepovejo prodajo, prevoz za prodajo, posedovanje za prodajo in ponudbo za prodajo živih ali mrtvih ptic ali katerih koli lahko prepoznavnih delov ptic ali izdelkov iz njih.

2. Dejavnosti iz odstavka 1 se ne prepovejo za vrste iz Priloge III/1 pod pogojem, da so bile ptice ubite ali ulete zakonito ali so bile kako drugače zakonito pridobljene.

3. Ob zagotavljanju nekaterih omejitev lahko države članice za vrste iz Priloge III/2 na svojem ozemlju dovolijo dejavnosti iz odstavka 1 pod pogojem, da so bile ptice ubite ali ulete zakonito ali so bile kako drugače zakonito pridobljene.

Države članice, ki želijo izdati tako dovoljenje, se najprej posvetujejo s Komisijo, da skupaj preverijo, ali bi trženje osebkov teh vrst vplivalo na populacijski nivo, geografsko razporeditev ali stopnjo razmnoževanja vrste, prizadete v vsej Skupnosti, ali pa bi bilo tak vpliv razumno pričakovati. Če to preverjanje dokaže, da bo, po mnenju Komisije, nameravano dovoljenje vplivalo na prizadetost ali možno prizadetost katere koli prej omenjene vrste, Komisija zadevnim državam članicam pošlje utemeljeno priporočilo, v katerem izrazi svoje nasprotovanje trženju omenjenih vrst. Če po mnenju Komisije takega tveganja ni, bo zadevno državo članico o tem ustrezno obvestila.

Priporočilo Komisije se objavi v Uradnem listu Evropskih skupnosti.

Države članice, ki izdajo dovoljenje na podlagi tega odstavka, v rednih časovnih presledkih preverjajo, če so pogoji zanj še vedno izpolnjeni.

4. Komisija pripravi študije o biološkem stanju vrst iz Priloge III/3 in o učinkih trženja na njihovo stanje.

Najkasneje v štirih mesecih pred rokom iz člena 18(1) te direktive Komisija predloži odboru iz člena 16 poročilo in svoje predloge z namenom, da se sprejme odločitve o vpisu teh vrst v Prilogo III/2.

Do sprejetja odločitve lahko države članice za te vrste uporabljajo veljavne nacionalne predpise, brez vpliva na odstavek 3.

Člen 7

1. V vsej Skupnosti se vrste iz Priloge II zaradi svojega populacijskega nivoja, geografske razporeditve in stopnje razmnoževanja lahko lovijo skladno z nacionalno zakonodajo. Države članice zagotovijo, da lov na te vrste ne ogroža prizadevanj za njihovo ohranitev na območju njihove razširjenosti.

2. Vrste iz Priloge II/1 se lahko lovijo na geografskem območju morja in kopnega, kjer se uporablja ta direktiva.

3. Vrste iz Priloge II/2 se lahko lovijo samo v državah članicah, v zvezi s katerimi se navajajo.

4. Države članice zagotovijo, da je lov, skupaj s sokolarstvom, če to obstaja, kot se izvaja skladno z veljavnimi nacionalnimi predpisi, usklajen z načeli smotrne rabe in ekološko uravnoveženega nadzora nad zadevnimi vrstami ptic in da je ta praksa glede populacij vrst, zlasti selitvenih vrst, združljiva z ukrepi iz člena 2. Države članice zagotovijo zlasti, da se vrste, za katere se uporabljajo predpisi, ki urejajo lov, ne lovijo v času vzreje mladičev ali med različnimi fazami razmnoževanja. Če gre za selitvene vrste, zagotovijo zlasti, da se vrste, za katere se uporabljajo predpisi, ki urejajo lov, ne lovijo v času razmnoževanja ali v času vrnitve na gnezditvena območja. Države članice predložijo Komisiji vse ustrezne informacije o praktični uporabi svojih predpisov, ki urejajo lov.

Člen 8

1. Države članice za lov na ptice ter njihovo ujetje ali ubitje po tej direktivi prepovejo uporabo vseh sredstev, naprav ali načinov, zlasti tistih iz Priloge IV(a), ki se uporabljajo za množično neselektivno ujetje ali ubitje ptic ali ki bi lokalno lahko povzročili izginotje vrste.
2. Poleg tega države članice prepovejo vsak lov iz prevoznih sredstev in pod pogoji, navedenimi v Prilogi IV(b).

Člen 9

1. Države članice lahko odstopajo od določb členov 5, 6, 7 in 8, kadar ni na voljo druge zadovoljive rešitve, zaradi:
 - (a) – interesov zdravja in varstva ljudi,
 - interesov varnosti v zračnem prometu,
 - preprečitve resne škode na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi,
 - varstva rastlinstva in živalstva;
 - (b) raziskovanja in izobraževanja ter za doseljevanje, ponovno naseljevanje in gojitev, potrebno za te namene;
 - (c) dopustitve ujetja, posedovanja ali druge sprejemljive oblike uporabe določenih ptic v majhnem številu pod strogo nadzorovanimi pogoji in na selektivni podlagi.
2. Odstopanja morajo navajati:
 - vrste, ki so predmet odstopanj,
 - sredstva, naprave ali načine, dovoljene za ujetje ali ubitje,
 - pogoje tveganja ter krajevne in časovne okoliščine, v katerih se ta odstopanja lahko odobrijo,
 - organ, pooblaščen za izjavo, da so zahtevani pogoji dani, in za odločitev o tem, katera sredstva, naprave ali načini se lahko uporabijo, v okviru kakšnih omejitev in kdo jih lahko uporabi,
 - nadzorne ukrepe, ki se bodo izvedli.
3. Države članice vsako leto predložijo Komisiji poročilo o izvajanju tega člena.
4. Komisija na podlagi informacij, ki so ji dostopne, in zlasti informacij, ki se ji sporočijo na podlagi odstavka 3, stalno zagotavlja, da posledice teh odstopanj niso nezdržljive s to direktivo. V ta namen sprejme ustrezne ukrepe.

Člen 10

1. Države članice vzpodbujajo raziskovanje in vse dejavnosti, ki so podlaga za varovanje, upravljanje in uporabo populacij vseh vrst ptic iz člena 1.
2. Posebna pozornost se posveti raziskovanju in dejavnostim, povezanim z vsebinami iz Priloge V. Države članice predložijo Komisiji vse potrebne informacije, da se ji omogoči sprejetje ustreznih ukrepov za usklajevanje raziskovanja in dejavnosti iz tega člena.

Člen 11

Države članice zagotovijo, da kakršno koli naseljevanje prostoživečih vrst ptic, ki niso naravno prisotne na evropskem ozemlju držav članic, ne škoduje krajinskemu rastlinstvu in živalstvu. O tem se posvetujejo s Komisijo.

Člen 12

1. Države članice vsaka tri leta od datuma izteka roka iz člena 18(1) predložijo Komisiji poročilo o izvajanju nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive.

2. Komisija vsaka tri leta pripravi zbirno poročilo, ki temelji na informacijah iz odstavka 1. Tisti del osnutka poročila, ki zajema informacije, ki so jih priskrbele države članice, se pošlje organom zadevne države članice, da jih preverijo in potrdijo. Končna verzija poročila se pošlje državam članicam.

Člen 13

Uporaba ukrepov, sprejetih na podlagi te direktive, ne sme poslabšati trenutnega stanja glede ohranjanja vrst ptic iz člena 1.

Člen 14

Države članice lahko uvedejo strožje varstvene ukrepe, kakor so ukrepi, predvideni po tej direktivi.

Člen 15

Spremembe, potrebne za prilagoditev Prilog I in V te direktive tehničnemu in znanstvenemu napredku, ter spremembe iz drugega odstavka člena 6(4) se sprejmejo v skladu s postopkom, določenim v členu 17.

Člen 16

1. Za spremembe iz člena 15 te direktive se ustanovi Odbor za prilagajanje tehničnemu in znanstvenemu napredku (v nadaljnjem besedilu "odbor"), ki ga sestavljajo predstavniki držav članic in mu predseduje predstavnik Komisije.
2. Odbor sprejme svoj poslovnik.

Člen 17

1. Kadar je treba upoštevati postopek, določen v tem členu, predsedujoči posreduje zadeve odboru na svojo pobudo ali na zahtevo predstavnika države članice.
2. Predstavnik Komisije odboru predloži osnutek predvidenih ukrepov. Odbor izreče svoje mnenje o osnutku v roku, ki ga določi predsedujoči glede na nujnost zadeve. Odbor odloči z večino 41 glasov, glasovi držav članic se ponderirajo, kot je določeno v členu 148(2) Pogodbe. Predsedujoči ne glasuje.
3. (a) Komisija sprejme predvidene ukrepe, če so ti v skladu z mnenjem odbora.
(b) Kadar predvideni ukrepi niso v skladu z mnenjem odbora ali če odbor ne izreče mnenja, Komisija brez odloga predloži Svetu predlog, ki se nanaša na predvidene ukrepe. Svet odloča s kvalificirano večino.
(c) Če Svet ne ukrepa v treh mesecih po tem, ko mu je bil predlog predložen, predlagane ukrepe sprejme Komisija.

Člen 18

1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje v dveh letih po uradnem obvestilu o tej direktivi. O tem takoj obvestijo Komisijo.
2. Države članice predložijo Komisiji besedila temeljnih predpisov nacionalne zakonodaje, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Člen 19

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Luxembourg, 2. aprila 1979

Za Svet, Predsednik J. François-Poncet

Direktiva Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst

SVET EVROPSKIH SKUPNOSTI JE

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti in zlasti člena 130s Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Komisije [1],

ob upoštevanju mnenja Evropskega parlamenta [2],

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-socialnega odbora [3],

ker so ohranitev, varstvo okolja in izboljšanje kakovosti okolja vključno z ohranjanjem naravnih habitatov ter živalskih in rastlinskih vrst temeljni cilj splošnega interesa, ki si ga je zastavila Skupnost, kot je navedeno v členu 130r Pogodbe;

ker so v politiki in programu Evropske skupnosti o varstvu okolja (1987 do 1992) [4] predvideni ukrepi za ohranjanje narave in naravnih virov;

ker ta direktiva prispeva k splošnemu cilju trajnostnega razvoja, saj je njen glavni cilj spodbujati vzdrževanje biotske raznovrstnosti ob upoštevanju gospodarskih, družbenih, kulturnih in regionalnih zahtev; ker je treba za vzdrževanje biotske raznovrstnosti pri določenih primerih vzdrževati ali celo spodbujati človekove dejavnosti;

ker se na evropskem ozemlju držav članic stanje naravnih habitatov še naprej slabša in je vse večje število prosto živečih vrst resno ogroženih; ker je treba, glede na to, da so ogroženi habitati in vrste del naravne dediščine Skupnosti in da nevarnosti, ki jim grozijo, velikokrat segajo čez meje, ukrepati na ravni Skupnosti, da se jih ohrani;

ker je treba glede na ogroženost določenih tipov naravnih habitatov in vrst te habitate in vrste opredeliti kot prednostne, da se omogoči čim zgodnješe ukrepanje za njihovo ohranjanje;

ker je treba, da se zagotovi obnovitev ali vzdrževanje ugodnega stanja naravnih habitatov in vrst, pomembnih za Skupnost, določiti posebna ohranitvena območja, da se po določenem časovnem razporedu vzpostavi usklajeno evropsko ekološko omrežje;

ker bo treba vsa določena območja skupaj z območji, ki so ali bodo uvrščena med posebna območja varstva na podlagi Direktive Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic [5], vključiti v usklajeno evropsko ekološko omrežje;

ker je primerno, da se na vsakem določenem območju izvajajo potrebni ukrepi glede na zastavljene cilje ohranjanja;

ker območja, ki se upravičeno lahko določijo za posebna ohranitvena območja, predlagajo države članice, pa je kljub temu treba določiti postopek, ki bi v izjemnih primerih omogočal določitev območja, ki ga ni predlagala država članica, a Skupnost zanj meni, da je bistveno bodisi za vzdrževanje bodisi za ohranitev prednostnega naravnega habitatnega tipa ali preživetje prednostne vrste;

ker je treba opraviti ustrezno presojo vsakega načrta ali programa, ki bi lahko pomembno vplival na cilje ohranjanja območja, ki je bilo ali bo določeno;

ker je priznано, da je sprejetje ukrepov za spodbujanje ohranjanja prednostnih naravnih habitatov in prednostnih vrst, ki so v interesu Skupnosti, skupna odgovornost vseh držav članic; ker pa bi to lahko prekomerno finančno obremenilo

določene države članice po eni strani zaradi neenakomerne porazdelitve takih habitatov in vrst v Skupnosti, po drugi strani pa zaradi dejstva, da je v primeru ohranjanja narave načelo "plača povzročitelj obremenitve" mogoče le omejeno uporabiti;

ker je torej dogovorjeno, da naj bi se v tem izjemnem primeru predvidel prispevek v obliki sofinanciranja Skupnosti v mejah sredstev, ki so na voljo na podlagi odločitev Skupnosti;

ker naj bi načrtovanje rabe prostora in razvojna politika spodbujala ustrezno ravnanje z značilnostmi krajine, ki so zelo pomembne za prosto živeče živalske in rastlinske vrste;

ker naj bi se vzpostavil sistem za nadzorovanje stanja ohranjenosti naravnih habitatov in vrst, ki jih ureja ta direktiva;

ker je potreben splošen sistem varstva določenih rastlinskih in živalskih vrst kot dopolnitev Direktive 79/409/EGS; ker naj bi se predvideli ukrepi za upravljanje nekaterih vrst, če je to potrebno zaradi njihovega stanja ohranjenosti, vključno s prepovedjo nekaterih sredstev za ujetje ali ubitje, pri čemer se predvidi možnost odstopanj pod določenimi pogoji;

ker bo Komisija za zagotovitev spremljanja in nadziranja izvajanja te direktive občasno pripravila zbirno poročilo, ki bo med drugim temeljilo na informacijah držav članic o uporabi njihovih predpisov, sprejetih po tej direktivi;

ker je izpopolnjevanje znanstvenega in tehničnega znanja bistveno za izvajanje te direktive; ker je treba zato spodbujati potrebne raziskave in znanstveno delo;

ker tehnični in znanstveni napredek pomeni, da je treba omogočiti prilagoditev prilog; ker naj bi se določil postopek, po katerem Svet lahko spremeni priloge;

ker naj bi se ustanovil regulatorni odbor za pomoč Komisiji pri izvajanju te direktive, zlasti pri odločanju o sofinanciranju Skupnosti;

ker naj bi se predvideli dopolnilni ukrepi za urejanje ponovne naselitve nekaterih domorodnih živalskih in rastlinskih vrst in možne naselitve tujerodnih vrst;

ker sta izobraževanje in splošno obveščanje o ciljih te direktive nujna za zagotovitev njenega uspešnega izvajanja,

SPREJEL NASLEDNJO DIREKTIVO:

Opredelitve pojmov

Člen 1

V tej direktivi:

(a) ohranjanje pomeni vrsto ukrepov, ki so potrebni za vzdrževanje ali obnovitev ugodnega stanja naravnih habitatov in populacij prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, kot je opredeljeno v (e) in (i);

(b) naravni habitat pomenijo povsem naravna ali polnaravna kopenska ali vodna območja s posebnimi geografskimi, abiotskimi in biotskimi značilnostmi;

(c) naravni habitatni tipi v interesu Skupnosti pomenijo tiste, za katere na ozemlju iz člena 2 velja, da:

(i) jim grozi nevarnost izginotja na svojem naravnem območju razširjenosti;

ali

(ii) imajo majhno naravno območje razširjenosti zaradi zmanjševanja ali omejenosti območja samega;

ali

(iii) predstavljajo izjemne primere tipičnih značilnosti ene ali več od naslednjih petih biogeografskih regij: alpske, atlantske, celinske, makaronezijske in sredozemske regije.

Taki habitatni tipi so navedeni ali se lahko navedejo v Prilogi I;

(d) prednostni naravni habitatni tipi pomenijo naravne habitatne tipe, ki so na ozemlju iz člena 2 in so v nevarnosti, da izginejo, za njihovo ohranitev pa je Skupnost še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti na ozemlju iz člena 2; ti prednostni naravni habitatni tipi so v Prilogi I označeni z zvezdico *;

(e) stanje ohranjenosti naravnega habitata pomeni skupek vplivov, ki delujejo na naravni habitat in njegove značilne vrste in ki lahko vplivajo na njegovo dolgoročno naravno razširjenost, strukturo in funkcije ter dolgoročno preživetje njegovih značilnih vrst na ozemlju iz člena 2.

Šteje se, da je stanje ohranjenosti naravnega habitata "ugodno":

- če so njegovo naravno območje razširjenosti in površine, ki jih na tem območju pokriva, stabilne ali se povečujejo, in
- če obstajajo in bodo v predvidljivi prihodnosti verjetno še obstajale posebna struktura in funkcije, potrebne za njegovo dolgoročno ohranitev, in
- če je stanje ohranjenosti njegovih značilnih vrst ugodno, kot je opredeljeno v (i);

(f) habitat vrste pomeni okolje, ki ga opredeljujejo posebni abiotiski in biotski dejavniki in v katerem živi vrsta v katerem koli stadiju svojega razvoja;

(g) vrste v interesu Skupnosti pomenijo vrste, ki so na ozemlju iz člena 2:

(i) prizadete, razen vrst, katerih naravno območje razširjenosti je na tem ozemlju marginalno in ki v zahodni palearktični regiji niso prizadete ali ranljive; ali

(ii) ranljive, kar pomeni, da bodo verjetno v bližnji prihodnosti prešle v skupino prizadetih vrst, če bodo še naprej delovali vzročni dejavniki; ali

(iii) redke, kar pomeni, da so njihove populacije majhne in sedaj niso prizadete ali ranljive, se jim pa to lahko zgodi. Vrste živijo na omejenih geografskih območjih ali so redko raztresene na širšem območju; ali

(iv) endemične in zahtevajo posebno pozornost zaradi posebnosti njihovega habitata in/ali možnega vpliva njihovega izkoriščanja na njihov habitat in/ali možnega vpliva njihovega izkoriščanja na njihovo stanje ohranjenosti.

Take vrste so navedene ali se lahko navedejo v Prilogi II in/ali Prilogi IV ali V;

(h) prednostne vrste pomenijo vrste iz (g)(i), za katerih ohranitev je Skupnost še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju iz člena 2; te prednostne vrste so v Prilogi II označene z zvezdico *;

(i) stanje ohranjenosti vrste pomeni skupek vplivov, ki delujejo na to vrsto in lahko dolgoročno vplivajo na razširjenost in številčnost njenih populacij na ozemlju iz člena 2;

Šteje se, da je stanje ohranjenosti "ugodno":

- če podatki o populacijski dinamiki te vrste kažejo, da se sama dolgoročno ohranja kot preživetja sposobna sestavina svojih naravnih habitatov, in
- če se naravno območje razširjenosti vrste niti ne zmanjšuje niti se v predvidljivi prihodnosti verjetno ne bo zmanjšalo, in
- če obstaja in bo verjetno še naprej obstajal dovolj velik habitat za dolgoročno ohranitev njenih populacij;

(j) območje pomeni geografsko opredeljeno površino z jasno določeno mejo;

(k) območje, pomembno za Skupnost, pomeni območje, ki v biogeografski regiji ali regijah pomembno prispeva k ohranitvi ali obnovitvi ugodnega stanja

ohranjenosti naravnega habitatnega tipa iz Priloge I ali vrste iz Priloge II in lahko tudi pomembno prispeva k usklajenosti Nature 2000 iz člena 3 in/ali pomembno prispeva k ohranjanju biološke raznovrstnosti v tej biogeografski regiji ali regijah.

Pri živalskih vrstah z velikim območjem razširjenosti ustrezajo območjem, pomembnim za Skupnost, tisti prostori na naravnem območju razširjenosti te vrste, ki imajo fizične ali biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje;

(l) posebno ohranitveno območje pomeni območje, pomembno za Skupnost, ki ga države članice določijo z zakonskim, upravnim in/ali pogodbenim aktom in kjer se uporabljajo potrebni ohranitveni ukrepi za vzdrževanje ali obnovitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in/ali populacij vrst za katere je bilo območje določeno;

(m) osebek pomeni katero koli živo ali mrtvo žival ali rastlino vrste iz prilog IV in V, njen kateri koli del ali izdelek iz nje ter katero koli drugo blago, pri katerem je iz spremljajočih dokumentov ali embalaže ali oznake ali nalepke ali iz katerih koli drugih okoliščin razvidno, da so to deli živali ali rastlin teh vrst ali izdelki iz njih;

(n) odbor pomeni odbor, ustanovljen na podlagi člena 20.

Člen 2

1. Cilj te direktive je prispevati k zagotavljanju biotske raznovrstnosti z ohranjanjem naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst na evropskem ozemlju držav članic, za katerega se uporablja Pogodba.

2. Ukrepi, sprejeti na podlagi te direktive, so namenjeni vzdrževanju ali obnovitvi ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst v interesu Skupnosti.

3. Ukrepi, sprejeti na podlagi te direktive, upoštevajo gospodarske, družbene in kulturne potrebe ter regionalne in lokalne značilnosti.

Ohranjanje naravnih habitatov in habitatov vrst

Člen 3

1. Vzpostavi se usklajeno evropsko ekološko omrežje posebnih ohranitvenih območij, imenovano Natura 2000. To omrežje, ki ga sestavljajo območja z naravnimi habitatnimi tipi iz Priloge I in habitati vrst iz Priloge II, omogoča, da se vzdržuje ali, če je to primerno, obnovi ugodno stanje ohranjenosti zadevnih naravnih habitatnih tipov in habitatov teh vrst na njihovem naravnem območju razširjenosti.

Omrežje Natura 2000 vključuje posebna območja varstva, ki so jih države članice določile na podlagi Direktive 79/409/EGS.

2. Vsaka država članica prispeva k vzpostavitvi Nature 2000 sorazmerno glede na zastopanost naravnih habitatnih tipov in habitatov vrst iz odstavka 1 na njenem ozemlju. Zato vsaka država članica skladno s členom 4 določi posebna ohranitvena območja, pri čemer upošteva cilje iz odstavka 1.

3. Če države članice menijo, da je to potrebno, si skladno s členom 10 prizadevajo izboljšati ekološko usklajenost Nature 2000 z vzdrževanjem, in če je primerno, z razvijanjem značilnosti krajine, ki so zelo pomembne za prosto živeče živalske in rastlinske vrste.

Člen 4

1. Na podlagi meril iz Priloge III (faza 1) in ustreznih znanstvenih informacij vsaka država članica predlaga seznam območij in označi, kateri naravni habitatni tipi iz Priloge I in domorodne vrste iz Priloge II so prisotni na teh območjih. Pri živalskih vrstah z velikim območjem razširjenosti ta območja ustrezajo tistim

prostorom naravnega območja razširjenosti te vrste, ki imajo fizične ali biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje. Pri vodnih vrstah z velikim območjem razširjenosti se taka območja predlagajo le, če je možno opredeliti območje, ki ima fizične in biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje. Če je to primerno, države članice predlagajo, glede na izide spremljanja iz člena 11, prilagoditev seznama.

Seznam se pošlje Komisiji v treh letih od notifikacije te direktive skupaj z informacijami o vsakem območju. Te informacije vključujejo karto območja, njegovo ime, lokacijo, obseg in podatke, zbrane pri uporabi meril iz Priloge III (faza 1) in se predložijo v obliki, ki jo določi Komisija, skladno s postopkom iz člena 21.

2. Na podlagi meril iz Priloge III (faza 2) ter v okviru vsake od petih biogeografskih regij iz člena 1(c)(iii) in celotnega ozemlja iz člena 2(1) Komisija izdela iz seznamov držav članic v soglasju z vsako državo članico osnutek seznama območij, pomembnih za Skupnost, v katerem so označena območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi ali prednostnimi vrstami.

Države članice, katerih območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi in prednostnimi vrstami obsegajo več kot 5 % nacionalnega ozemlja, lahko v soglasju s Komisijo zahtevajo, da se merila iz Priloge III (faza 2) prožneje uporabljajo pri izbiri vseh območij, ki so na njenem ozemlju pomembna za Skupnost.

Seznam območij, ki so bila izbrana za območja, pomembna za Skupnost, na katerem so označena območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi ali prednostnimi vrstami, sprejme Komisija skladno s postopkom iz člena 21.

3. Seznam iz odstavka 2 se izdela v šestih letih od notifikacije te direktive.

4. Ko je območje, pomembno za Skupnost, sprejeto skladno s postopkom iz odstavka 2, zadevna država članica čim prej in najkasneje v šestih letih določi to območje za posebno ohranitveno območje in določi prednostne naloge glede na pomembnost območij za ohranjanje ali obnovitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnega habitatnega tipa iz Priloge I ali vrste iz Priloge II ter za usklajenost Nature 2000 in glede na nevarnost, da bi se ta območja razvrednotila ali uničila.

5. Takoj, ko je območje uvrščeno na seznam iz tretjega pododstavka odstavka 2, zanj velja člen 6(2), (3) in (4).

Člen 5

1. V izjemnih primerih, če Komisija ugotovi, da v nacionalnem seznamu iz člena 4(1) ni območja s prednostnim naravnim habitatnim tipom ali prednostno vrsto, za katero na podlagi ustreznih in zanesljivih znanstvenih informacij meni, da je bistveno za ohranitev tega prednostnega naravnega habitatnega tipa ali za preživetje te prednostne vrste, se sproži dvostranski posvetovalni postopek med to državo članico in Komisijo, da se primerjajo znanstveni podatki, ki sta jih uporabili.

2. Če po izteku obdobja posvetovanja, ki ne presega šestih mesecev, spor še ni rešen, Komisija Svetu posreduje predlog o izbiri območja za območje, pomembno za Skupnost.

3. Svet soglasno odloči v treh mesecih od datuma, ko mu je bil predlog predan.

4. Med posvetovanjem in do odločitve Sveta velja za to območje člen 6(2).

Člen 6

1. Za posebna ohranitvena območja države članice določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, pripravljene

posebej za ta območja ali zajete v drugih razvojnih načrtih, ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II na teh območjih.

2. Države članice storijo vse potrebno, da na posebnih ohranitvenih območjih preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja določena, kolikor bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive.

3. Pri vsakem načrtu ali projektu, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben, pa bi sam ali v povezavi z drugimi načrti ali projekti lahko pomembno vplival na območje, je treba opraviti ustrezno presojo njegovih posledic glede na cilje ohranjanja tega območja. Glede na ugotovitve presoje posledic za območje in ob upoštevanju določb odstavka 4 pristojni nacionalni organi soglašajo z načrtom ali projektom šele potem, ko se prepričajo, da ne bo škodoval celovitosti zadevnega območja, in, če je primerno, ko pridobijo mnenje javnosti.

4. Če je treba kljub negativni presoji posledic za območje izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno tistih socialne ali gospodarske narave, in ni drugih ustreznih rešitev, država članica izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti Nature 2000. O sprejetih izravnalnih ukrepih obvesti Komisijo.

Če je zadevno območje območje s prednostnim naravnim habitatnim tipom in/ali prednostno vrsto, se lahko upoštevajo le razlogi, povezani z zdravjem ljudi ali javno varnostjo, ali koristnimi posledicami bistvenega pomena za okolje ali drugimi, po predhodnem mnenju Komisije nujnimi razlogi prevladujočega javnega interesa.

Člen 7

Obveznosti iz člena 6(2), (3) in (4) te direktive nadomestijo vse obveznosti iz prvega stavka člena 4(4) Direktive 79/409/EGS za območja, določena na podlagi člena 4(1) ali podobno priznana po členu 4(2) navedene direktive, od datuma začetka izvajanja te direktive ali datuma, ko država članica določi ali prizna ta območja po Direktivi 79/409/EGS, če je slednji datum kasnejši.

Člen 8

1. Če je to primerno, države članice skupaj s predlogi za območja s prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi in/ali prednostnimi vrstami, ki se upravičeno lahko določijo za posebna ohranitvena območja, pošljejo Komisiji svoje ocene za sofinanciranje s strani Skupnosti, ki je po njihovem mnenju potrebno, da bodo lahko izpolnile svoje obveznosti iz člena 6(1).

2. Komisija v soglasju z vsako zadevno državo članico opredeli ukrepe, nujne za ohranitev ali ponovno vzpostavitev ugodnega stanja ohranjenosti prednostnih naravnih habitatnih tipov in prednostnih vrst na območjih, pomembnih za Skupnost, za katera je bilo zaproseno sofinanciranje, kakor tudi celotne stroške teh ukrepov.

3. Komisija v soglasju z zadevnimi državami članicami oceni financiranje in sofinanciranje, potrebno za izvajanje ukrepov iz odstavka 2, pri čemer upošteva med drugim tudi koncentracijo prednostnih naravnih habitatnih tipov in/ali prednostnih vrst na ozemlju države članice in bremena, povezana s potrebnimi ukrepi.

4. Glede na oceno iz odstavkov 2 in 3 Komisija ob upoštevanju razpoložljivih virov financiranja na podlagi ustreznih instrumentov Skupnosti in v skladu s postopkom iz člena 21 sprejme prednostni okvir ukrepanja, ki ga je treba izvesti ob razglasitvi območja po členu 4(4), vključno s sofinanciranjem.

5. Ukrepi, ki zaradi pomanjkanja zadostnih virov niso bili vključeni v okvir ukrepanja, in tisti, ki so vanj vključeni, a niso prejeli potrebnih sredstev

sofinanciranja ali so bili le delno sofinancirani, se skladno s postopkom iz člena 21 ponovno obravnavajo pri ponovnem pregledu okvira ukrepanja vsako drugo leto, do takrat pa države članice te ukrepe lahko odložijo. Tak pregled, če je primerno, upošteva novo stanje zadevnega območja.

6. Na območjih, kjer se od sofinanciranja odvisni ukrepi odložijo, države članice ne izvajajo nobenih novih ukrepov, ki bi lahko povzročili slabšanje stanja teh območij.

Člen 9

Komisija skladno s postopkom iz člena 21 v rednih časovnih presledkih pregleduje prispevek Nature 2000 k uresničevanju ciljev iz členov 2 in 3. S tem v zvezi se lahko preuči možnost, da se posebno ohranitveno območje ukine, če to opravičujejo naravne spremembe, opažene med spremljanjem stanja, predvidenim v členu 11.

Člen 10

Če države članice menijo, da je to potrebno, si pri svojem načrtovanju rabe prostora in v razvojni politiki prizadevajo spodbujati ravnanje z značilnostmi krajine, ki so zelo pomembne za prosto živeče živalske in rastlinske vrste, zlasti zato, da okrepijo ekološko usklajenost omrežja Natura 2000.

To so značilnosti, ki so zaradi svoje linearnosti in neprekinjenosti (kot so reke s svojimi bregovi ali tradicionalne oblike meja med polji) ali vloge povezovanja (kot so ribniki ali gozdiči) bistvene za selitev, razširjanje in gensko izmenjavo prosto živečih vrst.

Člen 11

Države članice spremljajo stanje ohranjenosti naravnih habitatov in vrst iz člena 2, pri čemer posebej upoštevajo prednostne naravne habitatne tipe in prednostne vrste.

Varstvo vrst

Člen 12

1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da vzpostavijo sistem strogega varstva živalskih vrst iz Priloge IV(a) na njihovem naravnem območju razširjenosti, ki prepoveduje:

- (a) vse oblike namernega ujetja ali ubitja osebkov teh vrst v naravi;
- (b) namerno vznemirjanje teh vrst, zlasti med razmnoževanjem, vzrejo mladičev, zimskim spanjem in selitvijo;
- (c) namerno uničevanje ali odvzem jajc iz narave;
- (d) poškodovanje ali uničenje razmnoževališč ali počivališč.

2. Za te vrste države članice prepovejo posedovanje, prevoz in prodajo ali izmenjavo osebkov, vzeti iz narave, in njihovo ponujanje za prodajo ali izmenjavo, razen za osebkove, ki so bili zakonito vzeti iz narave pred začetkom izvajanja te direktive.

3. Prepovedi iz odstavka 1 (a) in (b) ter odstavka 2 se uporabljajo za vse razvojne oblike živali, za katere velja ta člen.

4. Države članice vzpostavijo sistem za spremljanje naključnega ujetja in ubitja živalskih vrst iz Priloge IV(a). Glede na zbrane informacije države članice nadaljujejo z raziskavami ali potrebnimi ohranitvenimi ukrepi, da se zagotovi, da naključno ujetje in ubitje nima znatnega škodljivega vpliva na zadevno vrsto.

Člen 13

1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da vzpostavijo sistem strogega varstva rastlinskih vrst iz Priloge IV(b), ki prepoveduje naslednje:

(a) namerno trganje, zbiranje, rezanje, ruvanje ali uničevanje teh rastlin v naravi na njihovem naravnem območju razširjenosti;

(b) posedovanje, prevoz in prodajo ali izmenjavo osebkov teh vrst, vzetih iz narave, in njihovo ponujanje za prodajo ali izmenjavo, razen za osebkke, ki so bili zakonito vzeti iz narave pred začetkom izvajanja te direktive.

2. Prepovedi iz odstavka 1(a) in (b) se uporabljajo za vse razvojne oblike rastlin, za katere velja ta člen.

Člen 14

1. Če države članice na podlagi spremljanja stanja iz člena 11 menijo, da je to potrebno, z ustreznimi ukrepi zagotovijo, da sta odvzem osebkov prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, navedenih v Prilogi V, iz narave ter njihovo izkoriščanje združljiva z vzdrževanjem ugodnega stanja ohranjenosti teh vrst.

2. Če so taki ukrepi potrebni, vključujejo nadaljevanje spremljanja stanja iz člena 11. Ukrepi lahko vključujejo zlasti:

- predpise o dostopu do nekaterih zemljišč,
- začasno ali krajevno prepoved odvzema osebkov iz narave in izkoriščanja nekaterih populacij,
- ureditev obdobj in/ali načinov odvzema osebkov,
- uporabo lovnih in ribolovnih predpisov, ki upoštevajo ohranjanje takih populacij, pri odvzemu osebkov iz narave,
- vzpostavitev sistema dovoljenj za odvzem osebkov iz narave ali uvedbo kvot,
- ureditev nakupa, prodaje, ponudbe za prodajo, posedovanja za prodajo ali prevoza za prodajo osebkov,
- vzrejo živalskih vrst v ujetništvu in umetno razmnoževanje rastlinskih vrst pod strogo nadzorovanimi pogoji, da se zmanjša odvzem osebkov iz narave,
- presoja učinkov sprejetih ukrepov.

Člen 15

V zvezi z ujetjem ali ubitjem prosto živečih živalskih vrst iz Priloge V(a) in če se skladno s členom 16 uporabijo odstopanja za odvzem iz narave, ujetje ali ubitje vrst iz Priloge IV(a), države članice prepovejo uporabo vseh nediskriminatornih sredstev, ki lahko povzročijo krajevno izginotje ali resno motnjo populacij takih vrst, zlasti pa:

(a) uporabo sredstev za ujetje in ubitje iz Priloge VI(a);

(b) kakršne koli oblike ujetja in ubitja iz prevoznih sredstev iz Priloge VI(b).

Člen 16

1. Če ni druge zadovoljive možnosti in če odstopanje ne škoduje vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacij zadevne vrste na njihovem naravnem območju razširjenosti, države članice lahko odstopijo od določb členov 12, 13, 14 ter 15(a) in (b):

(a) zaradi varstva prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja naravnih habitatov;

(b) da preprečijo resno škodo, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja;

(c) zaradi interesov zdravja ljudi in javne varnosti ali zaradi drugih razlogov prevladujočega javnega interesa, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje;

(d) zaradi raziskovanja in izobraževanj, zaradi doseljavanja in ponovnega naseljevanja teh vrst ter za to potrebne vzrejo, vključno z umetnim razmnoževanjem rastlin;

(e) da pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem ali zadrževanje nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.

2. Države članice vsaki dve leti pošljejo Komisiji poročilo o odstopanjih po odstavku 1 v obliki, ki jo določi odbor. Komisija poda mnenje o teh odstopanjih najkasneje v 12 mesecih od prejema poročila in o tem poroča odboru.

3. V poročilih so navedeni:

(a) vrste, za katere veljajo odstopanja, in razlog za odstopanje, skupaj z naravo tveganja, ter, če je primerno, zavrnjene nadomestne možnosti in uporabljeni znanstveni podatki;

(b) dovoljena sredstva, naprave ali načini za ujetje ali ubitje osebkov živalskih vrst, in razlogi za njihovo uporabo;

(c) časovne in krajevne okoliščine, v katerih so taka odstopanja dovoljena;

(d) organ, pooblaščen, da preveri, če so zahtevani pogoji izpolnjeni, in jih razglasi za izpolnjene ter odloči, katera sredstva, naprave ali načini se lahko uporabljajo, s kakšnimi omejitvami in katera organizacija jih lahko uporablja ter odgovorne osebe za izpolnitev naloge;

(e) uporabljeni nadzorni ukrepi in dobljeni rezultati.

Obveščanje

Člen 17

1. Vsakih šest let po izteku obdobja iz člena 23 države članice izdelajo poročilo o izvajanju ukrepov, sprejetih po tej direktivi. Poročilo vključuje zlasti informacije o ohranitvenih ukrepih iz člena 6(1), vrednotenje vplivov teh ukrepov na stanje ohranjenosti naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II ter glavne rezultate spremljanja stanja iz člena 11. Poročilo se pošlje Komisiji v obliki, ki jo določi odbor, in je dostopno javnosti.

2. Komisija pripravi zbirno poročilo na podlagi poročil iz odstavka 1. To poročilo vključuje ustrezno oceno doseženega napredka in zlasti prispevka Nature 2000 k uresničevanju ciljev iz člena 3. Osnutek dela poročila o informacijah države članice se pošlje tej državi članici v potrditev. Po predložitvi odboru Komisija objavi končno različico poročila najkasneje dve leti po prejemu poročil iz odstavka 1 in ga pošlje državam članicam, Evropskemu parlamentu, Svetu in Ekonomsko-socialnemu odboru.

3. Države članice lahko označijo območja, določena po tej direktivi, z znaki Skupnosti, ki jih v ta namen oblikuje odbor.

Raziskovanje

Člen 18

1. Države članice in Komisija spodbujajo potrebno raziskovalno in znanstveno delo ob upoštevanju ciljev iz člena 2 in obveznosti iz člena 11. Izmenjujejo si informacije, da se raziskovanje, ki poteka na ravneh držav članic in Skupnosti, ustrezno usklajuje.

2. Posebna pozornost se posveti znanstvenemu delu, potrebnemu za izvajanje členov 4 in 10; spodbujati je treba tudi čezmejno sodelovanje držav članic pri raziskovanju.

Postopek za spreminjanje prilog

Člen 19

Svet na predlog Komisije s kvalificirano večino sprejme spremembe, ki so potrebne za prilagoditev prilog I, II, III, V in VI tehničnemu in znanstvenemu napredku.

Svet na predlog Komisije soglasno sprejme spremembe, potrebne za prilagoditev Priloge IV tehničnemu in znanstvenemu napredku.

Odbor

Člen 20

Komisiji pomaga odbor, ki ga sestavljajo predstavniki držav članic in mu predseduje predstavnik Komisije.

Člen 21

1. Predstavnik Komisije predloži odboru osnutek ukrepov, ki jih je treba sprejeti. Odbor poda svoje mnenje o osnutku v roku, ki ga predsednik lahko določi glede na nujnost zadeve. Mnenje se sprejme z večino, ki je določena v členu 148(2) Pogodbe za sprejemanje sklepov Sveta na predlog Komisije. Glasovi predstavnikov držav članic v odboru se ponderirajo na način, določen v navedenem členu. Predsednik ne glasuje.

2. Komisija sprejme predlagane ukrepe, kadar so v skladu z mnenjem odbora.

Če predlagani ukrepi niso v skladu z mnenjem odbora ali če mnenje ni bilo podano, Komisija brez odlašanja predloži Svetu predlog ukrepov, ki naj se sprejmejo. Svet odloča s kvalificirano večino.

Če Svet ne odloči v treh mesecih po prejemu predloga, predlagane ukrepe sprejme Komisija.

Dopolnilne določbe

Člen 22

Pri izvajanju določb te direktive države članice:

(a) preučijo zaželenost ponovne naselitve vrst iz Priloge IV, ki so domorodne na njihovem ozemlju, če bi to lahko prispevalo k njihovemu ohranjanju, pod pogojem da je bilo v preiskavi, v kateri so bile upoštevane tudi izkušnje v drugih državah članicah ali drugje, ugotovljeno, da taka ponovna naselitev uspešno prispeva k ponovni vzpostavitvi ugodnega stanja ohranjenosti teh vrst, in da je do nje prišlo šele po ustreznem posvetovanju z zadevno javnostjo;

(b) zagotovijo, da je namerno naseljevanje katerih koli tujerodnih vrst v naravo urejeno, tako da to ne škoduje naravnim habitatom na njihovem naravnem območju razširjenosti ali domorodnim prosto živečim živalskim in rastlinskim vrstam, če pa menijo, da je to potrebno, tako naseljevanje prepovejo. Rezultati opravljene presoje se pošljejo odboru v vednost;

(c) spodbujajo vzgojo in izobraževanje ter splošno obveščanje, da je treba varovati prosto živeče živalske in rastlinske vrste in ohranjati njihove habitate in naravne habitate.

Končne določbe

Člen 23

1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, v dveh letih po notifikaciji te direktive. O tem takoj obvestijo Komisijo.
2. Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.
3. Države članice sporočijo Komisiji besedila temeljnih predpisov nacionalne zakonodaje, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Člen 24

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Bruslju, 21. maja 1992

Za Svet

Predsednik

Arlindo Marques Cunha

U R E D B A o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)

Na podlagi drugega odstavka 33. člena Zakona o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 22/03 – uradno prečiščeno besedilo in 41/04) izdaja Vlada Republike Slovenije

U R E D B O o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(vsebina uredbe)

(1) Ta uredba določa posebna varstvena območja (območja Nature 2000) in varstvene cilje na teh območjih ter varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst (v nadaljnjem besedilu: rastlinske in živalske vrste), njihovih habitatov ter habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije, in druga pravila ravnanja za ohranjanje teh območij.

(2) Ta uredba določa tudi potencialna posebna ohranitvena območja in način njihovega varstva.

(3) Ta uredba prenaša del Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L št. 206 z dne 22. 7. 1992, str. 7) s spremembami in del Direktive Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L št. 103 z dne 25. 4. 1979, str. 1) s spremembami.

2. člen

(določitev pojmov)

V tej uredbi uporabljeni pojmi imajo naslednji pomen:

- posebno varstveno območje (območje Natura 2000; v nadaljnjem besedilu: Natura območje) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst ptic (posebno območje varstva) in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (posebno ohranitveno območje), katerih ohranjanje je v interesu EU, pri čemer se kot tako obravnava tisto območje, ki:
- v biogeografski regiji ali regijah pomembno prispeva k ohranitvi ali obnovitvi ugodnega stanja vrst ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov;
- pomembno prispeva k usklajenosti evropskega ekološkega omrežja Natura 2000;
- pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti v biogeografski regiji ali regijah;
- potencialno posebno ohranitveno območje (v nadaljnjem besedilu: potencialno Natura območje) je območje, ki izpolnjuje strokovne kriterije, določene s predpisi EU za določitev Natura območij, in jih Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) predlaga pristojnim organom EU v potrditev;
- evropsko ekološko omrežje Natura 2000 (v nadaljnjem besedilu: evropsko ekološko omrežje), je sistem med seboj povezanih ali približanih Natura

- območij, ki omogoča, da se vzdržuje ali, če je to primerno obnovi, ugodno stanje habitatnih tipov ali habitatov vrst, katerih ohranjanje je v interesu EU na njihovem naravnem območju razširjenosti;
- habitatni tipi v interesu EU so tisti, ki so v nevarnosti, da na svojem naravnem območju razširjenosti izginejo, ali imajo majhno naravno območje razširjenosti zaradi zmanjševanja ali omejenosti območja samega ali predstavljajo izjemne primere tipičnih značilnosti ene ali več od naslednjih petih biogeografskih regij: alpske, atlantske, celinske, makronezijske in sredozemske regije;
 - prednostni habitatni tipi so tisti habitatni tipi, ki so na območju EU v nevarnosti, da izginejo, za njihovo ohranitev pa je EU še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti na ozemlju EU;
 - rastlinske in živalske vrste v interesu EU so tiste vrste, za katere na evropskem ozemlju držav članic EU velja, da so:
 - prizadete, kar pomeni, da njihov obstanek ni verjeten, če bodo dejavniki ogrožanja delovali še naprej, razen vrst, katerih naravno območje razširjenosti je na tem ozemlju nepomembno in v zahodni palearktični regiji niso prizadete ali ranljive;
 - ranljive, kar pomeni, da bodo verjetno v bližnji prihodnosti prešle v kategorijo prizadetih vrst, če bodo dejavniki ogrožanja še naprej delovali;
 - redke, kar pomeni, da so njihove populacije majhne in še niso prizadete ali ranljive, lahko pa zaradi ogrožanja preidejo v kategorijo prizadetih vrst; te vrste živijo na omejenih geografskih območjih ali so redko raztresene na širšem geografskem območju ali
 - endemične in zahtevajo posebno pozornost, zaradi posebnosti njihovih habitatov oziroma možnih vplivov njihovega izkoriščanja na habitat oziroma na stanje ohranjenosti vrste;
 - prednostne rastlinske in živalske vrste, so tiste vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

II. DOLOČITEV NATURA OBMOČIJ

3. člen

(način opredelitve Natura območja)

- (1) Natura območje se opredeli na podlagi strokovnih meril za ocenjevanje območij za posamezni habitatni tip in posamezno vrsto, katerih ohranjanje je v interesu EU.
- (2) Strokovna merila za opredelitev Natura območij so navedena v prilogi 1, ki je sestavni del te uredbe, pri čemer se nanašajo na:
 - habitatne tipe, ki so kot habitatni tipi, katerih ohranjanje je v interesu EU, navedeni v predpisu o določitvi habitatnih tipov, ki se na območju Republike Slovenije prednostno ohranjajo v ugodnem stanju;
 - habitate rastlinskih vrst, ki so kot vrste, katerih ohranjanje je v interesu EU, navedene v predpisu o zavarovanju rastlinskih vrst;
 - habitate vrst ptic in drugih živalskih vrst, ki so kot živalske vrste, katerih ohranjanje je v interesu EU in se na ozemlju Republike Slovenije redno pojavljajo, navedene v predpisu o zavarovanju živalskih vrst.
- (3) Rastlinske in živalske vrste ter habitatni tipi iz prejšnjega odstavka, za katere se na osnovi strokovnih meril določi Natura območje, so rastlinske in živalske vrste ter habitatni tipi, zaradi katerih je Natura območje opredeljeno.
- (4) Izpolnjevanje strokovnih meril iz drugega odstavka tega člena se ugotavlja na podlagi spremljanja stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov skladno s predpisi, ki urejajo habitatne tipe in zavarovane rastlinske in živalske vrste.

(5) Območja, ki jih Natura območje pokriva, se prilagajajo ugotovitvam spremljanja stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

4. člen

(določitev Natura območij)

(1) Natura območja so določena v poglavju 1 priloge 2, ki je sestavni del te uredbe, z navedbo naslednjih podatkov:

1. identifikacijska številka,
2. ime Natura območja,
3. rastlinske vrste, živalske vrste ali habitatni tipi, zaradi katerih je Natura območje opredeljeno, pri čemer so posebej označene prednostne vrste in prednostni habitatni tipi.

(2) Natura območja, v katerih so prednostni habitatni tipi in habitati prednostnih vrst so v prilogi 2 te uredbe označena z znakom »*«.

5. člen

(kartografska določitev Natura območij)

(1) Meje Natura območij iz prejšnjega člena oziroma njihove lege v prostoru so določene na karti v merilu 1: 250.000, ki jo hranita ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

(2) Meje Natura območij oziroma njihove lege v prostoru so prikazane v merilu 1: 5000 v digitalni obliki kot sloj geografskega informacijskega sistema.

(3) Meje Natura območij oziroma njihove lege v prostoru, so prikazane na publikacijski karti v merilu 1:750.000, ki je kot poglavje 1 priloge 3 sestavni del te uredbe.

(4) Za potrebe izvajanja ukrepov varstva Natura območij, priprave prostorskih aktov in druge podobne namene se pridobijo podatki o meji Natura območja tako, da se sloj geografskega informacijskega sistema v merilu 1:5000 iz drugega odstavka tega člena prekrije z digitalnim katastrskim načrtom in potek meje prikaže na parcelo natančno.

(5) Pri določitvi meje iz prejšnjega odstavka se v Natura območje vključi celotna parcela, prek katere poteka geografska meja, če leži večina parcele znotraj Natura območja.

(6) Podatki o mejah in legah v prostoru iz drugega odstavka tega člena so shranjeni kot del evidence o območjih, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

(7) Evidenco iz prejšnjega odstavka vodi ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave, v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave.

III. VARSTVENI CILJI

6. člen

(varstveni cilji)

(1) Varstveni cilji na Natura območjih se z namenom ohranjati, vzdrževati ali izboljšati obstoječe lastnosti nežive in žive narave, ki prispevajo k ugodnemu stanju rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, določijo na osnovi ekoloških potreb posameznih vrst in habitatnih tipov, zaradi katerih je Natura območje opredeljeno.

(2) Na Natura območju, kjer je prisotnih več habitatov vrst ali habitatnih tipov, zaradi katerih je Natura območje opredeljeno, se upoštevajo med seboj usklajeni varstveni cilji.

(3) Varstveni cilji iz prvega odstavka tega člena so določeni v prilogi 2 te uredbe.

IV. PRAVILA RAVNANJA

7. člen

(varstvene usmeritve)

(1) Varstvene usmeritve za ohranitev Natura območij so usmeritve za načrtovanje in izvajanje posegov in dejavnosti ter drugih ravnanj človeka na teh območjih z namenom doseganja varstvenih ciljev.

(2) Na Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.

(3) Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

(4) Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

(5) Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

(6) Varstvene usmeritve za ohranitev Natura območij se upoštevajo pri urejanju prostora in rabi naravnih dobrin na način, kot je to določeno z zakonom, ki ureja ohranjanje narave.

8. člen

(presoja sprejemljivosti)

(1) Na Natura območju je treba izvesti presojo sprejemljivosti planov, programov, načrtov, prostorskih ali drugih aktov oziroma presojo sprejemljivosti posegov v naravo v primerih in na način, kot je to določeno s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave.

(2) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka presoja sprejemljivosti ni potrebna v poselitvenih območjih, razen če se poseg v naravo izvaja na delih habitatov, ki so bistveni za ohranjanje tistih živalskih vrst, katerih preživetje je v pretežni meri odvisno od možnosti njihovega življenja v neposredni povezavi s stavbami, drevesi, vrtovi, sadovnjaki ali drugimi zelenimi površinami. Poselitvena območja

s spiskom naselij, kjer je treba izvajati presoje sprejemljivosti posegov v naravo, so določena v prilogi 4, ki je sestavni del te uredbe.

(3) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena presoja sprejemljivosti posegov v naravo ni potrebna v varovalnem pasu javnih cest in v progovnem pasu javne železniške infrastrukture pri delih, ki se izvajajo kot vzdrževalna dela v javno korist, v skladu s predpisi s področja graditve objektov, o javnih cestah in o železniškem prometu.

(4) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena presoja sprejemljivosti posegov v naravo ni potrebna v območjih pridobivalnih in raziskovalnih prostorov nahajališč mineralnih surovin, skladno z izdanimi odločbami oziroma podeljenimi koncesijami, za pridobivanje mineralnih surovin in opravljanje raziskav, razen za ogljikovodike.

9. člen

(notranja območja)

(1) Znotraj Natura območja se lahko določijo notranja območja (cone), s katerimi se prostorsko opredelijo tisti deli območja, ki so bistveni deli habitatov posameznih rastlinskih in živalskih vrst ter posameznih habitatnih tipov, zaradi katerih je Natura območje opredeljeno.

(2) Meje notranjih območij iz prejšnjega odstavka se določijo z vpisom v evidenco o območjih, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti, v skladu s predpisom, ki ureja podrobnejšo vsebino, pogoje za vpis v evidenco, vodenje te evidence in drugo.

(3) Meje notranjih območij se lahko spremenijo zaradi sprememb v naravi, ki jih lahko povzročijo naravni procesi, varstveni ukrepi in druge aktivnosti za izboljšanje stanja, dovoljeni posegi, druga ravnanja v prostoru ter zaradi dodatnih strokovnih utemeljitev.

10. člen

(monitoring – spremljanje stanja)

(1) Na Natura območjih se izvaja monitoring kazalcev, ki omogoča:

- spremljanje stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov,
- ugotavljanje učinkovitosti ukrepov varstva glede doseganja ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

(2) Monitoring se prednostno izvaja za rastlinske in živalske vrste ter habitatne tipe, zaradi katerih je bilo Natura območje opredeljeno, pri čemer se posebna pozornost namení prednostnim vrstam in prednostnim habitatnim tipom ter vrstam, s stanjem katerih se najbolj očitno odražajo spremembe v habitatih drugih vrst oziroma v habitatnih tipih.

11. člen

(označitev Natura območja)

Natura območje se lahko označi v naravi na način, določen s predpisom, ki ureja označevanje zavarovanih območij naravnih vrednot.

V. NAČRTOVANJE VARSTVA NATURA OBMOČIJ

12. člen

(načrtovanje varstva Natura območij)

(1) Zaradi uresničevanja varstvenih ciljev se na Natura območjih izvajajo prilagojena raba naravnih dobrin in upravljanja voda ter ukrepi varstva v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave in drugimi predpisi. Ti ukrepi in z njimi

povezane naloge ter načrti prilagojene rabe naravnih dobrin in upravljanja voda se določijo v programu upravljanja Natura območij (v nadaljnjem besedilu: program upravljanja).

(2) V programu upravljanja se lahko opredelijo ukrepi za vsako Natura območje. Ti ukrepi se pripravijo ob upoštevanju značilnosti Natura območja, vključno z socio-demografskimi in ekonomskimi značilnostmi, dejanskega stanja v ekosistemu ter obstoječih in pričakovanih dejavnikov ogrožanja.

(3) Program upravljanja vsebuje zlasti:

1. podrobne varstvene cilje, ki se praviloma nanašajo na notranja območja Natura območij in izhajajo iz varstvenih ciljev, določenih s to uredbo, ter varstvenih ciljev za ohranjanje habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter habitnih tipov, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju, v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave in sprejetimi strategijami in programi, s katerimi se načrtuje na področju ohranjanja narave.

2. ukrepe za doseganje varstvenih ciljev, pri čemer se nabor ukrepov določi glede na značaj Natura območja in sicer:

- ukrepe varstva narave, z navedbo odgovornih nosilcev, rokov in finančnih virov;
- ukrepe prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosega varstvene cilje, z navedbo načrta rabe naravne dobrine, s katerim se ukrepi določijo podrobneje ter izvajalca tega načrta;
- ukrepe prilagojene kmetijske prakse, s katero se dosega varstvene cilje ter način zagotavljanja teh ukrepov;
- ukrepe upravljanja voda z navedbo načrta upravljanja voda, s katerim se ukrepi določijo podrobneje ter izvajalca tega načrta;
- druge ukrepe, če so ti potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

3. kazalce, ki se morajo redno spremljati z namenom ugotavljanja učinkovitosti ukrepov glede doseganja ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, z navedbo nosilcev, rokov in finančnih virov.

(4) V programu upravljanja se določijo tudi:

- ukrepi varstva in aktivnosti, ki so potrebni za zagotovitev povezanosti evropskega ekološkega omrežja,
- raziskovalne aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

(5) Če je ob pripravi programa upravljanja ugotovljeno, da sta v Natura območju število in raznolikosti ukrepov tako velika, da je za njihovo uspešno izvajanje potrebno predhodno usklajevanje na več področjih, se v programu upravljanja za tako območje določijo samo bistvena izhodišča in nosilec priprave podrobnejšega programa upravljanja.

13. člen

(program upravljanja)

(1) Program upravljanja iz prejšnjega člena je operativni načrt s področja ohranjanja narave, ki ga sprejme vlada, na predlog ministrstva v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave.

(2) Program upravljanja se praviloma sprejme za obdobje treh let, lahko pa tudi za daljše obdobje, glede na ugotovljeno dejansko stanje in oceno zahtevnosti načrtovanih ukrepov.

(3) Ministrstvo letno poroča vladi o izvajanju programa upravljanja.

VI. POTENCIALNA NATURA OBMOČJA

14. člen

(določitev potencialnega Natura območja)

(1) Opredelitev in določitev potencialnih Natura območij se izvaja na način določen s 3., 4. in 5. členom te uredbe.

(2) Strokovna merila za opredelitev območij za posamezni habitatni tip in posamezno rastlinsko ali živalsko vrsto, katerih ohranjanje je v interesu EU, so navedena v prilogi 1 te uredbe.

(3) Potencialna Natura območja so določena v poglavju 2 priloge 2 te uredbe.

(4) Meje potencialnih Natura območij oziroma njihove lege v prostoru, so prikazane na publikacijski karti v merilu 1:750.000, ki je poglavje 2 priloge 3 te uredbe.

15. člen

(pravila ravnanja za ohranjanje potencialnega Natura območja)

(1) Varstvene usmeritve za ohranjanje potencialnih Natura območij so usmeritve za načrtovanje in izvajanje posegov in dejavnosti ter drugih ravnanj človeka na teh območjih z namenom preprečevanja poslabšanja stanja.

(2) Pri izvajanju posegov in dejavnosti na potencialnih Natura območjih, ki so načrtovani v skladu z usmeritvami iz prejšnjega odstavka, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši v skladu s četrtem in petim odstavkom 7. člena te uredbe.

(3) Na potencialnih Natura območjih je treba izvesti presojo sprejemljivosti planov, programov, načrtov, prostorskih ali drugih aktov oziroma presojo sprejemljivosti posegov v naravo na način, kot je to določeno s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave.

(4) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka presoja sprejemljivosti posegov v naravo ni potrebna v primerih iz drugega, tretjega in četrtega odstavka 8. člena te uredbe.

(5) Znotraj potencialnega Natura območja se lahko določijo notranja območja (cone) na način in po postopku, kot ga določa 9. člen te uredbe.

(6) Na potencialnih Natura območjih se izvaja monitoring v obsegu, kot ga določa 10. člen te uredbe.

(7) V programu upravljanja se z namenom preprečitve slabšanja stanja določijo skladno z drugim, tretjim, četrtem in petim odstavkom 12. člena te uredbe tudi ukrepi in aktivnosti za potencialna Natura območja, pri čemer so ukrepi in naravovarstvene naloge finančno in časovno podrejene, glede na ukrepe na Natura območjih.

VII. PREHODNE IN KONČNA DOLOČBA

16. člen

Za poselitveno območje iz 8. člena te uredbe se do sprejema prostorskih aktov skladno s predpisi, s področja urejanja prostora, štejejo ureditvena območja naselij in druge poselitvene površine zunaj ureditvenih območij naselij iz prostorskih sestavin dolgoročnih in srednjeročnih družbenih planov občin, veljavnih na dan 1. maja 2004.

17. člen

(1) Presoja sprejemljivosti posegov v naravo na Natura območjih in potencialnih Natura območjih, določenih s to uredbo, se ne izvaja na območjih:

- ki se urejajo s sprejetimi prostorskimi akti,
- za katere je bila že sprejeta odločitev o izboru najustreznejše rešitve v skladu z določbami 45.a in 45.b člena Zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor (Uradni list SRS, št. 18/84, 37/85 in 29/86, Uradni list RS, št. 26/90, 18/93, 47/93, 71/93, 44/97, 9/01 – ZPPreb in 23/02 – odločba US) ali 45. člena zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02, 8/03 – popr. in 58/03 – ZZk-1).

(2) Prostorski akti in odločitve Vlade Republike Slovenije o izboru najustreznejše rešitve iz prejšnjega odstavka so navedene v prilogi 5, ki je sestavni del te uredbe.

18. člen

Ta uredba začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 354-25/2003-5

Ljubljana, dne 29. aprila 2004

EVA 2002-2511-0054

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.

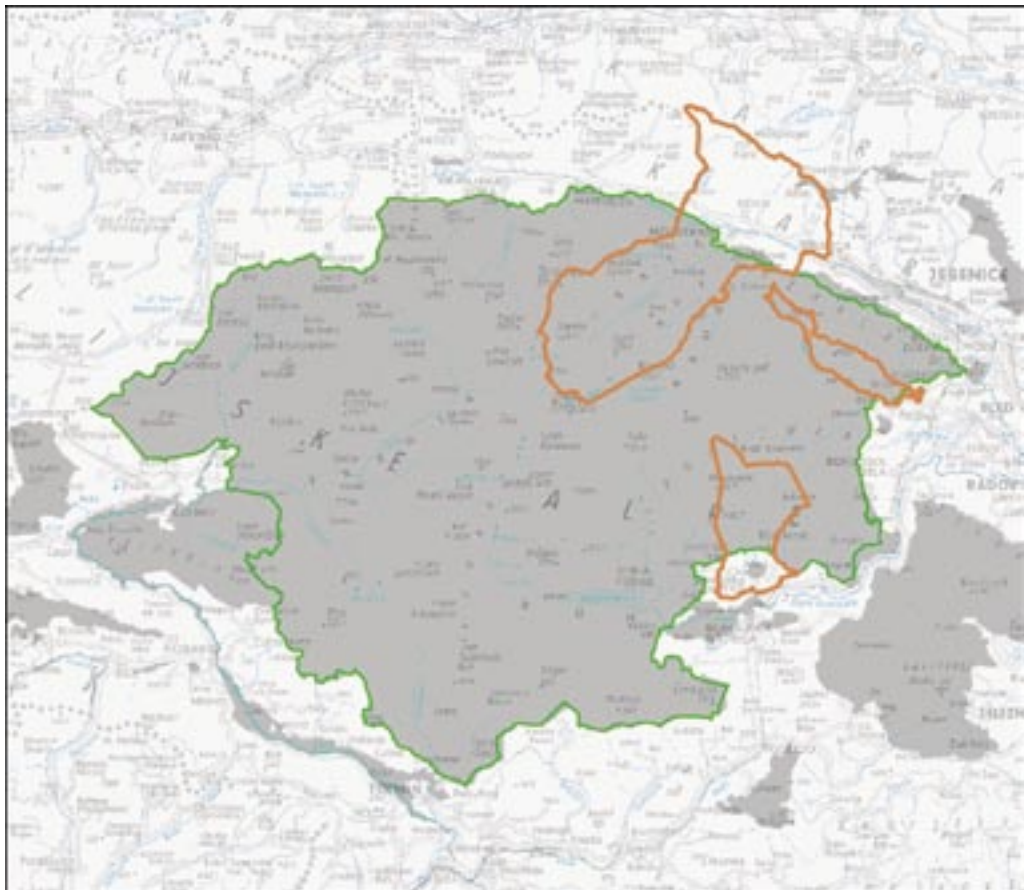
Predsednik

Gradivo za načrt upravljanja v izbranih katastrskih občinah

V okviru projekta smo podrobneje obravnavali tri katastrske občine, ki delno ležijo v Triglavskem narodnem parku, v celoti pa na območju UNESCO MaB Julijske Alpe. To so katastrske občine Dovje, Bohinjska Češnjica in Višelnica I. Vsaka od njih ima svoje značilnosti in posebnosti, čeprav so si po naravnih danostih dokaj podobne. V vseh treh ležijo večja naselja izven narodnega parka, večji del zemljišč pa znotraj.

Pripravljalci smo v tej publikaciji želeli pokazati nekaj konkretnih primerov podatkov, analiz in izhajajočih smernic iz veliko več podatkov in analiz, ki smo jih zbrali in pripravili v okviru projekta ERA-ECO. Večina podatkov, pregledov in analiz je namreč pripravljena v elektronski obliki in kot taka bistveno bolj uporabna. Tiskanje dobljenih analiz ne bi imelo praktičnega pomena, prikaz množice podatkov bi bilo nemisljeno in nepregledno.

Niti zbrano, niti objavljeno gradivo pa še ni načrt upravljanja. Na to dejstvo posebej opozarjamo. Za pravi načrt upravljanja ali podoben dokument je potrebno dobljene rezultate analiz dodobra primerjati med seboj, predvsem pa smernice prevesti v ukrepe – kar pa ni mogoče brez sodelovanja vseh upravljalcev v prostoru, lastnikov zemljišč, prebivalcev in širše javnosti.

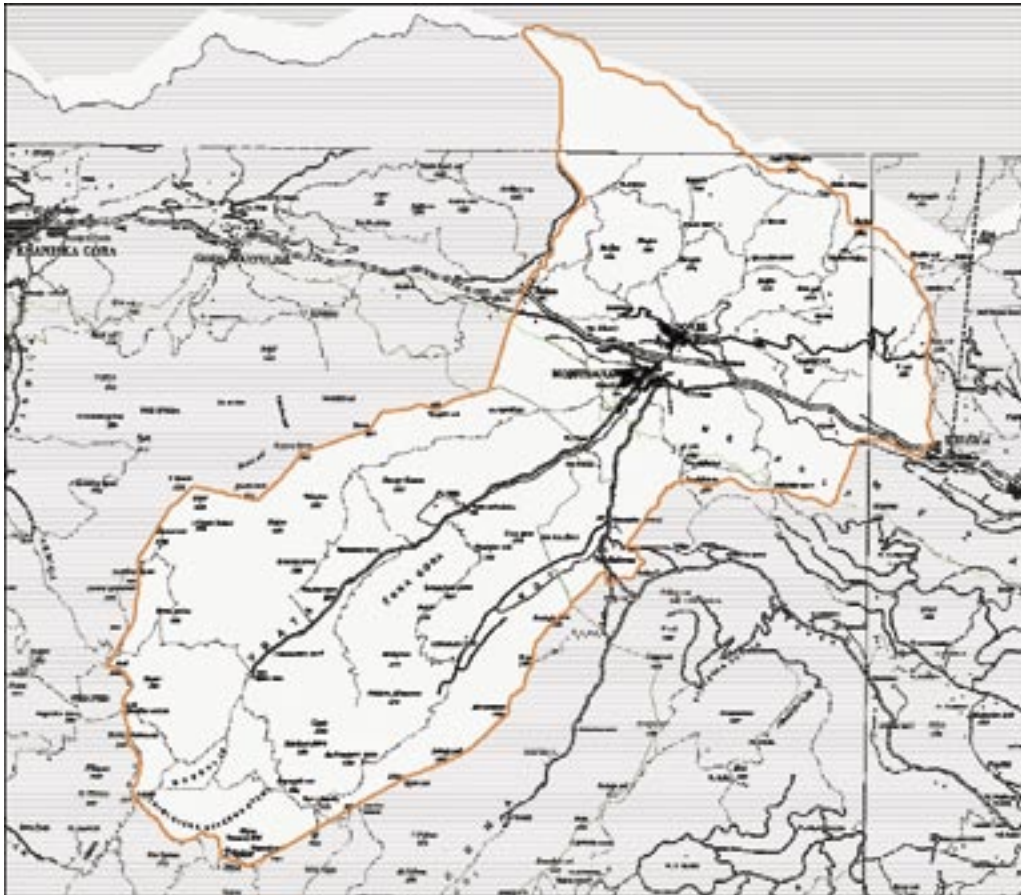

Lega obravnavanih katastrskih občin glede na Triglavski narodni park in Natura 2000 območja

Opis območij

DOVJE

Površje na območju katastrske občine Dovje lahko v grobem razdelimo na štiri dele: visokogorje Julijskih Alp, alpske ledeniške doline, severno pobočje Mežakle in visokogorje Zahodnih Karavank. Geološko je površje dokaj enotno in je v veliki meri sestavljeno iz triasnih apnencev in dolomitov, na dnu dolin so kvartarni rečni in ledeniški nanosi.

Katastrska občina Dovje - pregledna karta

Visokogorje Julijskih Alp obsega gorske masive Triglava, Stenarja in Škrlatice. Triglav s svojimi 2864 metri močno presega bližnje vrhove in daje iz vseh smeri mogočen videz. Dviguje se nad Triglavskimi podi, uravnanim površjem med 2310 in 2480m. Del te planjave na severnem pobočju Triglava še vedno pokriva Triglavski ledenik, ki pa se iz leta v leto zmanjšuje. Na severni strani Triglava, proti dolini Vrat se površje strmo spusti v več kot 1000m visoki Triglavski severni steni. Zahodno od Vrat se površje dvigne v masiv Stenarja, severno od tod pa v masiv Škrlatice z Rokavi. Vrhovi gora se nato nižajo proti severovzhodu, dokler greben pri Grančiču nad Mojstrano ne doseže savske doline. Severno od Triglavskih podov se dviguje Cmir, ki je najjužnejši in najvišji vrh grebena, ki ločuje dolini Kot in Vrata.

K Julijskim Alpam spadata tudi obe ledeniški dolini: Vrata in Kot, ki potekata v smeri JV–SZ. Gre za pravi ledeniško preoblikovani dolini z značilno U obliko in ostalimi pojavi povezanimi z delovanjem ledenika: krnico, balvani, obviselimi slapovi in ledeniški nanosi (talna morena). Dolini sta pomembni zaradi dostopa do vznožja vrhov, zlasti se med vršace globoko zajeda dolina Vrat.

Zgornjesavska dolina ali Dolina, kot jo imenujejo domačini, je nastala na tektonskem prelomu, preoblikovala pa sta jo savski ledenik in reka Sava. Vleče se med Karavankami in Julijskimi Alpami, je prostorna, čeprav ne široka, dolga in ravna. Sava Dolinka je med Belco in Mojstrano nasula precej široke prodne nanose, nizvodno pa do Hrušice teče po lepo oblikovani strugi. Iz Karavank v dolino pritekajo številni potoki, ki so nasuli obsežne vršaje. Na vršaju Mlince in Sedučnika je zraslo naselje Dovje, prisojna lega in rahel naklon pa omogočata dobre možnosti za kmetijsko obdelavo.

Vzhodno od Mojstrane in južno od Doline se dvigajo severna pobočja Mežakle. So strma in poraščena z gozdom, ki ga prekinjajo obsežna melišča in podorne skalnate stene.

Severno od savske doline se dviguje greben Zahodnih Karavank, ki je po geološki sestavi najbolj pestro gorstvo daleč naokoli. Poleg kamninske pestrosti so v celotnem grebenu številni tektonski prelomi v podolžni, prečni in poševni smeri. Zaradi teh dveh značilnosti se površje v Karavankah spreminja na zelo majhne razdalje: od izredno strmih, ponekod navpičnih sten, do položnih pobočij in globokih ozkih hudourniških grap. Pobočje Karavank nad Savo lahko po fizičnih in tudi družbenih značilnostih razdelimo na tri dele. Vršaji in uravnave tik nad dnem doline so omogočili razvoj naselij in kmetijstva. Položnejša pobočja nad dolino do nadmorske višine okrog 1300m so omogočila nastanek senožeti in značilne kulturne pokrajine z menjavanjem gozda in gorskih travnikov. Nad tem delom se dviguje ozek vršni pas Karavank z Dovško Babo, ki se proti zahodu strmo spusti proti sedlu Mlinca. Človek je v ta prostor posegel z izsekavanjem gozda in planinskim pašništvom.

Celotno projektno območje spada v porečje Save in je močno navezano na geološko sestavo površja. Največji vodotok je Sava Dolinka, v katero se izlivajo vsi potoki, razen Kotarice, ki skupaj s Krmarico daje vodo Radovni.

V Julijskih Alpah se vodotoki zbirajo v podzemlju in v slikovitih kraških izvirih privrejo na dan. Skozi Vrata teče Bistrica, ki jo z obeh pobočij nad dolino napaja nekaj pritokov, med njimi najbolj poznan Peričnik, ki se v dolino spušča v slikovitem dvostopenjskem slapu. Bistrica se pri Mojstrani izliva v Savo. Pod ledeniškim pragom v Kotu izvira Kotarica, ki se hitro skriva pod lastne prodne nanose in skupaj s Krmarico napaja Radovno. Bolj kot vodno omrežje v Julijskih Alpah je zanimivo omrežje potokov in hudournikov, ki v Savo Dolinko pritekajo iz Karavank: Belca, Sedučnik, Mlinca, Presušnik in Dobršnik, če naštejemo le največje. Potoki so kratki, vodnati in po površju tečejo tam, kjer so vodonepropustne kamnine. Pobočja Karavank so razkosali in otežili prehodnost, hkrati pa je obilica vode omogočila razvoj kmetijstva, zlasti živinoreje.

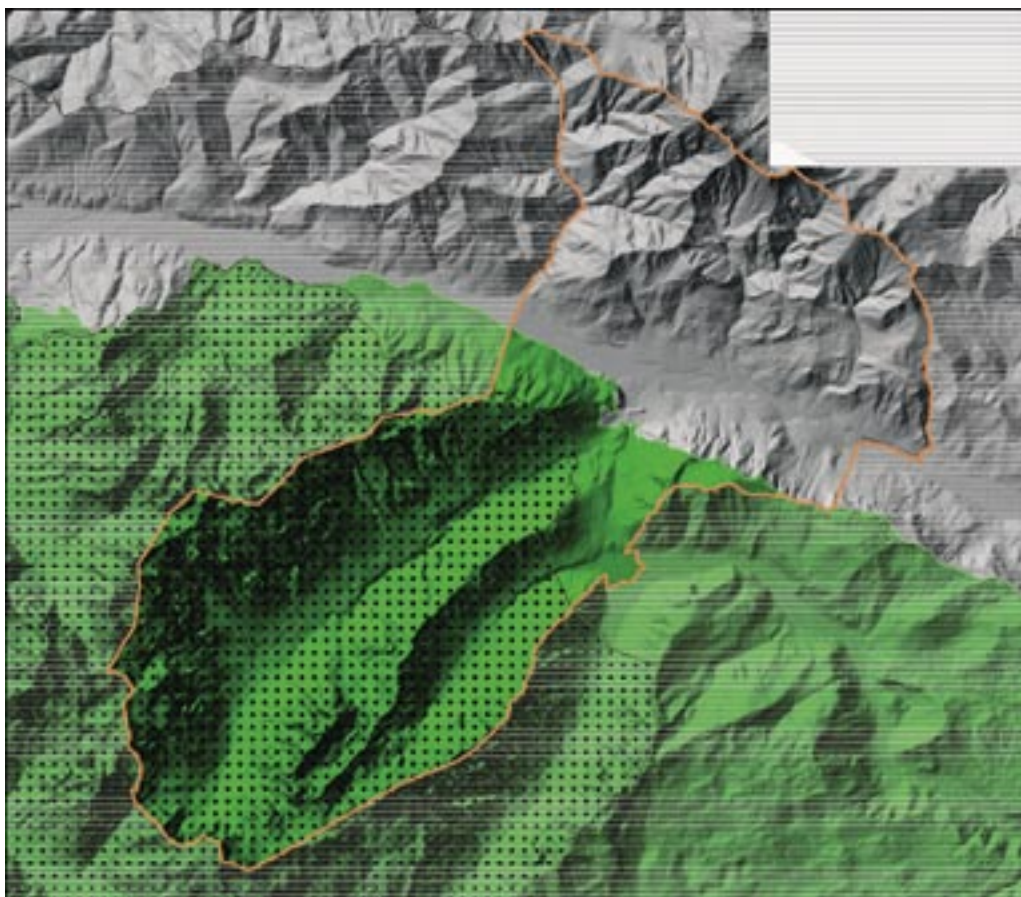
Sava in vsi njeni pritoki imajo snežno-dežni režim s prvim viškom spomladi in drugim (manjšim) viškom jeseni. Potoki v Karavankah so hudourniški in ob obilnejših padavinah močno narastejo, vendar na tem območju ne poplavlajo.

Podnebje je gorsko z obilico padavin. Povprečna letna temperatura se niža z nadmorsko višino in na 2000m pade na 2°C, na 2400m pa že pod ledišče. Snežna meja je na 2700m. Ledeniki se niso oblikovali zaradi značilnosti površja, saj nad to mejo segajo le strmi, vršni deli gorskih masivov, kjer se ledeniki niso mogli oblikovati. Opazovanja Triglavskega ledenika so pokazala, da se stalno zmanjšuje in bo v prihodnosti verjetno izginil. Pri podnebnih značilnostih je poleg nadmorske višine pomembna tudi reliefna oblikovanost površja: osojnost ali prisojnost pobočij.

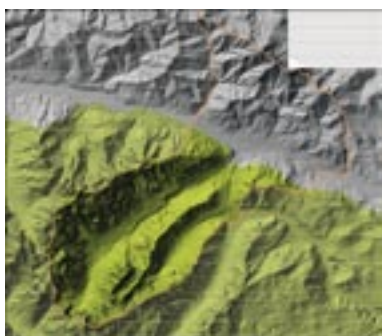
Vsa naselja na projektne območju, razen Zgornje Radovne, so v Zgornjesavski dolini. Poselitev je vezana na razširitve dolinskega dna in na vršaje stranskih pritokov. Na spodmolu nad Dovjami je samotna kmetija Sedučnik. Največje naselje je Mojstrana, ki je ob popisu leta 2002 imela 1211 prebivalcev. Dovje jih imajo 609, Belca 163, Zgornja Radovna pa 70. Belo polje je del Hrušice, ki ima 1843 prebivalcev, vendar večji del naselja leži izven projektne območja. Skupno na območju katastrske občine Dovje tako živi nekaj več kot 2100 prebivalcev.

V Karavankah je veliko nekdanjih senikov predelanih v počitniške hišice.

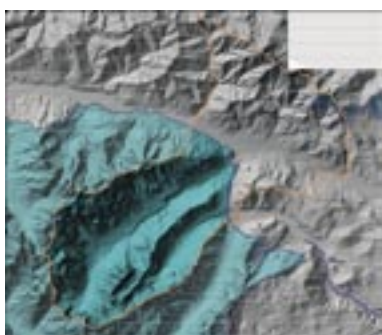
Območje je prometno slabo prehodno. Glavna prometna žila je magistralna cesta Jesenice–Rateče. Pomembni sta še cesti skozi Radovno in v Vrata. Karavanke so prepredene z gozdnimi cestami. Prometna obremenitev je problematična zlasti v Vratih.

Območje Triglavskega narodnega parka v k.o. Dovje (osrednje in robno območje)

Območje Natura 2000 SPA v k.o. Dovje

Območje Natura 2000 pSCI v k.o. Dovje

BOHINJSKA ČEŠNJICA

Območje katastrske občine Bohinjska Češnjica pripada dvema geografskima enotama: Pokljuki in Zgornji bohinjski dolini.

Pokljuka je največja planota v Julijskih Alpah. V veliki meri jo sestavljajo karbonatne kamnine jurske starosti, vmes najdemo tudi precej vododržnih plasti. Na njenem južnem robu najdemo jurske laporje in skrilavce, na te plasti je vezano tudi vodno omrežje. Površje je močno razgibano, zlasti na robovih planote. Ravnik je razgiban v številne majhne griče, med katerimi so lepo vidne ohranjene suhe doline. V nekaterih je erozija tako napredovala, da so nastale široke ravnine. Najširša med njimi je med Mrzlim studencem in Goreljekom.

Sedanje površje Pokljuke je na debelo prekrito z morenami in jezerskimi usedlinami ter rečnimi nanosi iz diluvijalne dobe. Zaradi tega je močno zabrisan tudi nekdanji odtok, ki je najverjetneje bil usmerjen proti jugu, severna Pokljuka pa se je odvodnjavala proti Radovni in Gorjam.

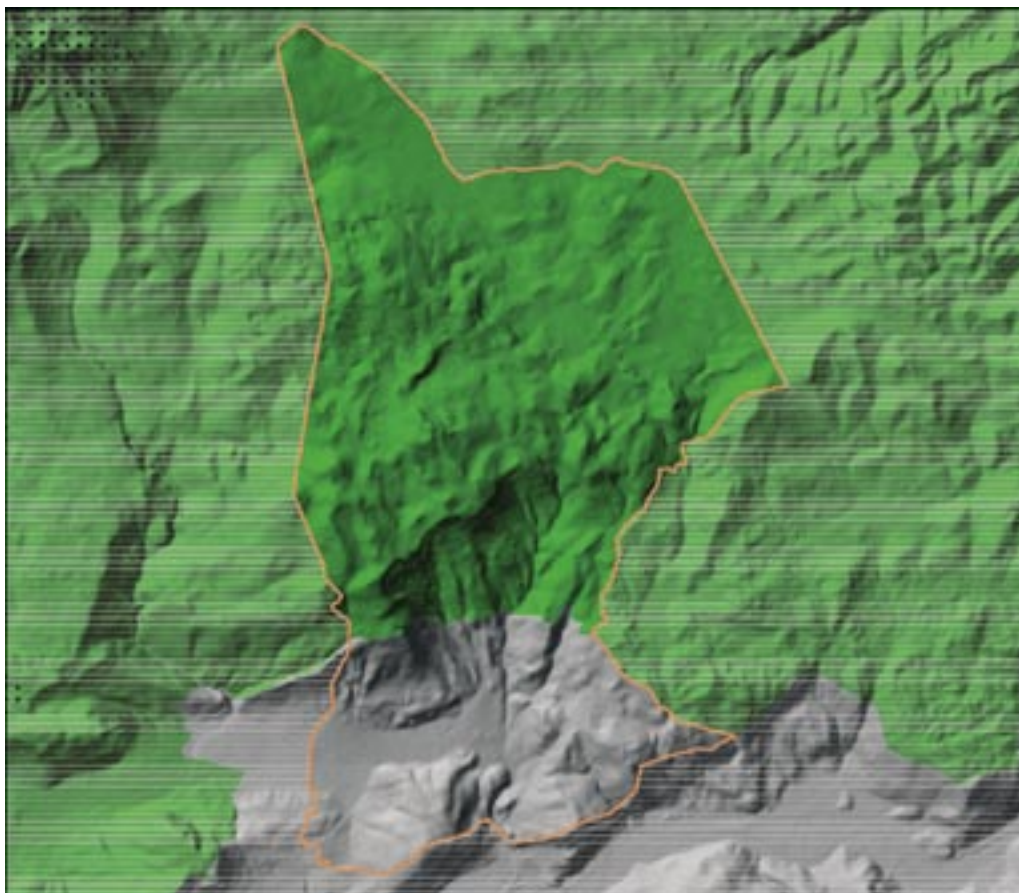

Katastrska občina Bohinjska Češnjica - pregledna karta

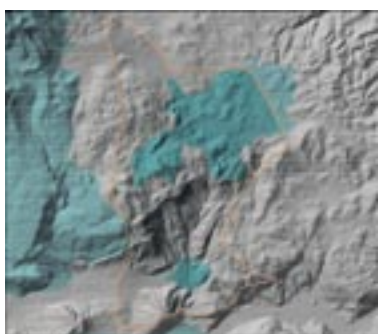
Zanimivo je, da Pokljuka nima izrazito kraškega videza, čeprav je na razvoj površja močno vplivalo zakrasevanje. Vzrok za to lahko najdemo v poledenitvi. Na Pokljuko so segali ledeniki s Pokljuškega pogorja, s svojim levim krilom pa se je nanjo naslonil bohinjski ledenik, ki je segal vse do Mrzlega studenca. Velik del površja je pokrit z morenskimi drobirjem. Ledeniki so se med seboj ovirali in na več območjih zaježili vodni odtok. Nastala so jezera, iz katerih so se kasneje razvila visoka barja. Jezerske usedline, drobno mivko in ilovico najdemo na več krajih, npr. pri Mrzlem Studencu in na Spodnjem Goreljeku. Visoka barja so se ohranila na sedmih krajih, predvsem na najnižjem delu široke planine Goreljek, kjer so morenski nasipi bohinjsega ledenika vodi zaježili odtok.

Zgornja bohinjska dolina je del Bohinjske kotline, njen nastanek pa je še nekoliko nejasen. Spodnjo dolino je s svojim tokom oblikovala Sava Bohinjka, za Zgornjo pa se zdi, da je nastala zaradi razlik v trdnosti in odpornosti kamnin. Vode so tako odnesle manj odporne jurske laporje in skrilavce, odpornejši in trši apnenci pa so ostali in oblikujejo vzpetine med dolinama. Zgornja dolina ima široko dno, ki je posledica močnega nasipavanja v kvartarju. Ledeniška morena pri Stari Fužini je zajezila vodo in za njo je nastalo veliko jezero, ki je segalo vse do Jereke. Potoki s Pokljuke so dolino zasuli z velikimi vršaji.

Glavna vodotoka na projektnem območju sta Suha in Jereka. Suha teče na zahod v Ribnico, ki skupaj z Mostnico in Jezernico dajejo vodo Savi Bohinjki. Vanjo se izlivajo vsi vodotoki Zgornje doline, razen Jereke, ki se proti Savi prebija naravnost skozi ozko sotesko. Na Pokljuki so na neprepustnih ledeniških nasipih nastala visoka barja. Na Močilih vzhodno od Goreljeka izvira Mrzli potok, ki se mu z desne strani pridruži Karlovec.

Območje Triglavskega narodnega parka in Natura 2000 SPA v k.o. Bohinjska Češnjica

Območje Natura 2000 pSCI v k.o. Bohinjska Češnjica

Podnebje na Pokljuki je gorsko. V osrednji ravnini na višini okrog 1200m se poleti in pozimi rad nabira hladen zrak. Obdelovanje zemlje je tako omogočeno

le na južnem robu planote, kjer so nastala tudi naselja (Gorjuše, Koprivnik,...). Za Bohinjsko dolino je značilna toplotna inverzija, zaradi katere se v kotlini večkrat zadržuje megla.

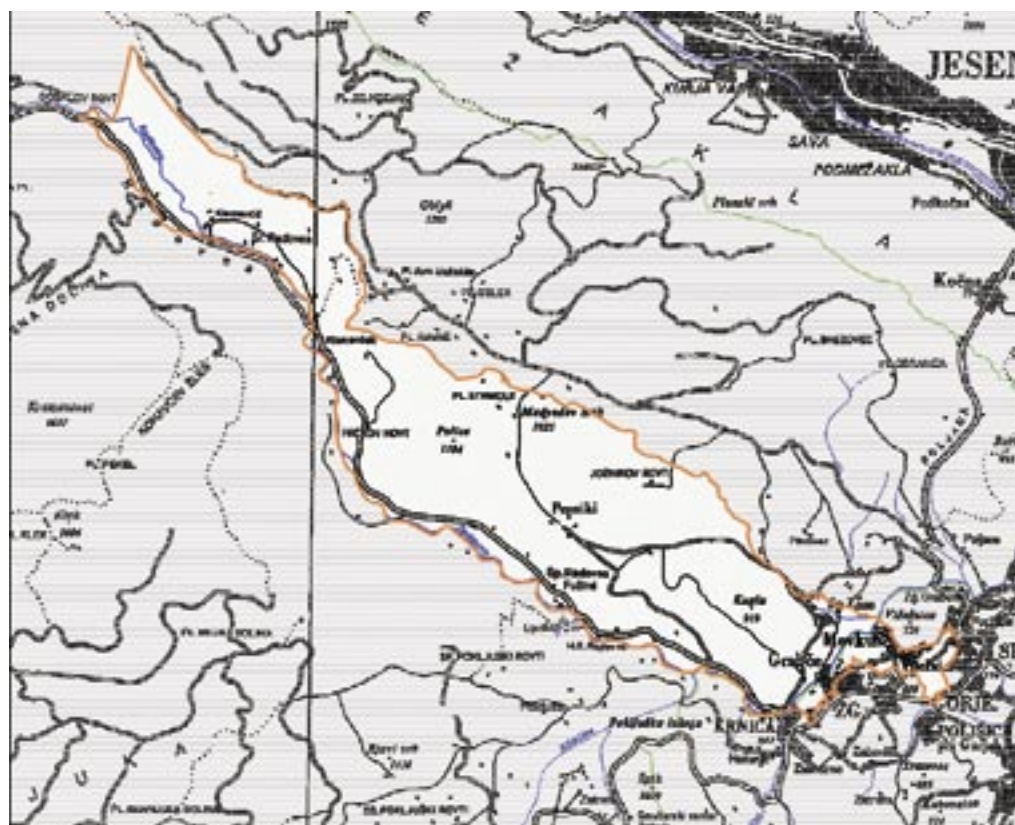
Naselja so se oblikovala v Zgornji bohinjski dolini in na južnih pobočjih Pokljuke, kjer so bile naravne razmere primerne za kmetijstvo. Največje je dolinsko naselje Bohinjska Češnjica, ki je ob popisu leta 2002 štelo 377 prebivalcev. Na začetku doline je Jereka s 212 prebivalci, na Pokljuki pa razloženo naselje Podjelje, kjer živi 85 ljudi. Na Goreljeku se je oblikovalo naselje počitniških hišic.

Celotno projektno območje je prometno dobro povezano in dostopno večino leta. Glavni prometnici sta cesta po Zgornji dolini in cesta čez Podjelje na Pokljuko. Zaradi lahke dostopnosti je prisoten problem prevelike prometne obremenjenosti.

VIŠELNICA I

Površje katastrske občine Višelnica I pripada dvema večjima geografskima entotama: dolini Radovne in planoti Mežakla.

Mežakla je severni podaljšek Pokljuke in jo od nje loči dolga in ozka dolina Radovne. Je ostanek v preteklosti uravnanege zakraselega površja, ki so ga notranje zemeljske sile dvignile navpično navzgor. Planota je ozka, dolga in dobro razmejena z dolino Save na severu in dolino Radovne na jugu. V projektno območje spadajo njena južna pobočja. Radovna je v njih vrezala obsežne terase, največ na Ravneh v višini 900 do 1000m in nižje v višini 820 do 860m, kjer je nastal zaselek Perniki.

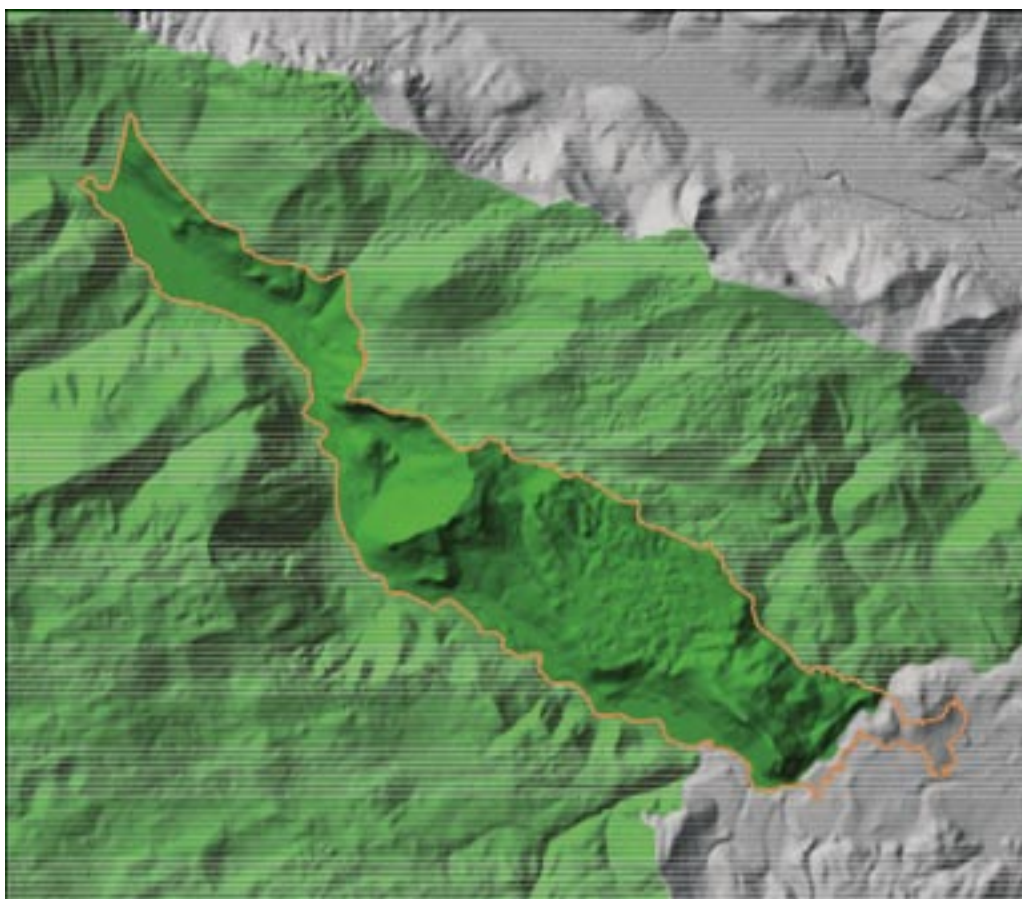

Katastrska občina Višelnica I - pregledna karta

Od južne strani je na Mežaklo še segal ledenik iz doline Radovne. Na njenem nižjem in bolj ravnem južnem delu je pustil obilne morene, na katerih so domačini izkrcili senožeti in pašne planine.

Radovna je ledeniško preoblikovana dolina, ki se v smeri SZ–JV vleče med Mežaklo in Pokljuko. Mestoma dolina daje videz soteske, kjer je prostora dovolj le za cesto, mestoma se razširi in omogoča poselitev in obdelovanje.

Radovna izvira kot Kotarica v Kotu in Krmarica v Krmi. Oba vodotoka se že kmalu po izviru skrivata pod prod, ki ga je za seboj pustil umikajoči ledenik. Pod prodom se vodi združita in pod Jutrovo skalo privre na dan Radovna. V 17 kilometrih toka se spusti za 250 metrov in se izlije v Savo Dolinko. Radovna dobiva sorazmerno močne pritoke z obeh planot, Pokljuke in Mežakle. Vode se tam zbirajo v kraškem podzemlju in kot vodnati kraški izviri privrejo na dan v dolini. Večinoma so kratki in imajo veliko vodozbirno zajetje. Največji levi pritok je Rečica, največji desni pa Lipnik.

Območje Triglavskega narodnega parka in Natura 2000 SPA v k.o Višelnica I

Radovna in njeni pritoki imajo snežno dežni režim. Največ vode imajo spomladi, jesenski višek je nižji. Za pritoke je značilna kraška retinenca. To pomeni, da se voda ob obilnejšem deževju zbira v kraškem podzemlju in šele čez nekaj dni v večji količini privre na plan.

Podnebje v Radovni in na Mežakli je gorsko. Na mikroklimatske razmere v veliki meri vpliva nagljenost površja in ekspozicija (prisojnost – osojnost)

Večina naselij na projektnem območju je na JV vznožju Mežakle. Največje naselje je Krnica s 380 prebivalci, ki pa le deloma spada v projektno območje. Mevkuž je ob popisu prebivalstva leta 2002 imel 86 prebivalcev, Grabče 81, Višelnica 67, Zgornje Laze 62, Spodnje Laze pa 57. Edino naselje na Mežakli je majhen zaselek Perniki. Posamezne domačije so tudi v Spodnji in Srednji Radovni.

Na Mežakli in v Dolini Radovne je precejšnje število počitniških hišic.

Edina pomembnejša prometna žila na območju je cesta skozi Radovno, ki povezuje Mojstrano in Gorje. Mežakla je preprejena z gozdnimi cestami in v kopni polovici leta prometno lahko dostopna. Radovna je prometno obremenjena v poletnih mesecih, zlasti ob koncih tedna.

Strokovne podlage in smernice za varstvo in ohranjanje narave

UVOD

Za ustrezno varstvo in ohranjanje narave ali njenih posameznih živih ali neživih delov so najprej potrebne strokovne podlage, ki so pripravljene iz znanstvenih izsledkov s področja naravoslovja (za naravo) in evidenc s področja socio-ekonomije (za človekove vplive). Strokovne podlage vsebujejo predvsem kratek opis posameznega dela narave, na primer živalske vrste, njenega življenjskega okolja, življenjskih procesih, odnosu do drugih vrst, splošne ogroženosti ali ranljivosti in podobno. Evidence o stanju človeka vsebujejo predvsem opis stanja bivanja, dejavnosti, trendov razvoja v preteklosti in človekovih načrtih. Naravo in človekove vplive lahko tudi vrednotimo: po izbranih kriterijih določamo, kateri deli narave so bolj ogroženi in kateri manj, oziroma pri človekovih dejavnostih ocenjujemo, kako vplivajo na naravne procese.

Smernice so navodila ljudem in upravljalcem, ki v tej naravi živijo in delujejo. Povsem jasno je, da človek naravo za svoje potrebe izkorišča; smernice so pripravljene zato, da to izkoriščanje ostane kolikor je le mogoče trajno, oziroma da človek s svojimi posegi ne prekine pretežno cikličnih procesov v naravi. Na podlagi smernic je mogoče pripraviti tudi ukrepe, ki so običajno del načrta upravljanja, če gre za zavarovano območje, ali del sektorskih načrtov posameznih dejavnosti (na primer gozdno-gospodarski načrti, lovski ali ribiški gojitveni načrti, prostorsko ureditveni načrti, razvojni načrti in podobno). Za razliko od smernic, ki niso obvezujoče, so ukrepi obvezujoči.

Smernice za habitatne tipe, katerim zaradi praktičnosti uporabe posvečamo največ pozornosti, so pripravljene po posameznih človekovih dejavnostih.

Posamezen habitatni tip ali skupina sorodnih habitatnih tipov je zaradi boljše predstave najprej na kratko opisana. Sledijo konkretne usmeritve za konkretne dejavnosti. Obravnavamo dejavnosti, ki smo jih ob delu na terenu in iz različnih drugih popisov dejansko ugotovili na posameznem območju. Ob vsaki dejavnosti v posameznem habitatnem tipu smo navedli še ugotovljene in potencialne vplive, dejanske ali možne posledice in ukrepe oziroma usmeritve, potrebne za ohranitev dobrega stanja ali izboljšanje. V nekaterih primerih smo navedli tudi nosilca, za katerega menimo, da je najbolj odgovoren za izvajanje. Navedba nikakor še ne pomeni, da je to edina možna odgovornost. Rastlinske vrste in glive obravnavamo večinoma v sklopu obravnave habitatnih tipov.

Pri pripravi smernic za varstvo in ohranjanje živalskih vrst na obravnavanih območjih smo se osredotočili predvsem na vrste, ki so varovane z Uredbo o zavarovanju ogroženih živalskih vrst (Ur. l. RS, 46/04) in Habitatno direktivo (Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst 92/43/EEC). S tem ne želimo zmanjšati vloge, ki jih imajo ostale vrste v ekosistemih, temveč poudariti tiste, za katere se je država Slovenija odločila, da jih bo skrbneje varovala in ohranjala. Tako izbrane vrste, kot tudi tiste, ki jih nismo posebej izpostavili, so vezane na določen življenjski prostor (habitat). Zaradi medsebojne povezanosti organizmov je varovanje in ohranjanje vrst bolj smiselno z vidika celote, torej celotnega življenjskega prostora. Pravilno gospodarjenje in upravljanje z življenjskimi prostori je tudi dober način za ohranjanje in varovanje bogate raznolikosti slovenskega ozemlja.

V nadaljevanju bomo za obravnavane katastrske občine predstavili vrste, ki tam živijo ali glede na znano razširjenost lahko trdimo, da zelo verjetno živijo. Pri tem smernic za varstvo divjadi in ribolovnih rib, na katere je lov/ribolov po zakonu dovoljen, ne bomo izpostavljali, saj gospodarjenje z njimi urejajo lovski

in ribiški predpisi oziroma gojitveni načrti. Izmed prostoživečih živali, s katerimi gospodarimo, in jih obravnavata lovska in ribiška zakonodaja, pa zaradi širše problematike vseeno navajamo nekaj smernic za varstvo in ohranjanje velikih zveri, kur, sov in ujed ter piškurjev in potočnih rakov.

Index biodiverzitete v Evropskih državah

Država	index	Država	index	Država	index
Slovaška	0.589	Avstrija	0.469	Danska	0.403
Slovenija	0.558	Ciper	0.451	Poljska	0.367
Grčija	0.554	Belgija	0.445	Nemčija	0.365
Hrvaška	0.538	Madžarska	0.441	Velika Britanija	0.320
Italija	0.512	Estonija	0.436	Švedska	0.304
Portugalska	0.511	Romunija	0.424	Norveška	0.297
Češka republika	0.498	Francija	0.423	Finska	0.290
Švica	0.497	Litva, Latvija	0.420	Irska	0.279
Španija	0.486	Nizozemska	0.412	Islandija	0.113

Opis živalskih skupin in smernice za ohranjanje ugodnega stanja

NEVRETEŃARJI

Najpomembnejši dejavnik, ki ogroža nevretenčarje, je spreminjanje ali uničevanje njihovih življenjskih prostorov, zato je najučinkovitejši mehanizem varovanja nevretenčarjev v primeru projektnega območja (kjer je favna nevretenčarjev slabo raziskana in niso prisotni večji negativni vplivi nanje) varovanje na nivoju habitatnih tipov. Na ta način se izognemo negativnim vplivom na tiste populacije nevretenčarjev, ki so na projektnem območju prisotne, vendar pa slabo raziskane.

Pri predstavitvi nevretenčarjev bomo podrobneje obravnavali le vrste, ki so uvrščene v Habitatno direktivo in so (potencialno) prisotne na projektnem območju.

MEHKUŽCI (Mollusca)

POLŽI (Gastropoda)

Veliki vrtni polž – *Helix pomatio*

Splošne značilnosti

Veliki vrtni polž spada med kopenske pljučarje. Spiralno zavito hišico ima lahko visoko tudi do 5 cm. Prezimuje v zemlji, vhod v jamico zapre z listjem, ustje hišice pa zapre z tanko kožico in kašastim izločkom, pri čemer nastane opna. Živi v gozdovih, na gozdnih robovih, v grmiščih in na travnikih.

Splošna ogroženost velikega vrtnega polža v Sloveniji

Vrsta je dokaj razširjena in pogosta, tako da še ni ogrožena. Ogroža jo predvsem nezakonito nabiranje v kulinarčne namene. V Habitatni direktivi je vrsta uvrščena na prilogo V, kar pomeni, da je to vrsta v interesu skupnosti, pri katerih pa za odvzem iz narave in izkoriščanje lahko veljajo ukrepi upravljanja. Slovenska zakonodaja (Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, Ur. l. RS 46/04) prepoveduje zavestno poškodovanje, zastrupljanje, usmrnitev, odvzem iz narave ali vznemirjanje te živalske vrste. Trgovanje je možno le s polži, ki so vzgojeni na farmah.

Smernice za varstvo in ohranjanje velikega vrtnega polža

Kljub temu, da je vrsta še dokaj pogosta, jo ogroža predvsem nabiranje v kulinarčne namene. Pri tem se nabirajo večje količine polžev, kar lahko ogrozi obstoj celotne populacije na območju. Kot ureja zakonodaja, je odvzem vrtnega polža iz narave prepovedan.

B. ŠKOLJKE (Bivalvia)

Navadni škržek – *Unio crassus*

Splošne značilnosti

Školjke prepoznamo po dvoloputasti lupini, ki obdaja celotno telo. So vodni mehkužci, ki živijo tako v celinskih (sladkih) vodah kot v morju.

Navadni škržek je sladkovodna školjka z dokaj debelo črno ali temnorjavo in podolgovato lupino. Živi na peščenem in gramoznem dnu v čistih potokih, rekah in obrežjih jezer po vsej Sloveniji. Je pokazatelj neonesnaženosti voda.

Splošna ogroženost navadnega škržka v Sloveniji

Včasih je bila školjka navadni škržek množično prisotna. Danes jo ogroža onesnaževanje voda, zato v slovenskih vodah počasi izginja.

Smernice za varstvo in ohranjanje navadnega škržka

Razširjenost te vrste ni dovolj dobro poznana in bi bile potrebne dodatne raziskave. Na projektnem območju je navadni škržek potencialno prisoten. Pomembno je, da ohranjamo čiste vodotoke

II. HROŠČI (Coleoptera)

Splošne značilnosti hroščev

Hrošči so najobsežnejša skupina žuželk. Sprednja krila so preoblikovana v pokrovki. Drugi par kril je opnat in namenjen letanju. Imajo popolno preobrazbo: ličinka, buba, odrasel osebek.

Splošna ogroženost hroščev v Sloveniji

V Sloveniji živi kar 90 taksonomskih družin hroščev. So zelo pomembni pri razkrojevanju organskih snovi in s tem pri kroženju snovi v naravi. Manjšo vlogo imajo pri opráševanju. Nekaj vrst hroščev se lahko prenamnoži in tako povzročajo gospodarsko škodo (npr. podlubniki). Ogroža jih predvsem spremnjanje in drobljenje njihovih življenjskih prostorov, intenzivno kmetijstvo in reguliranje vodnih ekosistemov.

Alpski kozliček – *Rosalia alpina*

Splošne značilnosti alpskega kozlička

Telo je podolgovato, modre barve, na vsaki pokrovki ima tri prečne pege. Noge so modre. Tipalnice so dolge, nitaste in modre. Živijo v pasu bukve med 600 in 1200 m. Zlahka ga opazimo na sveže posekanih deblih in cepancih pretežno bukovih dreves, predvsem v juliju in avgustu, ko samice vanje odlagajo jajčeca.

Ogroženost alpskega kozlička v Sloveniji

Večje količine sveže posekanega lesa v juliju in avgustu močno privabljajo alpskega kozlička, samice pa vanj tudi zalegajo. Če les ni dovolj dolgo v gozdu in se še pred izleganjem porabi v gospodarske namene, jajčeca in ličinke propadejo. Razvoj od jajčeca do odraslega osebkja traja 3 do 4 leta, zato je pomembno, da se v gozdu pušča odmrla drevesa.

Smernice za varstvo in ohranjanje alpskega kozlička

Za ohranjanje populacij alpskega kozlička je potrebno sonaravno gospodarjenje predvsem v gozdovih na južnih izpostavljenih legah alpskih dolin in puščanje določenega odstotka padlega drevja bukve. Če se les seka v juliju in avgustu, naj se takoj pospravi ter tako prepreči zaleganje samic v hlodovino.

Bukov kozliček – *Morimus funereus*

Splošne značilnosti bukovega kozlička

Telo bukovega kozlička je podolgovato, pokrovke so sivomodre barve, na njih so štiri črne lise. Drugi par kril je zakrnel in zato slabše gibljiv po prostoru. Ličinke

in odrasli osebki se prehranjujejo z lesom različnih drevesnih vrst, predvsem bukve in jelke. Privabi jih vonj ranjenih ali posekanih dreves, v katere samice odlagajo jajčeca.

Ogroženost bukovega kozlička v Sloveniji

V Sloveniji je splošno razširjena vrsta in trenutno ne velja za ogroženo. Ker ima zakrnela letalna krila, ga ogrožajo predvsem prometne ceste.

Smernice za varstvo in ohranjanje bukovega kozlička

Vrsta je na Gorenjskem slabo poznana, zato konkretnih usmeritev ne moremo podati. Potrebno je puščati določen odstotek padlega drevja bukve in jelke ter pred načrtovanjem večjih cest proučiti prisotnost bukovega kozlička.

Rogač – *Lucanus cervus*

Splošne značilnosti rogača

Je vsejed hrošč temnorjave barve. Odrasli se prehranjujejo z različnimi rastlinskimi izločki, ličinke pa z mrtvimi ali nagnitimi koreninami. Vezani so na listopadna drevesa, predvsem hraste. Samci imajo čeljusti preobražene v rogovju podobno tvorbo – od tod tudi njihovo ime.

Ogroženost rogača v Sloveniji

V Sloveniji je splošno razširjena in razmeroma pogosta vrsta. V alpskem svetu je pojavljanje vrste nekoliko manjše. Človek ga ogroža neposredno s pobiranjem oz. z zbirateljstvom, predvsem velikih primerkov samcev. Posredno jih ogroža pretirana uporaba gnojil, pesticidov in herbicidov. Ker jajca odlagajo v/ob šture, jih ogroža prenizko sekanje dreves.

Smernice za varstvo in ohranjanje rogača

Razširjenost rogača na projektnem območju ni zadosti poznana. Na območjih, kjer so domačini opazili rogača, naj se v gozdovih in gozdnih robovih puščajo višji štori.

Ermit, puščavnik – *Osmoderma eremita*

Splošne značilnosti eremita

Ermit je vrsta minice vijoličasto rjave barve. Ličinka se razvija v starih drevesnih duplih, večinoma listavcev (hrast, vrba, lipa, jesen, sadno drevje) in se hrani z muljem, ki nastaja v teh duplih. Odrasli osebki so aktivni od junija do septembra. Hranijo se z rastlinskim materialom in srkajo sladke drevesne sokove. Jeseni vsi odrasli osebki poginejo.

Ogroženost eremita v Sloveniji

Ogroženi so predvsem zaradi odstranjevanja starih votlih dreves listavcev. Problematična je prevelika razdalja med naseljenimi drevesi in potencialnimi drevesi, ki bi jih hrošči lahko naselili, torej drobljenje in izolacija primernih življenjskih prostorov.

Smernice za varstvo in ohranjanje eremita

Raste ob alpskih rekah in potokih (predvsem večjih, kot sta Triglavska Bistrica in Radovna) je za to vrsto zelo pomembno, zato naj se ohranjajo stara votla drevesa, predvsem vrb v vodnem obrežnem pasu in drevesa v visokodebelnih sadovnjakih. Pomembna je tudi dovolj gosta mreža dreves z votlinami, ki so potencialno primerna za naselitev hrošča.

METULJI (Lepidoptera)

Splošne značilnosti metuljev

Metulji človeka pritegnejo predvsem zaradi dveh parov velikih barvitih kril. Spadajo med žuželke s popolno preobrazbo: iz jajčeca se izleže gosenica, ki se kasneje zabubi, iz bube pa se izleže odrasla žuželka. Odrasli metulji se večinoma hranijo z nektarjem in so pomembni oprasčevalci; gosenice se prehranjujejo pretežno z zelenimi deli rastlin.

Splošna ogroženost metuljev v Sloveniji

Metulje v Sloveniji ogroža predvsem človek s svojimi dejavnostmi, ki povzročajo drobljenje (fragmentacijo) ali uničenje posameznih življenjskih prostorov (habitatov). Zaradi fragmentacije habitata se zmanjšuje prvotno območje razširjenosti vrste in narašča izoliranost populacij. Velikost populacije se lahko zmanjša do take mere, da le ta kljub ugodnim ekološkim razmeram, ne more preživeti.

Na populacije metuljev vliva na eni strani intenzivno kmetijstvo, na drugi pa opuščanje kmetijstva in zaraščanje. Vrste, ki so vezane na mokrišča in druge vodne ali obvodne habitate ogrožata izsuševanje in melioracija.

Razširjenost metuljev je pogojena z razširjenostjo rastlinskih vrst, saj se njihove gosenice prehranjujejo s čisto določenimi vrstami rastlin. Zato je pomembno, da travniki niso košeni prezgodaj. Pomembna je tudi rastlinska raznolikost travnikov.

Smernice za varstvo in ohranjanje metuljev

V gospodarjenju s prostorom (kmetijstvo, urbanizacija) naj se preprečuje drobljenje (fragmentacija) ter izolacija habitatov, ohranjajo naj se dovolj gosta omrežja primernih habitatov, ki omogočajo osebkom posameznih populacij občasna preseljevanja. Spodbuja naj se ekstenzivno kmetijstvo. Ohranjajo naj se tudi mokrišča in obrežna vegetacija.

Travniški postavnež – *Euphydryas aurinia*

Splošne značilnosti

Osnovna barva kril je rumenorjava. Vzorec je podoben na spodnji in zgornji strani kril, na zgornji je izrazitejši. Vrsto najdemo na ekstenzivnih travnikih, nizkih in prehodnih barjih, močvirjih in vlažnih travnikih ter na alpskih in subalpskih traviščih. Prehranjuje se na različnih vrstah rastlin (prevladujejo rumeno cvetoče): grint, zlatica, nokota, repuš, škržolica.

Ogroženost travniškega postavneža v Sloveniji

Vrsta je v Sloveniji splošno razširjena, v Alpah je nekoliko slabše raziskana. Ogrožajih drobljenje habitata, kar vodi v izoliranost populacije. Majhne, predvsem izolirane populacije kjer ni pretoka genetskega materiala, so preživetveno manj sposobne in so v večini primerov obsojene na propad. Njihov obstoj ogroža intenziviranje kmetijstva (izsuševanje, uporaba pesticidov), po drugi strani pa opuščanje in zaraščanje.

Smernice za varstvo in ohranjanje travniškega postavneža

Ohranja naj se sonaravno kmetijstvo (ekstenzivna paša, kmetijstvo brez uporabe bioagensov), travniki, ki se zaraščajo naj se občasno (vsaki 2 leti) kosijo. Močvirnati predeli naj ostanejo v naravnem stanju.

Lorkovičev rjavček – *Erebia calcaria*

Splošne značilnosti

Majhen metulj ima zgornjo stran kril temno rjavo. Na sprednjih krilih zgoraj ima neizrazito polje rdečkastorjave barve, v katerem sta dve majhni očesci z belim jedrom. Zadnja krila so spodaj svetlo sivo marmorirana. Odrasli osebki se pojavljajo od konca julija do začetka septembra. Hranilne rastline so verjetno različne vrste trav. Ugotovljena vrsta je volk (*Nardus stricta*), domnevno tudi vrste iz rodu bilnica (*Festuca* sp.).

Ogroženost Lorkovičevega rjavčka v Sloveniji

Lorkovičev rjavček je endemit Jugovzhodnih apneniških Alp. Živi na bogato cvetočih gorskih traviščih, večinoma na južnih pobočjih na višini od 1300 do 2200 m. Večina populacij v Sloveniji ni ogroženih, saj živijo na naravnih traviščih nad gozdno mejo. Tu so dejavniki ogrožanja predvsem pašništvo in na nekaterih območjih Slovenije izgradnja in širitev smučišč. Pod gozdno mejo je dejavnik ogrožanja zaraščanje zaradi opuščanja ekstenzivnega gospodarjenja s travniškimi površinami.

Smernice za varstvo in ohranjanje Lorkovičevega rjavčka

Vrsto ogroža intenzivna paša na gorskih travnikih, zato naj bo pašništvo sonaravno. Kjer naravni dejavniki ne preprečujejo zaraščanja travnikov, je lahko eden od načinov vzdrževanja ustreznih pogojev za metulja zmerna in omejena paša drobnice.

Črtasti medvedek – *Callimorpha quadripunctaria*

Splošne značilnosti

Zgornja stran sprednjih kril je zelenočrne barve z belorumenimi progami. Zgornja stran zadnjih kril je oranžne barve s posazemznimi črnimi pegami. Odrasli osebki se pojavijo od julija do začetka septembra, aktivni so podnevi in ponoči. Hranilne rastline so konjska griva (*Eupatorium cannabinum*), dobra misel (*Origanum vulgare*), smrdljivi bezeg (*Sambucus ebulus*) in vrste iz rodu meta (*Mentha* spp.), gadovec (*Echium* spp.), grabljišče (*Knautia* spp.), čišljak (*Stachys* spp.) in osat (*Cirsium* spp.). Mlade gosenice se hranijo z listi mrtvih kopriv (*Lamium* sp.), vrbovcev (*Epilobium* sp.) in drugih zelišč v podrasti. Po prezimitvi se hranijo z listi grmovnih vrst npr. leska (*Corylus* sp.), robida (*Rubus* sp.), kosteničevje (*Lonicera* sp.). Gosenica se zabubi maja.

Ogroženost črtastega medvedka v Sloveniji

Črtasti medvedek živi na vlažnih, toploljubnih gozdnih robih, na jasah in ob poteh listatih in mešanih gozdov, najdemo ga tudi na opuščeni in zaraščajoči se površinih blizu gozda. Vrsta je v Sloveniji splošno razširjena in ni ogrožena. Črtastega medvedka ogrožajo redne košnje gozdnih robov, uporaba agrokemičnih kemijskih sredstev na travnikih ob gozdnih robih in izguba medonosnih hranilnih rastlin zaradi zaraščanja.

Smernice za varstvo in ohranjanje črtastega medvedka

Ohranjajo naj se gozdne jase in ostale negozdne površine, raba travniških površin ob gozdnih robovih naj bo zmerna v obeh pogledih: preprečuje naj se zaraščanje in intenziviranje kmetijstva.

RAKI (Crustacea)

Košarji (Astacidea)

Splošne značilnosti rakov košarjev

Sladkovodni raki košarji (Astacidae) spadajo v skupino višjih rakov deseteronožcev. Kot že samo ime pove, imajo na vsaki strani trupa 5 nog za hojo. Sprednji par nog ima navadno močne in velike škarje ali kleščice. Koš prerašča vse oprsje in ob bokih prekriva tudi škrge. Značilna je tudi krpasta repna plavut.

Na projektnem območju živita dve vrsti sladkovodnih rakov košarjev: potočni rak ali jelševca (Astacus astacus) in navadni koščak (Austropotamobius torrentium). Potočni rak ali jelševca živi v počasi tekočih vodah z rastlinjem, ki mu nudi skrivališča. Mladi se zadržujejo pod kamenjem in med koreninami, odrasli si izkopljejo luknjo v breg, račino. Navadni koščak je razširjen v donavskem povodju. Poseljuje predvsem izvirne hladnejše in senčnate predele potokov, pritokov manjših in večjih rek. Velikokrat ga najdemo v vlažnih hribovskih in gorskih grapah z majhnim pretokom vode ter v potokih z veliko odpadlega listja in prisotnostjo nižjih rakov iz družine postranic (Gammaridae). V porečju Save je prisoten v pritokih Save Dolinke, Save Bohinjke in ostalih večjih slovenskih rek.

Ogroženost sladkovodnih rakov košarjev v Sloveniji

Vzroki ogroženosti so podobni v vseh evropskih deželah, kjer so vrste prisotne. Nekoč bogato favno je na prelomu 19. stoletja zdesetkala bolezen račja kuga, ki jo povzroča vrsta glive. V Evropo je bila prinesena leta 1860 z severno ameriško vrsto raka Pacifastacus leniusulus in se je kasneje razširila tudi v Sloveniji. Po tej bolezni se populacija rakov v Evropi ni bistveno opomogla.

Jelševca so nekoč nabirali v kulinarčne namene. Danes nabiranje, ubijanje ali vznemirjanje rakov jelševcev prepoveduje Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur. l. RS 46/04).

Navadnega koščaka ogroža predvsem onesnaženje (predvsem organsko), uničevanje oz. spreminjanje življenjskega prostora, tudi trgovanje.

Smernice za varstvo in ohranjanje sladkovodnih rakov košarjev

Ker so potočni raki pretežno nočno aktivne živali, ga podnevi redko vidimo, zato lahko kaj hitro zanemarimo njegovo prisotnost v vodotokih. Pred posegi v vodotoke je potrebno raziskati ali je katera od vrst prisotna in pri samem posegu to upoštevati.

Na splošno jih ogroža izolacija in fragmentacija življenjskega prostora. Zato naj se vodotoki ohranjajo v naravnem stanju. Mehanski oz. vodnogospodarski posegi (regulacija, gradnja zadrževalnikov, male hidrocentrale, gradnja cest, kolovozov in podobno) naj bodo omejeni in dobro premišljeni.

Uredijo naj se komunalni in industrijski izpusti, saj je kemijsko onesnaženje prav tako eden glavnih vzrokov izginjanja potočnih rakov.

Potencialna nevarnost je tudi naseljevanje tujerodnih vrst npr. severnoameriške vrste raka (Pacifastacus leniusulus).

VRETNČARJI

PIŠKURJI (Petromyzontidae)

V Sloveniji najdemo 3 vrste piškurjev, ena vrsta je morska, dve celinski (sladkovodni), od tega vsaka živi v svojem porečju. Obravnavali bomo vrsto, ki živi v vodah donavskega porečja na projektnem območju

Ukrajinski (vzhodni) potočni piškur (*Eudontomyzon mariae*).

Splošne značilnosti

Piškurji so vodni vretenčarji kačaste oblike. Nimajo čeljusti. Okrog ust imajo prisesek z roževinastimi zobci. Za glavo na bočni strani imajo 7 parov škržnih odprtin. Razvoj od ličinke do odraslega stadija poteka 4 – 6 let. Iz jajčec, ki jih samice odlagajo v prod izkopane kotanje, se razvijejo ličinke, ki so zarite v mulju in se prehranjujejo s filtriranjem. Odrasli piškurji merijo do 20 cm, se sploh ne prehranjujejo in svoje obdobje odraslosti posvetijo razplodu. Drstijo se v čistih mrzlih vodah in po drstitvi kmalu poginejo.

Ogroženost potočnega piškurja v Sloveniji

Sladkovodne piškurje ogrožata onesnaževanje in regulacija vodotokov.

Smernice za varstvo in ohranjanje potočnega piškurja

Smernice so podobne kot pri ohranjanju in varstvu rakov. Pomembno je, da vodotoki ostanejo čisti in neregulirani oz. regulirani tako, da se pretok vode ne spremeni, s čimer se ohranijo ustrezna drstišča s prodnatim dnom in nizzol vodotoka muljasti predeli ustrezni za življenje ličink.

DVOŽIVKE (Amphibia)

Splošne značilnosti

Vezane so na kopno in na vodo, na slednjo predvsem v razmnoževalnem in larvalnem obdobju. Odrasle imajo dva para okončin, s štirimi prsti na sprednjih okončinah in petimi na zadnjih. Njihova telesna temperatura je odvisna od temperature okolja. Koža je tanka, zato se zadržujejo v vodi ali v vlažnih habitatih. Celoten razred razdelimo med repate (Urodela) in brezrepe dvoživke (Anura).

Splošna ogroženost dvoživk v Sloveniji

Dejavnike ogrožanja ter smernice varstva in ohranjanja podajamo za vse vrste dvoživk skupaj, saj je celotna skupina zaradi svojevrstne ekologije (življenje vezano na kopensko in vodno okolje, razmnoževanje z vmesnima fazama jajčeca in ličinke, fiziološke lastnosti kože, dihal, način prehranjevanja) podvržena podobnim ali istim dejavnikom ogrožanja. Še vedno pa se moramo zavedati, da ima vsaka vrsta svoje ekološke zahteve.

V Sloveniji so dvoživke ogrožene zaradi:

1. Izgube življenjskih prostorov (spreminjanje, uničevanje habitatov, zaraščanje)

- a) Zasipavanje in izsuševanje naravnih življenjskih prostorov zaradi spremembe namembnosti zemljišč in ureditve rečnih bregov. Zaradi preprečevanja poplav je bilo veliko vodotokov reguliranih že v 19. in 20. stoletju. Habitatni, vezani na poplavljanje rek in potokov so bili že takrat izgubljeni za veliko dvoživk. Danes se izvajajo ti posegi predvsem zaradi pridobivanja kmetijskih, bivalnih, industrijskih ali športnih površin, večinoma pa so povezani s splošnim mnenjem o neestetskem videzu in neuporabnosti mokrišč.
- b) Nevzdrževanje, zaraščanje in uničevanje mlak in kalov zaradi prenehanja njihove rabe za napajanje živine.
- c) Neustrezne regulacije vodotokov ter čiščenja in izsekavanja vegetacije na bregovih

2. Smrtnosti na cestah

Ceste pogosto sekajo kopenske habitate, posebno problematični so odseki, kjer večje ceste sekajo selitvene poti dvoživk. Dvoživke se namreč ob spomladanskem

parjenju množično selijo iz prezimovališč v mrestišča in iz teh poleti v poletna bivališča. Na teh ustaljenih selitvenih poteh naletijo na ovire, med katerimi so za njihovo preživetje najpogubnejše ceste. Selitve so bolj opazne v pomladanskem času, ko se seli veliko število osebkov. Množične selitve in s tem pomori na cestah so opazne predvsem pri navadni krastači (*Bufo bufo*) in sekulji (*Rana temporaria*), selitve drugih vrst pa se pojavljajo bolj na t.i. črnih točkah. V Sloveniji vsako leto pod kolesi avtomobilov pogine več tisoč dvoživk. Največ raziskav na temo selitvenih poti in črnih točk je bilo narejenih v letu 2000 in 2003. Na cestnih odsekih Zg. Radovna – Dovje ter na odseku Hrušica – Dovje potekajo selitve dvoživk tako spomladi kot poleti/jeseni.

3. Vlaganja rib

Vnašanje avtohtonih in neavtohtonih vrst rib v stoječa in tekoča vodna telesa povzroča izginjanje jajčec, ličink in odraslih osebkov dvoživk, redukcijo zooplanktona, eutrofikacijo vod, upadanje številčnosti predatorjev dvoživk in posledično zmanjševanje biodiverzitete. Mnogo vodnih teles je bilo v preteklosti brez rib. Te je zaradi ribolova vnesel vanje človek. Ribe so grožnja za obstoj dvoživk in v marsikaterem vodnem okolju prav zaradi njihovega vnašanja dvoživk ni več.

4. Kmetijstvo, industrija in komunala

Vode onesnažujejo industrija, ceste, kmetijstvo z gnojili in pesticidi, komunalne odplake, živinorejske farme in podobno. Mnogi izlivi so brez ustreznih čistilnih naprav, zato onesnaženi pritoki pogosto povzročajo znatno povečanje količine organskih snovi (hranil) v naravnih vodah (eutrofikacijo). V takem ekosistemu prihaja do spremenjenih in porušeni znotrajvrstnih in medvrstnih odnosov. Močno se poveča količina alg, ki zavirajo rast višjih vodnih rastlin. To ima negativne posledice predvsem za ličinke dvoživk, ki med vodnim rastlinjem iščejo skrivališča. Pri tem je prizadet tudi obstoj dvoživk. Kemijske substance povzročajo motnje v razvoju ličink, pri odraslih osebkih pa poškodbe kožnih tkiv in smrt. Z intenzifikacijo kmetijstva se zmanjšuje število nevretenčarjev, ki so glavna hrana dvoživk.

5. Lova in načrtnega pobijanja

Kljub zaščiti, ki jo uživajo vse vrste žab, so še vedno priljubljena kulinarčna specialiteta. Veliko vrst velja po ustnem izročilu za zdravilne ali pa slovijo po bodisi halucinogenih ali afrodizičnih učinkih in so kot take ogrožene zaradi mučenja in pobijanja.

Zgoraj naštetih dejavnikov neposredno vplivajo na spreminjanje in izgubljanje habitatov dvoživk. Lokalne populacije, ki se obdržijo postajajo izolirane od sorodnih lokalnih populacij, ki so preveč oddaljene, da bi tvorile metapopulacije. Ker dvoživke nimajo več možnosti migriranja iz enega v druge podobne življenjske prostore in zaradi velike dovzetnosti dvoživk do naravnega nihanja v številčnosti populacij, postaja z izginjanjem primernih habitatov populacija vse manj viabilna in manj sposobna prilagajanju naključnim neugodnim življenjskim razmeram. Možnosti preživetja takih populacij se vse manjše in iz posameznih območij lahko popolnoma izginejo.

Smernice za varstvo in ohranjanje dvoživk

Ohranjajo naj se mokriščni habitati, saj ne samo, da nudijo življenjski prostor dvoživkam in drugim organizmom, ampak delujejo kot puferski (zadževalni) prostor v času poplavljanja vodotokov. Poudariti je tudi potrebno, da so tovrstni habitati pomemben življenjski prostor zanimivih živalskih in rastlinskih vrst. Zdi se, da splošno mnenje javnosti o neestetškem videzu mokrišč ne velja več.

Na območju naj ne uničujejo (zasipavajo) manjših vodnih teles, ki so pomembna predvsem za urhe.

Ohranja naj se vegetacija na bregovih vodotokov in okoliška poplavna območja

V vodna telesa, ki niso naravno naseljena z ribami, naj se ne vnaša rib. Problematičen je tudi vnos tujerodne želve rdečevratke, ki jo ljudje zaradi naveličanosti spuščajo iz akvarijev v naravo.

Kmetijske površine, ki so v neposredni bližini vodnih habitatov, naj bodo gnojene razumno in v ustreznem času, da ne pride do onesnaženja vodnih virov z organskimi snovmi. Nevarna je pretirana uporaba biocidov, ki ne samo neposredno škodujejo organizmom na različnih prehranjevalnih nivojih, ampak se izpirajo tudi v podtalnico.

Na delih, kjer komunalna infrastruktura ni urejena in gredo odplake neposredno v vodne vire, naj se uredi ustrezna komunalna infrastruktura in ustrezno čiščenje. Podobno velja tudi za industrijske odplake, ki so običajno bolj koncentrirane in predstavljajo večjo nevarnost prekomernega vnosa organskih snovi in onesnaževanja.

Pri načrtovanju novih prometnic, kolovozov in gozdnih vlak naj se upoštevajo selitvene poti dvoživk in drugih živali.

Pri upravljanju gozda je potrebno paziti na ohranjanje gozdnih vodnih biotopov. Tako naj se ohranjajo mokrišča in druge vodne površine (npr. kolesnice, izviri, napajališča...) v gozdu.

Pri varstvu in ohranjanju dvoživk ter njihovih habitatov ima zelo veliko vlogo izobraževanje širše javnosti. To poslanstvo izpolnjuje tudi Triglavski narodni park v okviru naravoslovnih učnih poti, zloženk in vodenih ogledov ter v okviru projektov in sodelovanj z drugimi organizacijami.

Primer: Cesta skozi Radovno – ovira na selitveni poti dvoživk

Ceste pogosto sekajo kopenske habitate, posebno problematični so odseki, kjer večje ceste sekajo selitvene poti dvoživk. Dvoživke se namreč ob spomladanskem parjenju množično selijo iz prezimovališč v mrestišča in iz teh poleti v poletna bivališča. Na teh ustaljenih selitvenih poteh naletijo na ovire, med katerimi so za njihovo preživetje najpogubnejše ceste. Selitve so bolj opazne v pomladanskem času, predvsem, ko se seli veliko število osebkov. Množične selitve in s tem pomori na cestah so opazne predvsem pri navadni krastači (*Bufo bufo*) in sekulji (*Rana temporaria*). Opažene pa so bile tudi druge dvoživke: navadni močerad (*Salamandra salamandra*), planinski močerad (*Salamandra atra*), navadni pupek (*Triturus vulgaris*), planinski pupek (*Triturus alpestris*) in hribski urh (*Bombina variegata*). Za varstvo in ohranjanje dvoživk na obravnavanem območju bo potrebno intenzivneje spremljati stanje selitvenih poti dvoživk in določiti odseke, kjer dejansko lahko govorimo o črnih točkah. V času množičnih selitev bo potrebno izvesti začasne ohranitvene ukrepe (npr. postavitve začasnih ograj in/ali prenašanje dvoživk čez cesto) in opozarjati voznike na cesti, da prilagodijo vožnjo razmeram.

Skozi Radovno vodi prometna cesta, ki povezuje Mojstrano in Gorje. Na nekaterih točkah potekajo selitvene poti dvoživk iz prezimovališč na mrestišča. Te točke bi bilo potrebno natančneje določiti in bodisi namestiti podhode in zaščitno ograjo, bodisi organizirati akcije prenašanja dvoživk čez cesto v času množičnih selitev. Po opravljenih zaščitnih ukrepih je potreben nadaljni monitoring smrtnosti in stalno vzdrževanje prehodnosti podhodov (odstranjevanje materiala, ki se nabira s padavinami in zamaši podhode) ter pregledovanje stanja zaščitnih ograj. Obvezna je postavitve opozorilnega znaka žabe na cesti.

PLAZILCI (Reptilia)

Splošne značilnosti

Koža je suha in pokrita z luskami. Prilagojeni so različnim življenjskim okoljem; živijo v vodi, na drevju, na tleh in tudi v tleh. Njihova telesna temperatura je odvisna od temperature okolja.

V Sloveniji živita dva rodova: želve (Testudines) in luskarji (Squamata), te pa delimo še na kuščarje in kače. Na projektnem območju so razširjene kače in kuščarji.

Splošna ogroženost plazilcev v Sloveniji

Njihove ekološke zahteve so zelo raznolike, zato je tudi njihova razširjenost odvisna od razširjenosti posameznih habitatnih tipov. Kljub temu jih združujejo nekateri skupni dejavniki ogrožanja.

Plazilce v Sloveniji ogrožajo naslednji dejavniki:

1. Izguba življenjskih prostorov (spreminjanje, uničevanje habitatov)

- a) Zaraščanje odprtih površin. Ker so tradicionalne kmetijske dejavnosti dandanes v zatonu, se travniki, pašniki, jase in podobni odprti habitati, kjer so življenjski prostori plazilcev, zaraščajo v gozd. Zaraščanje je sicer naravni proces, vendar lahko pomeni zmanjšanje biodiverzitete na nekem območju.
- b) Uničevanje obrežne vegetacije in zasipavanje vodnih teles vpliva na preživetveno sposobnost plazilcev, ki so vezani na vodno okolje (belouška, kobranka).

2. Kmetijstvo

V kmetijstvu je kritično pregnojevanje in biocidi, ki plazilce prizadanejo kot porabnike višjih redov prehranjevalnih spletov. Tovrstna kemična sredstva se v telesu živali bioakumulirajo preko prehrane z živalmi nižjih trofičnih nivojev. Zaradi prevelikih količin agrokemičnih sredstev lahko poginejo, zmanjšana je tudi njihova sposobnost razmnoževanja. Pri košnji travnikov naj se ne kosi krožno z roba travnika proti notranjosti, ampak z ene strani travnika proti drugi. Tako imajo živali, ki so na travniku, možnost umika.

3. Načrtno pobijanje (npr. strah pred kačami in nevednost)

Plazilci med ljudmi niso priljubljena živalska skupina. Najbolj osovražene so kače, kar gre pripisati predvsem predsodkom. Ljudje ne poznajo pomembnih ekoloških vlog kač (npr. kot pomembnih plenilcev), in se zato ne zavedajo posledic njihovih dejanj. Ubijajo strupene kače, pa tudi nestrupene, ki jih zamenjujejo s strupenima vrstama gadom in modrasom.

Smernice za varstvo in ohranjanje plazilcev

Za ohranjanje odprtih površin predlagamo vzdrževanje travnikov in pašnikov s pašo in košnjo. Na projektnem območju naj se kmetije usmerijo v sonaravno kmetovanje – brez uporabe agrokemičnih sredstev za zatiranje "škodljivcev" in brez umetnega gnojenja travnikov. V nekaterih primerih bo potrebna prepoved rabe teh sredstev zunaj obdelovalnih površin ali kakršnokoli izlivanje v tekoče in stoječe vode.

Reka Radovna je pomembna z vidika vsaj dveh vrst plazilcev: belouške in kobranke, zato je pomembno, da se pušča obrežna vegetacija.

V kmetijstvu naj se zmanjša vnos gnojil in pesticidov, spodbuja naj se sonaravno in ekološko kmetijstvo. Ohranjajo naj se mejice, ki dajejo ustrezno zaščito in življenjski prostor.

Vse vrste plazilcev v Sloveniji so zavarovane, zato njihovo pobijanje ni dovoljeno. Bolj kot to dejstvo pa je pomembna vloga plazilcev v naravi. Kot plenilci imajo namreč pomembno vlogo pri regulaciji ostalih vrst, s čimer ohranjajo ravnovesje

v naravi. Poudariti je treba, da se kače, tako kot druge živali, umaknejo, če zaznajo človeka ali drugo potencialno nevarnost. Poleg tega nobena od kač, ki so avtohtone na ozemlju Slovenije, za odraslega zdravega človeka niso smrtno nevarne. Je pa ob ugrizu gada ali modrasa potrebno poiskati medicinsko pomoč, kjer ponesrečenca navadno zadžijo nekaj dni na opazovanju. Iz navedenih razlogov je načrtno pobijanje plazilcev iz strahu in predsodkov neupravičeno.

Pri varstvu in ohranjanju plazilcev ter njihovih habitatov ima zelo pomembno vlogo izobraževanje širše javnosti, predvsem odpravljanje predsodkov in strahov pred kačami.

ŽUŽKOJEDI (Insectivora)

Beloprski jež – Erinaceus concolor

Splošne značilnosti

V Sloveniji je beloprski jež (*Erinaceus concolor*) splošno razširjen. Hrbet, boke in glavo pokrivajo bodice, trebušni del pa je odlačen z dolgo ščetinasto redko dlako. Smrček je podaljšan. Okolico zaznavajo predvsem s vohom in tipom.

Splošna ogroženost

Ježi se prehranjujejo pretežno z žuželkami in tudi drugimi nevretenčarji, zato je problematičen prekomeren vnos kemičnih sredstev v kmetijstvu, ki se preko nižjih trofičnih nivojev akumulirajo v višjih. Tako zaradi prevelikih količin agrokemičnih sredstev lahko poginejo, ali pa se zmanjša njihova sposobnost razmnoževanja.

Ježi so predvsem nočno aktivne živali. V eni noči prehodijo tudi do 1,5 km. V času svoje aktivnosti velikokrat prečkajo ceste, kjer nemalokrat končajo pod kolesi avtomobilov.

Smernice za varstvo in ohranjanje ježa

Ustreza jim mozaična pokrajina, zato naj se ohranjajo raznolike kmetijske površine, gozdovi, grmovne zaplate in mejice. V urbanem in suburbanem okolju naj se ohranjajo zelene površine (parki, vrtovi). Pri gradnji novih cest in odsekov naj se upoštevajo selitvene poti ježev in drugih živali. Na mestih, kjer so migracije pogostejše in kjer prometnica preseka enoten habitat, naj se zgradijo nad ali podhodi za živali

Navadni krt – Talpa europea

Splošne značilnosti

Valjast trup je pokrit s fino kratko dlako črne barve, na trebuhu svetlejše. Oči ima majhne in nefunkcionalne. Sprednje noge so lopataste, prilagojene za kopanje pod zemljo.

Splošna ogroženost

Je splošno razširjen. Njegova razširjenost je pogojena s kvaliteto prsti. Pleni deževnike, mehkužce, ličinke strig in je z antropogenega vidika koristna žival, vendar ga kljub temu velikokrat prav človek preganja in ogroža.

Smernice za varstvo in ohranjanje krta

Posebni smernic verjetno ni potrebno podajati, saj se večina ljudi zaveda koristnosti krta in ga načeloma ne preganja in ubija.

Rovke (Soricidae)

Splošne značilnosti

Rovke so nekoliko podobne mišim, vendar imajo daljši gobček, drobne oči, gostejši žametni kožuh in 5 prstov na prednjih nogah. Na kratko bomo izpostavili habitatne zahteve posameznih vrste:

Mala rovka – ni izbirčna pri izbiri življenjskega prostora: odprti habitati (močvirja, šotna barja), različni tipi gozdov, potrebuje gosto razrast.

Gozdna rovka (*Sorex araneus*) je vezana na gozdove in grmišča.

Gorska rovka (*Sorex alpinus*) živi v gorskih območjih, izbira hladne bukove gozdove, smrekove in bukovo jelove gozdove, ruševje, najdemo jo tudi na šotnem barju, planinskih pašnikih in kameniščih.

Povodna rovka (*Neomys anomalus*) živi predvsem ob vodah z obraščenimi bregovi, tudi v deročih gorskih potokih.

Močvirska rovka (*Neomys anomalus*) se zadržuje v gostem rastlinju vzdolž počasnih voda ter v močvirjih.

Splošna ogroženost (vse vrste rovk)

Problematično je uničevanje in drobljenje njihovih življenjskih prostorov (širjenje cestnega omrežja, intenzivno obdelovanje zemlje s pretirano uporabo gnojil in pesticidov, izsuševanje mokrišč), kar povzroča nastajanje manjših izoliranih populacij, ki so preživetveno manj sposobne.

Tako kot druge živali, rovke plaši in ogroža vse bolj popularna vožnja po brezpotjih. Gorska in močvirska rovka sta vezani tudi na mokrišča, ki se v zadnjem času zelo hitro spreminjajo z izuševanjem. Povodno in močvirsko rovko ogrožajo tudi neustrezni vodnogospodarski ukrepi na vodotokih, predvsem betoniranje strug in bregov ter odstranjevanje rastja ob bregovih.

Smernice za varstvo in ohranjanje rovk

Za rovke je predvsem pomembno, da se ohranjajo njim primerni habitati

ZAJCI (*Lagomorpha*)

Planinski zajec – *Lepus timidus*

Splošne značilnosti

Planinski zajec živi pri nas le v visokogorju. Zadržuje se na planinskih pašnikih, visokih barjih in ruševju, pozimi tudi v gozdovih.

Splošna ogroženost

Ogroža jih intenzivno kmetijstvo, ki povzroča osiromašenje habitatov s tistimi rastlinskimi vrstami, na katere je planinski zajec prehrambeno vezan. Grmovno rastlinje, vresišča in visoke trave mu nudijo tako skrivališča kot tudi vir hrane.

Pretirano pogozdovanje povzroča dolgoročno izgubljanje primernih habitatov. Ko je rastlinje še v zgodnjih sukcesijskih fazah, je kot takšno primerna prehrana planinskemu zajcu, ko pa doseže fazo zrelostnega stanja, nastali gozd ne nudi zadovoljivih prehranjevalnih in razmnoževalnih razmer ter možnosti iskanja bivališč, kar lahko povzroči drastično zmanjšanje številčnosti te populacije.

V mejicah najdejo ustrezna skrivališča pred plenilci, zato njihovo odstranjevanje lahko potencialno ogrozi vrsto.

Pritisk vse bolj naraščajočega turizma in rekreacije moti življenje te vrste. V obdobju celega leta, predvsem pa v poletnih in jesenskih mesecih, je to planinarjenje in nabiranje gozdnih sadežev, pozimi športne aktivnosti npr. tek na smučeh. Vse pogostejša je tudi vožnja s terenskimi vozili in štirikolesniki. Obiskovalci s svojimi aktivnostmi vnašajo v to okolje nemir, kar vpliva na motnje

v prehranjevanju, možnosti skrivanja, na koncu zimske sezone pa moti tudi začetek obdobja parjenja. Podobne motnje nastajajo pri sečnji in spravilu lesa.

Smernice za varstvo in ohranjanje planinskega zajca

Planinski zajec ima v Sloveniji svoj južni areal razširjenosti. Pomembno je ohranjanje izolirane populacije v Alpah, ki je kot taka ranljiva in občutljiva na spremembe v okolju.

Ohranjajo naj se grmovno rastlinje, vresišča in visoke trave, ki planinskemu zajcu nudijo skrivališča in so mu vir hrane. Ohranja naj se tako vertikalna in horizontalna stratifikacija rastja, s čimer zagotovimo obstoj tudi mlajšim rastlinskim fazam, na katere je vezana prehrana planinskega zajca.

GLODAVCI (Rodentia)

Navadna veverica – *Sciurus vulgaris*

Splošne značilnosti

Je ena naših večjih vrst glodavcev, prilagojena življenju na drevju. Barvno so zelo variabilne, navadno je hrbet rdečkastorjav, tudi siv, trebuh bel. Rep je košat in temnejši od dlake na hrbtu. Prisotna je v vseh tipih gozdov, občasno pa se pojavlja tudi v ruševju.

Splošna ogroženost

Potencialni dejavnik ogrožanja je uničevanje in drobljenje življenjskega prostora npr. odstranjevanje mejic, sečnja obsežnih površin gozdov.

Smernice za varstvo in ohranjanje veverice

V gozdovih naj se ohranja plodonosno drevje. Ker se prehranjuje tudi z glivami, gozdnim sadjem in zelišči naj bo nabiralništvo gozdnih plodov sonaravno.

NETOPIRJI (Chiroptera):

Splošne značilnosti

Netopirji so edini sesalci, ki aktivno letajo. Prednje okončine so spremenjene; med podaljšane kosti dlani in prstov (razen palca) je razpeta letalna opna. Ta je razpeta tudi med zadnjimi okončinami in repom. Prehranjujejo se z žuželkami in pajki. Oči so majhne. Orientirajo se z ultrazvokom. Vrste se med seboj razlikujejo po velikosti, barvi dlake, dolžini uhljev in poklopca ter po okostju in zobovju.

Splošna ogroženost netopirjev v Sloveniji

Netopirji na projektnem območju niso dovolj raziskani, zato podajamo splošne dejavnike ogrožanja in smernice. Pomembno pa je vedeti, da ima vsaka vrsta svoje ekološke zahteve, ki jih je pri upravljanju s prostorom in naravo potrebno upoštevati. Vse vrste netopirjev v Sloveniji (29) so ogrožene in zavarovane. Ogrožajo jih motnje v njihovih zatočiščih (jame, rudniki, podstrešja, drevesna dupla), neustrezno gospodarjenje z gozdom in kmetijsko pokrajino, drobljenje (fragmentacija) pokrajine, uporaba insekticidov in neustrezna osvetljenost objektov. Zaradi neupravičenih predsodkov jih ljudje mnogokrat preganjajo in načrtno ubijajo.

Smernice za varstvo in ohranjanje netopirjev

O netopirjih je na projektnem območju malo znanega in bo potrebno opraviti raziskave o njihovi razširjenosti in ekologiji. Iz tega razloga podajamo le splošne smernice za ohranjanje netopirjev.

Pri obiskovanju in raziskovanju jam naj se upošteva Zakon o varstvu podzemnih jam. Na splošno velja, da netopirjev v prezimovališčih (mesta kjer prezimujejo)

ne motimo (hrup, osvetljevanje, spreminjanje mikroklimе z odpiranjem novih prehodov v jamah). V primeru, da se vhod v jamo ali umeten podzemni rov zapre, naj se namestijo rešetke, ki imajo dovolj velike odprtine za preletanje netopirjev.

Samice z mladiči v zatočiščih (kotiščih) ne vznemirjamo, saj je to lahko usodno predvsem za mladiče, ki še niso samostojni. Moti jih tudi osvetljenost zatočišč. Netopirji se namreč na lov odpravijo ob mraku in ponoči. V primeru, da je njihovo zatočišče osvetljeno, lahko zamudijo višek žuželk s katerimi se prehranjujejo, kar pa seveda lahko vodi v podhranjenost in smrt. Obnove poletnih zatočišč (cerkva, hiš...) naj potekajo v času, ko v njih ni netopirjev. Najprimerneje je to v zimskem času, a glede na klimatske razmere to ni vedno mogoče, zato naj se obnove izvedejo bodisi zgodaj spomladi, pred prihodom netopirjev, bodisi pozno jeseni, ko že odidejo. Pomembno je tudi, da se zatočišče ne spreminja, torej, da na objektu ostanejo preletne odprtine (odprtine v stavbah skozi katere netopirji preletavajo) in v njem enake mikroklimatske razmere.

Okrog zatočišč naj se povezovalne strukture (mejice) in habitati ne spreminjajo.

Omeji naj se tudi uporaba pesticidov in insekticidov, saj preko prehrane vplivajo na preživetveno in razmnoževalno sposobnost netopirjev.

Primer: Porodniška kolonija malih podkovnjakov (*Rhinolophus hipposideros*) v k.o. Bohinjska Češnjica

*Splošne značilnosti vrste mali podkovnjak – *Rhinolophus hipposideros*:*

Mali podkovnjak je v Sloveniji splošno razširjen od nižin do višine tudi do 1400 m. Trup z glavo meri od 39 do 50 mm. Dlaka je po hrbtu sivkasto rjava, po trebuhu je svetlejši. Med mirovanjem se popolnoma ovijejo v letalno opno. Njegove žvižgajoče ehlokacijske klice lahko poslušamo z ultrazvočnim detektorjem na frekvancah od 105 do 112 kHz. Raziskovanje in opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji je za netopirje nemoteče.

Prezimuje v podzemskih jamah in zapuščenih rudniških rovih. Poletna zatočišča so zvoniki in podstrešja. Med poletnimi in zimskimi zatočišči se na podlagi dostopnih podatkov selijo največ 30 km daleč. Prehranjuje se v gozdu, nad vodo in nad pašniki. Pri letanju med zatočišči in prehranjevalnim habitatom uporablja različne povezovalne krajinske elemente (mejice).

Potencialni dejavniki ogrožanja:

- a) (Neustrezno) zapiranje dostopov v zatočišča (jame in drugi podzemni habitati, cerkvena podstrešja (cerkev v Jereki), zvoniki, podstrehe drugih objektov)
- b) Prenova objektov ali druge infrastrukture v neustreznem obdobju leta.
- c) Uporaba kemičnih preparatov za ohranjanje lesa, ki so škodljivi sesalcem
- d) Vznemirjanje na kotiščih in prezimovališčih (turistična izraba jam in drugih objektov npr. gradov, speleološko raziskovanje)
- e) Izolacija in fragmentacija habitata
- f) Zmanjševanje prehranskih virov in direktno zastrupljanje s pesticidi/insekticidi
- g) Spreminjanje kmetijske rabe (intenziviranje, opuščanje, drugo)
- h) Spremembe v gošpodarjenju z gozdovi
- i) Svetlobno onesnaževanje

Smernice za varstvo in ohranjanje malega podkovnjaka v k.o. Češnjica

V k.o. Bohinjska Češnjica je v jamarskem katastru zabeleženih 5 jam, ki so potencialna zimska zatočišča netopirjev. Potrebno je raziskati kje prezimuje

kolonija s cerkve in jo ustrezno zavarovati. Prav tako je potrebno ugotoviti, ali kolonija menja poletno zatočišče. Znana je namreč tudi kolonija malih podkovnjakov v sosednji katastrski občini v cerkvi Sv. Križ na Koprivniku, pregledati pa je potrebno tudi ostala potencialna poletna zatočišča v okolici.

V nadaljevanju bomo podali le nekaj splošnih smernic za ohranjanje kolonije malih podkovnjakov v cerkvi v Jereki, sicer pa je potrebno za vse predvidene posege v/na cerkvi in v celotnem območju Natura 2000 pridobiti soglasje države (vlogo za naravovarstveno soglasje je potrebno nasloviti na Agencijo RS za okolje):

- a) Ohranjajo naj se ustrezno velike preletne odprtine (vsaj 50 cm v širino in vsaj 15 cm v višino).
- b) Območje cerkve, kjer netopirji izletavajo in preletevalne odprtine naj ne bodo osvetljene. Osvetlitev cerkve naj bo usmerjena od zgoraj navzdol, nameščene naj bodo ustrezne svetilke (glej Mikuž 2001).
- c) Obnavlja naj se v obdobju, ko netopirji niso prisotni (najugodnejši čas je med 1. septembrom in 15. aprilom; v posameznem letu pa je potrebno prisotnost ne glede na določen najugodnejši čas preveriti, saj je prisotnost odvisna od lokalnih klimatskih razmer).
- d) Lesni premazi naj ne bodo škodljivi sesalcem.
- e) Netopirjev naj se na kotišču ne vznemirja (hrup, svetloba, pobijanje je prepovedano).
- f) V okolici cerkve do gozda naj se ohranjajo povezovalne strukture (drevesa, grmovje, sadovnjaki). Ohranja naj se tudi obvodno rastje ob potoku Jereka in Suha.
- g) Omeji naj se uporaba pesticidov in insekticidov.
- h) V gozdu naj se ohranjajo listavci.

ZVERI (Carnivora)

Splošne značilnosti

Zveri so največja skupina sesalcev, ki je prilagojena plenilskemu življenju. Mednje prištevamo medveda, volka, risa, lisico, divjo mačko in kune (jazbec, kune, podlasice, vidra). Temu primerno imajo tudi razvito zversko zobovje, ki pa ni namenjeno le prehranjevanju z mesom, ampak so tudi z rastlinami in mrhovino. V naravi so pomembni, ker s svojim načinom prehranjevanja vzdržujejo številčnost drugih populacij živali in s tem ravnovesje. Plen velike in male podlasice so predvsem glodavci, včasih upleni tudi ptiče, deževnike, plazilce, žabe in žuželke. Dihur pleni predvsem žabe in glodalce. Glavni plen risa so parklarji, predvsem srnjad, pri jelenjadi pa mladiči in šibkejši osebki. Medved je vsejed, pri čemer rastlinska hrana predstavlja večji delež njegove prehrane, žive živali pa pleni le priložnostno.

Splošna ogroženost zveri v Sloveniji

Vse tri vrste podlasic (mala podlasica, velika podlasica ali hermelin in dihur) so zavarovane z Uredbo o zavarovanju ogroženih živalskih vrst (UR. I. RS, št. 46/04), zato bomo od manjših zveri izpostavili le te. Podlasice na projektnem območju ogroža predvsem uničevanje njihovega življenjskega prostora, predvsem je občutljiv dihur, ki je vezan na nižine in doline rek, kjer so razširjene žabe. Obe vrsti podlasic načeloma nista pretirano izbircni pri izbiri življenjskega prostora, ključno pa je kritje, torej zadostna zastopanost dreves in mejic. Dihurja, zaradi nepriljubljenosti in ker se občasno naseli na kmetijah, človek preganja.

Od veliki zveri (medved, volk, ris) bomo izpostavili medveda in risa, ki imata preko projektnega območja selitveni koridor, ki zagotavlja genetsko pestrost evropskih populacij. Z Uredbo o zavarovanju ogroženih živalskih vrst so zavarovane vse tri vrste velikih zveri, vendar minister, pristojen za okolje in prostor lahko izjemoma dovoli lov nanje. Velike zveri za svoj obstoj potrebujejo večje območje domovanja. S povečanjem populacije prebivalstva, urbanizacije

in prometa se je območje domovanja skrčilo, ponekod do te mere, da je ogrožen obstoj populacije. S človekom si delijo prostor, kar je največji dejavnik ogrožanja. Glavnina velikih zveri v Sloveniji živi v ohranjenih kočevskih gozdovih (dinarska populacija). Posamezni osebki se s tega območja preko naravnih koridorjev selijo v ostale dele Slovenije in naprej v sosednjo Italijo, Avstrijo in Hrvaško. Selitve so bistvenega pomena za ohranjanje vitalne populacije, zato je ohranjanje takih naravnih koridorjev velikega pomena. Obstoj velikih zveri v celotnih Alpah je odvisen od osebkov dinarske populacije, ki se selijo.

Smernice za varstvo in ohranjanje zveri

Za zveri iz rodu podlasic je pomembno ohranjanje mozaične pokrajine in povezovalnih elementov (žive meje) med posameznimi tipi pokrajin. Zavedati se je potrebno, da so pomemben člen pri uravnavanju številčnosti glodalcev.

Medved in ris uporabljata slovenski alpski prostor za selitve v Avstrijo in Italijo, pri čemer je medved po razpoložljivih pisnih in ustnih virih v tem območju pogostejši kot ris. Upravljanje z medvedom in risom je opredeljeno tudi v Desetletnem lovsko gojitvenem načrtu za posamezno območje.

Celotno območje prištevamo v prehodno območje medveda, saj se tod prek Jelovice seli iz osrednjega območja razširjenosti (Kočevsko) v sosednje države. Migracijske poti je potrebno upoštevati pri upravljanju s prostorom (ustrezno prilagajati človekove rekreativne, turistične in kmetijske dejavnosti, oceniti vplive obstoječe in načrtovane infrastrukture na medvedov habitat in potencialne negativne vplive na njegovo migracijo). Medved se človeka načeloma izogiba. Problem lahko nastane, če se navadijo bližine ljudi. Temu se izognemo tako, da za seboj v naravi ne puščamo hrane in odpadkov, predvsem ne organskih, da ne krmimo mladičev ali odraslih osebkov. To in še druga priporočila je v letu 2005 izdal Zavod za gozdove v knjižici Na obisku pri medvedu. Pomembno pa je tudi ustrezno načrtovnje paše in preventivnih ukrepov proti napadu zveri na živino.

Če se v območju načrtuje nova infrastruktura ali obnavljanje stare, naj se prouči naravne prehode medveda, risa in drugih živali in temu ustrezno namesti pod/nadhode.

Ris se s svojega osrednjega dela razširjenosti (južno od avtoceste Ljubljana – Kozina) pogosteje seli preko Trnovske planote in Idrijsko hribovje v zahodne Julijske Alpe in naprej v Italijo in Avstrijo. Bolj poredko pa se verjetno selijo preko Cerkljanskega in Škofjeloškega hribovja, čez Jelovico, Pokljuko in Mežaklo naprej v Avstrijo in Italijo. Ris je bil na območju Radovne, Mežakle in Pokljuke opažen pred letom 1998. Vse do leta 2003, ko so bili v Vratih najdeni ostanki risovega plena, podatkov o pojavljanju na tem območju ni. Sistematičnega spremljanja risa v času selitev Slovenija v preteklosti še ni izvajala, zato natančne selitvene poti niso znane. V skladu s prisotnostjo risa na nekem območju se mora ustrezno načrtovati upravljanje z obnovljivimi naravnimi viri (plenske vrste, gozdovi), saj je ris pomemben plenilec parkljaste divjadi in mora biti upravljanje z vsemi vrstami vključenimi v ta prehranjevalni splet dobro načrtovano.

Seznam živalskih vrst v k.o. Dovje in status zavarovanja

Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
NEVRETEŃARJI		
POLŹI (Gastropoda)		
veliki vrtni polŹ – <i>Helix pomatio</i>	√	V
ŖKOLJKE (Bivalvia)		
navadni ŖkrŹek – <i>Unio crassus</i>	√	II, IV
RAKI (Crustacea)		
potočni rak/jelŖevec – <i>Astacus astacus</i>	√	V
navadni koŖŹak – <i>Austropotamobius torrentium</i>	√	II,V
METULJI (Lepidoptera)		
LorkoviŖev rjavŹek – <i>Erebia calcaria</i>	√	II, IV
Źrtasti medvedek – <i>Callimorpha quadripunctaria</i>	√	II
HROŖŹI (Coleoptera)		
alpski kozliŹek – <i>Rosalia alpina</i>	√	II, IV
bukov kozliŹek – <i>Morimus funereus</i>	√	II
rogaŹ – <i>Lucanus cervus</i>	√	II
eremit, puŖŹavnik – <i>Osmoderma eremita</i>	√	II, IV
VRETEŃARJI		
PIŖKURJI (Petromyzontidae)		
ukrajinski (vzhodni) potočni piŖkur – <i>Eudontomyzon mariae</i>	√	II
DVOŹIVKE (Amphibia)		
navadni pupek – <i>Triturus vulgaris</i>	√	
planinski pupek – <i>Triturus alpestris</i>	√	
navadni moŹerad – <i>Salamandra salamandra</i>		
planinski moŹerad – <i>Salamandra atra</i>	√	IV
hribski urh – <i>Bombina variegata</i>	√	II, IV
navadna krastaŹa – <i>Bufo bufo</i>	√	
zelena rega – <i>Hyla arborea</i>	√	IV
sekulja – <i>Rana temporaria</i>	√	V
debeloglavka – <i>Rana ridibunda</i>	√	V
zelena Źaba (kompleks) – <i>Rana esculenta</i>	√	V
PLAZILCI		
kobranka – <i>Natrix tessellata</i>	√	
belouŖka – <i>Natrix natrix</i>	√	
smkulja – <i>Coronella austriaca</i>	√	IV
navadni goŹ – <i>Elaphe longisima</i>	√	
modras – <i>Vipera ammodytes</i>	√	IV

Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
navadni gad – <i>Vipera berus</i>	✓	
slepec – <i>Anguis fragilis</i>	✓	
živorodna kuščarica – <i>Lacerta vivipara</i>	✓	
martinček – <i>Lacerta agilis</i>	✓	IV
zelenec – <i>Lacerta viridis</i>	✓	IV
pozidna kuščarica – <i>Podarcis muralis</i>	✓	IV
SESALCI (Mammalia)		
ŽUŽKOJEDI (Insectivora)		
beloprski jež – <i>Erinaceus concolor</i>	✓	
krt – <i>Talpa europaea</i>	✓	
gozdna rovka – <i>Sorex araneus</i>	✓	
gorska rovka – <i>Sorex alpinus</i>	✓	
mala rovka – <i>Sorex minutus</i>	✓	
močvirska rovka – <i>Neomys anomalus</i>	✓	
podvodna rovka – <i>Neomys fodiens</i>	✓	
ZAJCI (Lagomorpha)		
planinski zajec – <i>Lepus timidus</i>	✓	V
GLODAVCI (Rodentia)		
snežna voluharica – <i>Microtus nivalis</i>	✓	
podlesek – <i>Muscardinus avellanarius</i>	✓	IV
drevesni polh – <i>Dryomys nitedula</i>	✓	IV
navadna veeverica – <i>Sciurus vulgaris</i>	✓	
ZVERI (Carnivora)		
hermelin – <i>Mustela erminea</i>	✓	
mala podlasica – <i>Mustela nivalis</i>	✓	
dihur – <i>Mustela putorius</i>	✓	V
rjavi medved – <i>Ursus arctos</i>	✓	II, IV
navadni ris – <i>Lynx lynx</i>	✓	II, IV
NETOPIRJI (Chiroptera)		
veliki podkovernjak – <i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	✓	II, IV
mali podkovernjak – <i>Rhinolophus hipposideros</i>	✓	II, IV
širokouhi netopir – <i>Barbastella barbastellus</i>	✓	II, IV
veliki navadni netopir – <i>Myotis bechsteinii</i>	✓	II, IV
obvodni netopir – <i>Myotis daubentoni</i>	✓	IV
vejicati netopir – <i>Myotis emarginatus</i>	✓	II, IV
navadni netopir – <i>Myotis myotis</i>	✓	II, IV
ostrouhi netopir – <i>Myotis blythii</i>	✓	II, IV
brkati netopir – <i>Myotis mystacinus</i>	✓	IV
resasti netopir – <i>Myotis nattereri</i>	✓	IV
belorobi netopir – <i>Pipistrellus kuhli</i>	✓	IV
mali netopir – <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	✓	IV
drobni netopir – <i>Pipistrellus pygmeus</i>	✓	IV
nathusijev netopir – <i>Pipistrellus nathusii</i>	✓	IV

Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
pozni netopir – <i>Eptesicus serotinus</i>	✓	IV
severni netopir – <i>Eptesicus nillsonii</i>	✓	IV
navadni mračnik – <i>Nyctalus noctula</i>	✓	IV
gozdni mračnik – <i>Nyctalus leisleri</i>	✓	IV
uhati netopirji – <i>Plecotus</i> sp.	✓	IV

Seznam živalskih vrst v k.o. Češnjica in status zavarovanja

Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
NEVRETEŃARJI		
POLŹI (Gastropoda)		
veliki vrtni polŹ – <i>Helix pomatio</i>	✓	V
METULJI (Lepidoptera)		
Lorkovićev rjavćek – <i>Erebia calcaria</i>	✓	II, IV
travniški postavneŹ – <i>Euphydryas aurinia</i>	✓	II
HROŖĆI (Coleoptera)		
bukov kozlićek – <i>Morimus funereus</i>	✓	II
rogać – <i>Lucanus cervus</i>	✓	II
eremit, puŖćavnik – <i>Osmoderma eremita</i>	✓	II, IV
RAKI (Crustacea)		
potoćni rak/jelŖevac – <i>Astacus astacus</i>	✓	V
navadni koŖćak – <i>Austropotamobius torrentium</i>	✓	II, V
VRETEŃARJI		
PIŖKURJI (Petromyzontidae)		
ukrajinski (vzhodni) potoćni piŖkur – <i>Eudontomyzon mariae</i>	✓	II
DVOŹIVKE (Amphibia)		
navadni pupek – <i>Triturus vulgaris</i>	✓	
planinski pupek – <i>Triturus alpestris</i>	✓	
navadni moćerad – <i>Salamandra salamandra</i>		
planinski moćerad – <i>Salamandra atra</i>	✓	IV
hribski urh – <i>Bombina variegata</i>	✓	II, IV
navadna krastaća – <i>Bufo bufo</i>	✓	
zelena rega – <i>Hyla arborea</i>	✓	IV
sekulja – <i>Rana temporaria</i>	✓	V
debeloglavka – <i>Rana ridibunda</i>	✓	V
zelena Źaba (kompleks) – <i>Rana esculenta</i>	✓	V
PLAZILCI		
kobranka – <i>Natrix tessellata</i>	✓	
belouŖka – <i>Natrix natrix</i>	✓	
smkulja – <i>Coronella austriaca</i>	✓	IV
navadni goŹ – <i>Elaphe longisima</i>	✓	

Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
modras – <i>Vipera ammodytes</i>	✓	IV
navadni gad – <i>Vipera berus</i>	✓	
slepec – <i>Anguis fragilis</i>	✓	
živородna kuščarica – <i>Lacerta vivipara</i>	✓	
martinček – <i>Lacerta agilis</i>	✓	IV
zelenec – <i>Lacerta viridis</i>	✓	IV
pozidna kuščarica – <i>Podarcis muralis</i>	✓	IV
SESALCI (Mammalia)		
ŽUŽKOJEDI (Insectivora)		
beloprski jež – <i>Erinaceus concolor</i>	✓	
krt – <i>Talpa europaea</i>	✓	
gozdna rovka – <i>Sorex araneus</i>	✓	
gorska rovka – <i>Sorex alpinus</i>	✓	
mala rovka – <i>Sorex minutus</i>	✓	
močvirska rovka – <i>Neomys anomalus</i>	✓	
podvodna rovka – <i>Neomys fodiens</i>	✓	
ZAJCI (Lagomorpha)		
planinski zajec – <i>Lepus timidus</i>	✓	V
GLODAVCI (Rodentia)		
snežna voluharica – <i>Microtus nivalis</i>	✓	
podlesek – <i>Muscardinus avellanarius</i>	✓	IV
drevesni polh – <i>Dryomys nitedula</i>	✓	IV
navadna veeverica – <i>Sciurus vulgaris</i>	✓	
ZVERI (Carnivora)		
hermelin – <i>Mustela erminea</i>	✓	
mala podlasica – <i>Mustela nivalis</i>	✓	
dihur – <i>Mustela putorius</i>	✓	V
rjavi medved – <i>Ursus arctos</i>	✓	II, IV
navadni ris – <i>Lynx lynx</i>	✓	II, IV
NETOPIRJI (Chiroptera)		
veliki podkovernjak – <i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	✓	II, IV
mali podkovernjak – <i>Rhinolophus hipposideros</i>	✓	II, IV
širokouhi netopir – <i>Barbastella barbastellus</i>	✓	II, IV
veliki navadni netopir – <i>Myotis bechsteinii</i>	✓	II, IV
obvodni netopir – <i>Myotis daubentoni</i>	✓	IV
vejicati netopir – <i>Myotis emarginatus</i>	✓	II, IV
navadni netopir – <i>Myotis myotis</i>	✓	II, IV
ostrouhi netopir – <i>Myotis blythii</i>	✓	II, IV
brkati netopir – <i>Myotis mystacinus</i>	✓	IV
resasti netopir – <i>Myotis nattereri</i>	✓	IV
belorobi netopir – <i>Pipistrellus kuhli</i>	✓	IV
mali netopir – <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	✓	IV
drobni netopir – <i>Pipistrellus pygmeus</i>	✓	IV

Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
nathusijev netopir – <i>Pipistrellus nathusii</i>	✓	IV
pozni netopir – <i>Eptesicus serotinus</i>	✓	IV
severni netopir – <i>Eptesicus nillsonii</i>	✓	IV
navadni mračnik – <i>Nyctalus noctula</i>	✓	IV
gozdni mračnik – <i>Nyctalus leisleri</i>	✓	IV
uhati netopiriji – <i>Plecotus</i> sp.	✓	IV

Seznam živalskih vrst v k.o. Višelnica in status zavarovanja

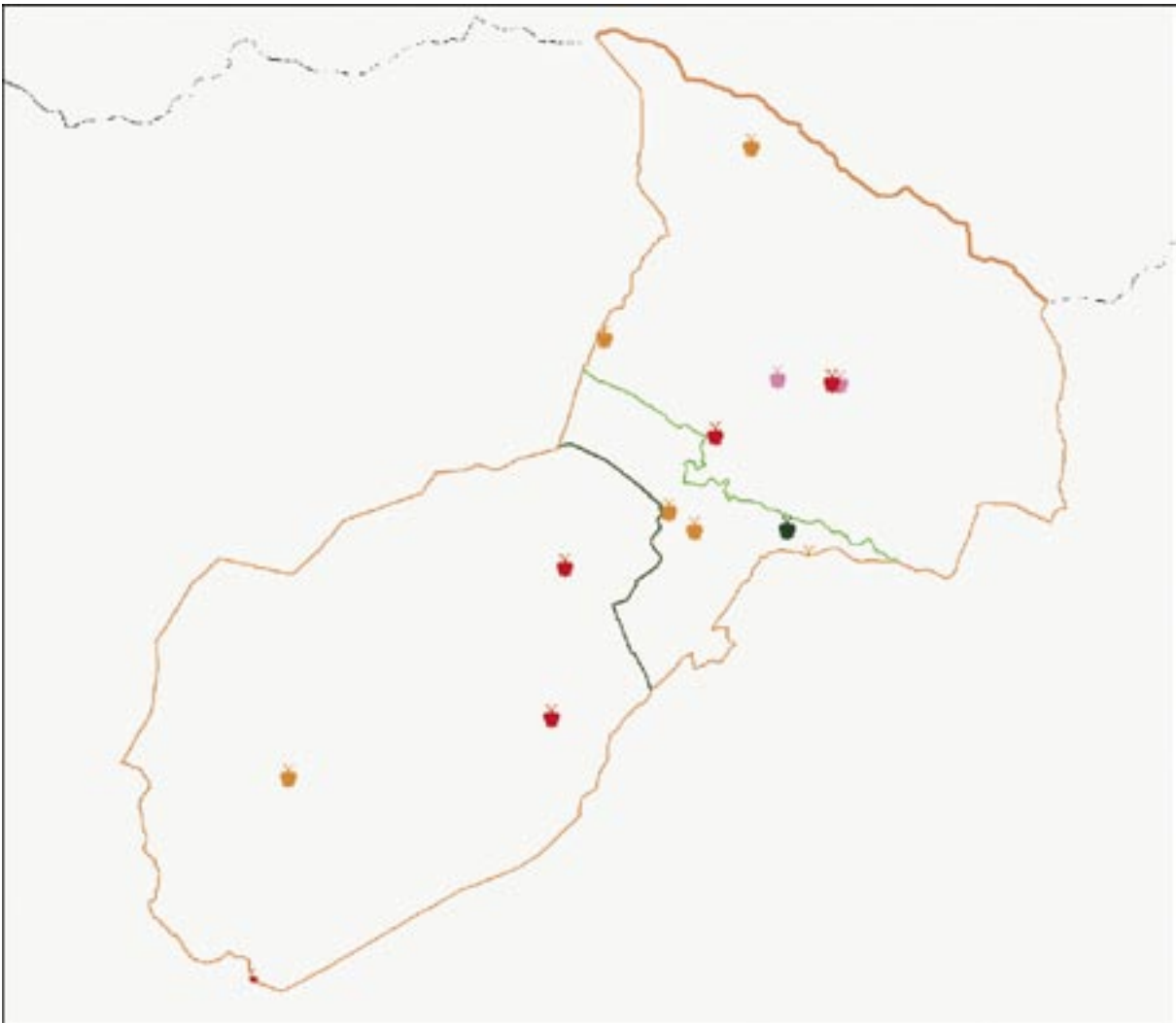
Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
NEVRETENČARJI		
POLŽI (Gastropoda)		
veliki vrtni polž – <i>Helix pomatio</i>	✓	V
ŠKOLJKE (Bivalvia)		
navadni škržek – <i>Unio crassus</i>	✓	II, IV
RAKI (Crustacea)		
potočni rak/jelševec – <i>Astacus astacus</i>	✓	V
navadni koščak – <i>Austropotamobius torrentium</i>	✓	II, V
METULJI (Lepidoptera)		
travniški postavnež – <i>Euphydryas aurinia</i>	✓	II
HROŠČI (Coleoptera)		
alpski kozliček – <i>Rosalia alpina</i>	✓	II, IV
bukov kozliček – <i>Morimus funereus</i>	✓	II
rogač – <i>Lucanus cervus</i>	✓	II
eremit, puščavnik – <i>Osmoderma eremita</i>	✓	II, IV
VRETENČARJI		
PIŠKURJI (Petromyzontidae)		
ukrajinski (vzhodni) potočni piškur – <i>Eudontomyzon mariae</i>	✓	II
DVOŽIVKE (Amphibia)		
navadni pupek – <i>Triturus vulgaris</i>	✓	
planinski pupek – <i>Triturus alpestris</i>	✓	
navadni močerad – <i>Salamandra salamandra</i>		
planinski močerad – <i>Salamandra atra</i>	✓	IV
hribski urh – <i>Bombina variegata</i>	✓	II, IV
navadna krastača – <i>Bufo bufo</i>	✓	
zelena rega – <i>Hyla arborea</i>	✓	IV
sekulja – <i>Rana temporaria</i>	✓	V
debeloglavka – <i>Rana ridibunda</i>	✓	V
zelena žaba (kompleks) – <i>Rana esculenta</i>	✓	V
PLAZILCI		
kobranka – <i>Natrix tessellata</i>	✓	

Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
belouška – <i>Natrix natrix</i>	✓	
smokulja – <i>Coronella austriaca</i>	✓	IV
navadni gož – <i>Elaphe longissima</i>	✓	
modras – <i>Vipera ammodytes</i>	✓	IV
navadni gad – <i>Vipera berus</i>	✓	
slepec – <i>Anguis fragilis</i>	✓	
živородna kuščarica – <i>Lacerta vivipara</i>	✓	
martinček – <i>Lacerta agilis</i>	✓	IV
zelenec – <i>Lacerta viridis</i>	✓	IV
pozidna kuščarica – <i>Podarcis muralis</i>	✓	IV
SESALCI (Mammalia)		
ŽUŽKOJEDI (Insectivora)		
beloprski jež – <i>Erinaceus concolor</i>	✓	
krt – <i>Talpa europaea</i>	✓	
gozdna rovka – <i>Sorex araneus</i>	✓	
gorska rovka – <i>Sorex alpinus</i>	✓	
mala rovka – <i>Sorex minutus</i>	✓	
močvirska rovka – <i>Neomys anomalus</i>	✓	
podvodna rovka – <i>Neomys fodiens</i>	✓	
GLODAVCI (Rodentia)		
snežna voluharica – <i>Microtus nivalis</i>	✓	
podlesek – <i>Muscardinus avellanarius</i>	✓	IV
drevesni polh – <i>Dryomys nitedula</i>	✓	IV
navadna veeverica – <i>Sciurus vulgaris</i>	✓	
ZVERI (Carnivora)		
hermelin – <i>Mustela erminea</i>	✓	
mala podlasica – <i>Mustela nivalis</i>	✓	
dihur – <i>Mustela putorius</i>	✓	V
rjavi medved – <i>Ursus arctos</i>	✓	II, IV
navadni ris – <i>Lynx lynx</i>	✓	II, IV
NETOPIRJI (Chiroptera)		
veliki podkovnjak – <i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	✓	II, IV
mali podkovnjak – <i>Rhinolophus hipposideros</i>	✓	II, IV
širokouhi netopir – <i>Barbastella barbastellus</i>	✓	II, IV
veliki navadni netopir – <i>Myotis bechsteinii</i>	✓	II, IV
obvodni netopir – <i>Myotis daubentoni</i>	✓	IV
vejicati netopir – <i>Myotis emarginatus</i>	✓	II, IV
navadni netopir – <i>Myotis myotis</i>	✓	II, IV
ostrouhi netopir – <i>Myotis blythii</i>	✓	II, IV
brkati netopir – <i>Myotis mystacinus</i>	✓	IV
resasti netopir – <i>Myotis nattereri</i>	✓	IV
belorobi netopir – <i>Pipistrellus kuhli</i>	✓	IV
mali netopir – <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	✓	IV

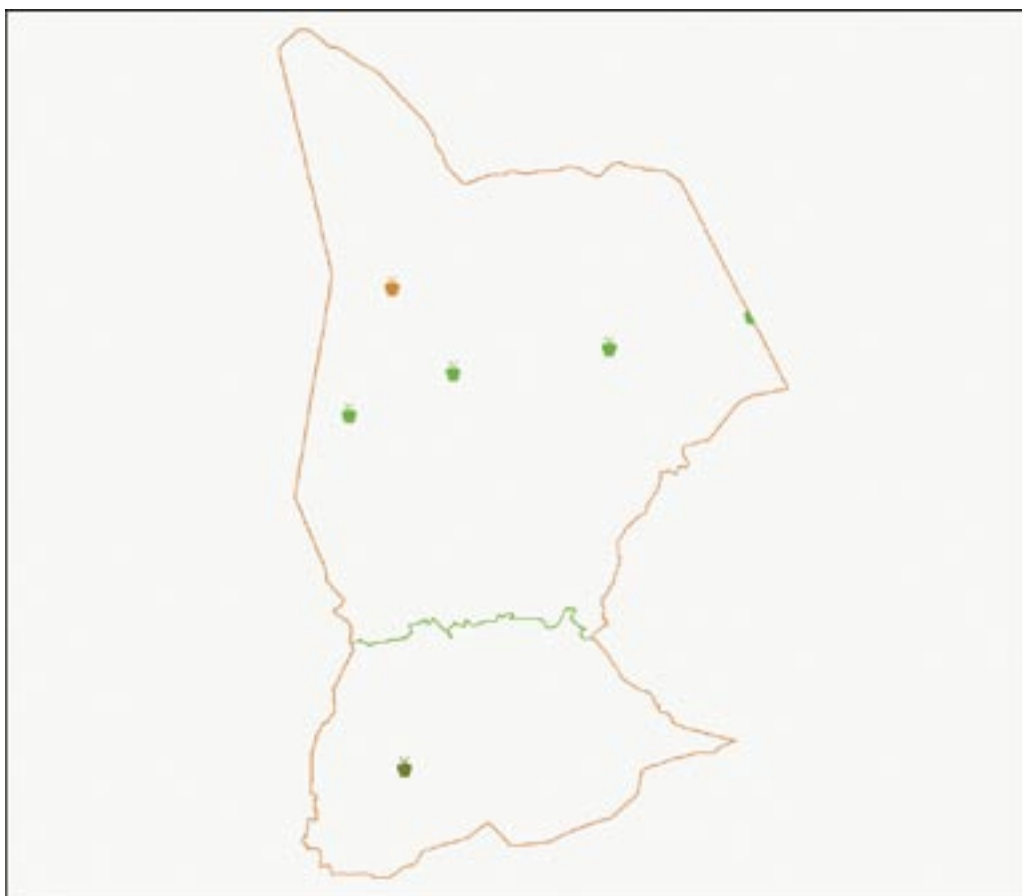
Taksonomska skupina in vrsta	1. Uredba	2. Habitatna direktiva
drobni netopir – <i>Pipistrellus pygmeus</i>	✓	IV
nathusijev netopir – <i>Pipistrellus nathusii</i>	✓	IV
pozni netopir – <i>Eptesicus serotinus</i>	✓	IV
severni netopir – <i>Eptesicus nillsonii</i>	✓	IV
navadni mračnik – <i>Nyctalus noctula</i>	✓	IV
gozdni mračnik – <i>Nyctalus leisleri</i>	✓	IV
uhati netopirji – <i>Plecotus</i> sp.	✓	IV

1. Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst (Ur. l. RS, 46/04) vrsta je v 1. členu te Uredbe

2. Habitatna direktiva – Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst (92/43/EEC). II (Dodatek II)– živalske in rastlinske vrste pomembne za EU, katerih varstvo zahteva določitev Posebnih varstvenih območij; IV (Dodatek IV)– živalske in rastlinske vrste pomembne za EU, ki potrebujejo strogo zaščito; V (Dodatek V) – živalske in rastlinske vrste pomembne za EU, katerih lov v naravi in izraba sta lahko predpisana z upravljalškimi ukrepi.

Lokalitete kvalifikacijskih vrst v k.o. Dovje*

*Lokalitete kvalifikacijskih vrst v k.o. Bohinjska Češnjica**

*Lokalitete kvalifikacijskih vrst v k.o. Višelnica I**

Opis habitatnih tipov in smernice za ohranjanje ugodnega stanja

V zadnjih letih se težišče varovanja narave preveša v varovanje habitatnih tipov. S tem se stroka lažje povezuje s prostorskim načrtovanjem, pri čemer so povezani predvsem naravovarstveno načrtovanje, upravljanje in ukrepanje. V Zakonu o ohranjanju narave je habitatni tip označen kot biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema. Gre za ploskve v naravi, ki jih razvrstimo glede na določene lastnosti. Za določevanje ploskev uporabljamo različne kartografske podlage, ki so na voljo v državi, in metode terenskega dela.

Pri naši nalogi smo uporabili predvsem Temeljne topografske načrte v merilih 1:5000 in 1:10.000 (TTN5 in TTN10) in digitalne ortofoto posnetke (DOF) v natančnosti rastra 0,5 m. V nekaterih primerih smo uporabili Topografsko karto v merilu 1 : 25.000 (TK25) in letalske posnetke visoke ločljivosti.

Pri določevanju (v smislu izbranega merila) točkovnih pojavov, smo določili povprečno varovalno območje, in sicer pri vodnih izviroh krog s premerom 100 m, pri vhidih v podzemne jame pa 40 m. Koordinate vhodov v jame so povzete po Jamskem katastru in so last Zveze jamarskih društev Slovenije.

Za določitev strmih sten in habitatnih tipov na prisojnih pobočjih smo uporabili digitalni model reliefa z natančnostjo kvadratne celice 10 m (DMR 10).

Varovalnega območja nismo upoštevali pri linijskih vodnih habitatih (potokih), čeprav vsaj obrežna vegetacija pogosto pomembno prispeva k vrednosti.

Za določanje vsebine poligonov habitatnih tipov v zadnjih dveh sezonah uporabljamo tipologijo Habitatni tipi Slovenije – tipologina 2004, ki smo jo za Upravo za varstvo narave pri Ministrstvu za okolje in prostor RS izdelali skupaj z Univerzama v Ljubljani in Mariboru, Centrom za kartografijo favne in flore in Biološkim inštitutom ZRC-SAZU. Slovenska tipologija je pretežno usklajena s Palearktično klasifikacijo habitatov (Devillers in Devillers-Terschuren 1996).

Pri določanju tipologije smo si pomagali z naslednjimi viri:

- oznake na topografskih načrtih in kartah,
- letalski posnetki CAS visoke ločljivosti,
- tematske karte elaborata Skupni razvoj TNP iz leta 1983,
- digitalni model reliefa (DMR 10m), last uprave TNP
- druge zbirke prostorskih podatkov, ki so v lasti uprave TNP,
- terensko delo.

Pri delu uporabljamo orodja za upravljanje in analizo prostorskih podatkov (geoinformacijski sistemi – GIS), predvsem SDMS (Softdata), ArcView (ESRI) in TNTmips (Microimages).

V nadaljevanju so pripravljene razpredelnice z smernicami po ugotovljenih ali potencialno prisotnih dejavnostih. Vsebina je razdeljena po skupinah habitatnih tipov, ki se v naravi bodisi pojavljajo skupaj, ali pa jih je s stališča uporabe pri varovanju v praksi smiselno povezovati.

Tekoče vode in obrežja

- Alpske reke in zelena vegetacija vzdolž njihovih bregov (HTS 24.222; FFH 3220)
- Alpske reke in lesnata vegetacija z vrbami in nemškimi strojčevci (*Myricaria germanica*) vzdolž njihovih bregov (HTS 24.223; FFH 3230)
- Alpske reke in lesnata vegetacija s sivo vrbo (*Salix eleagnos*) vzdolž njihovih bregov (HTS 24.224; FFH3240)
- Izviri (HTS 54.1)
- Rečice, potoki v gorskem in visokogorskem svetu (HTS 24.11)
- Postrvji pas (HTS 24.12)
- Slapovi in brzice (HTS 24.17)

Opis skupine habitatnih tipov

V to skupino uvrščamo izvorne dele rek in potokov v gorskem svetu s stalno vodo, za katere je značilna bolj ali manj stalna voda in temperatura, podobna temperaturi podtalnice. Rečna prodišča so sestavljena iz manjših prodnikov. Njihova obrežja tvorijo sklenjeni in nesklenjeni sestoji visokih steblik in nizkih grmičev kot pionirske združbe na prodiščih sredogorskih rek in potokov.

Zgornji in srednji tok gorskih vodotokov ima značilen vrtinčast, neenakomeren tok in dnevno-nočno nihanje temperature. Združbe gradijo predvsem vrtinčarji (*Tubellaria*), ličinke enodnevnice (*Ephemeroptera*), vrbnic (*Plecoptera*), mladoletnic (*Trichoptera*) ter nekatere pritrjene cepljivke in alge (*Cyanophyceae*, *Bacillariophyta*, *Rhodophyta* in *Clorophyta*)

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
vodni športi (veslanje, rafting, soteskanje, plavanje)	hrup	odselsevanje in motenje živali (ptiči); neestetski izgled	določitev območij za tovrstne dejavnosti; določitev mest vhoda in izhoda iz struge; časovne omejitve; določitev števila ljudi na časovno enoto
kmetijstvo – gnojenje	vnos hranil v vodotok	razrast alg, spremembe v življenjski združbi vodotoka	omejitev gnojenja
melioracija (utrjevanje obrežja, nasipanje materiala, izkopavanje proda...)	povečanje hitrosti toka	izginjanje življenjskega prostora za živali (tolmuni), segrevanje vodotoka – spremembe v združbah, osvetljenost vodotoka – razrast alg	tehtne in preišljene odločitve, kdaj je gradbeni poseg smiseln

Gorska travišča in pašniki

Skalna travišča na bazičnih tleh (*Alyso–Sedion albi*) (HTS 34.11; FFH 6110*)
 Alpska in borealna travišča na silikatnih tleh (HTS 36.32; FFH 6150)
 Alpska in subalpinska travišča na karbonatnih tleh (HTS 36.41; FFH 6170)
 Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (*Festuco–Brometalia*) (HTS 34.31–34.34; FFH 6210 (*če so rastišča kukavičevk))

Opis skupine habitatnih tipov

Bolj ali manj suha mezofilna travišča nad gozdno mejo v alpskem in subalpinskem pasu

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
pohodništvo	teptanje; nadelava poti; hrup; smeti	erozija	sanacija bližnjic; preventivne akcije; ozaveščanje in izobraževanje
kmetijstvo – paša	teptanje; vnos hranil	erozija; vpliv na podtalnico	omejitev števila živali na prostor; analiza vode v izvirih, ki prihajajo na plano v dolinah;

Druge kmetijske obdelovalne površine

Njive z omejkami in ozarami (HTS 82.2)

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
kmetijstvo širjenje in združevanje nji	izginjanje življenjskega prostora za ptice	več škodljivcev na njivah	ohranjanje mejic in obmejkov

Košeni travniki na planinah

Gorski ekstenzivno gojeni travniki (HTS 38.3; FFH 6520)

Opis skupine habitatnih tipov

Košeni travniki v višjih legah, od montanskega do subalpinskega pasu, mezotrofni do eutrofni, floristično bogati. Prevladuje vrsta *Trisetum flavescens*.

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
pohodništvo	hrup; teptanje; smeti; nastanek bližnjic	odseljevanje živali; pospešena erozija; neestetski izgled, vpliv na podtalnico; erozija,	preusmeritve; opozorilne table; nadzorovanje; ozaveščanje; maskiranje bližnjic; sanacija poti;
alpsko smučanje	hrup; umetno asneževanje; teptanje; odpadna olja	motenje in odseljevanje živali; zakasnitev vegetacijske dobe; vpliv na podtalnico	omejitev širjenja smučišč
turno smučanje	hrup; poškodbe na vegetaciji (rušje) (malo snega)	motenje in odseljevanje živali	ozaveščanje; določitev območij
tek na smučeh	hrup; teptanje	motenje in odseljevanje živali; zakasnitev in sprememba vegetacije	preusmeritve; ozaveščanje
plezanje zaledenelih slapov	hrup	motenje in odseljevanje živali	ozaveščanje
kmetijstvo – gnojenje	vpliv na podtalnico (gnojenje ob nepravem času)	kontaminirana pitna voda	upoštevanje pravilnika o gnojenje (datumsko)
strojna košnja	teptanje; vnos tujih snovi; vpliv na podtalnico	povečana erozija; kontaminirana pitna voda	ročna košnja ali uporaba lahkih strojev
kmetijstvo – paša	teptanje; vpliv na podtalnico	povečana erozija; kontaminirana podtalnica	fizična zaščita; preusmeritev; prepoved

Melišča

Karbonatna melišča od montanskega do alpskega pasu
(*Thlaspietea rotundifolii*) (HTS 61.2; FFH 8120)

Zahodnosredozemska in termofilna melišča (HTS 61.3; FFH 8130)

Srednjeevropska karbonatna melišča v submontanskem
in montanskem pasu (HTS 61.6; FFH8160*)

Opis skupine habitatnih tipov

Bogato ali delno porasli, pogosto neustaljeni predeli zaradi erozije navaljenih skal, kamenja, grušča ali peska na strmih pobočjih. V glavnem karbonatna melišča ali drugačna plazišča s kamnitim drobirjem. Rastišče je slabo poraščeno, nestabilno, največkrat pod strmim naklonom.

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
pohodništvo; smučanje po meliščih – kamnski	bližnjice; erozija	propadanje meliščne vegetacije	sanacija bližnjic; preventivne akcije; ozaveščanje in izobraževanje
turno smučanje	hrup	motenje živali v zimskem času	

Skalovje

Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok (HTS 62.1; FFH 8210)
Strme skalnate stene (HTS 62.4)

Opis skupine habitatnih tipov

Prepadne stene in izpostavljeno skalovje, kjer uspevajo rastline predvsem v skalnih razpokah.

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
pohodništvo plezanje	nadelava poti zabijanje klinov	uničevanje rastlinstva v skalnih razpokah	prepoved nadelave novih poti; z obnovo starih se pospravi vse stare kline in jeklene vrvi; svedrovci omejeni na določene smeri–omejitev obiska plezalnih sten;

Bukovi gozdovi

Ilirski bukovi gozdovi (HTS 41.1C; FFH 91K0)

Bukovi gozdovi v alpskem območju na karbonatni podlagi na nadmorski višini od 650 do 1350 m, ponekod tudi do 1500 m. Tla so rendzine ali skeletna rjava tla, pogosto izprana in zmerno zakisana. V večjih nadmorskih višinah se pojavlja macesen. Pogoste vrste so: *Saxifraga rotundifolia*, *Ranunculus platanifolius*, *Adenostyles glabra*, *Polygonatum verticillatum*, *Anemone trifolia*, *Picea abies*, *Larix decidua*, *Vaccinium myrtillus* in *Vaccinium vitis-idaea*, v drevesnem sloju sta včasih primešani jelka in smreka.

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
pohodništvo	hrup		ozaveščanje in izobraževanje
gozdarstvo sekanje; spravilo lesa	hrup, vlake		sečnja v zimskem času; uporaba lahkih strojev
kmetijstvo nenadzor- ovana paša	objedanje mladih dreves; teptanje; vnos hranil		omejitev paše v gozdovih

Kmetijske površine z visokoraslim drevjem

Visokodebelni sadovnjaki in podobni nasadi drevesnih vrst (HTS 83.1)

Ekstenzivno gojeni senožetni sadovnjaki (HTS 83.151)

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
kmetijstvo sprememba v intenzivno gojene sadoxnjake	izginjanje življenjskega prostora za ptice	pojav škodljivcev	ohranjane visokodebelnih sadoxnjakov

Mešani in iglasti gozdovi

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi in posledice	smernice
kmetijstvo (paša)	teptanje erozija objedanje mladega drevja in poganjkov kontaminacija podtalnice	pašni redi – paša samo na ograjenih pašnikih ali pod stalnim nadzorom pastirja (v skladu s predpisi s področja kmetijstva in gozdarstva)+D25
gozdarstvo (sečnja in spravilo lesa)	hrup vlake poškodovanost podrasti	uporaba lažjih in tišjih strojev poostren nadzor del, posebno v neposredni bližini barij uporaba strojev in načinov dela, ki povzročajo manj poškodb (vitlanje, obdelava drevesa na mestu poseka...)
javni promet	hrup izpušni plini divja parkirišča na robu gozda	preusmeritvene table urbanistična ureditev parkiranja na ustreznih mestih
organizirani turizem	hrup neurejeno parkiranje odpadki	usmerjanje na manj občutljiva območja strokovno vodenje celovita ureditev
športna rekreacija pozimi	tekaške proge ob in čez barje – spremembe v vegetaciji izdelovanje smučine s težkimi stroji – obremenjevanje občutljivih barjanskih tal	prepoved in predlog usmeritve na manj občutljiva območja
športna rekreacija poleti in druge prostočasne dejavnosti	pretirano nabiranje gob hrup teptanje (uničevanje podgobij in rastlinskega pokrova, uničevanje gob nezanimihih za kulinarčno uporabo)	poostren nadzor, opozorilne table
izobraževanje	hrup, teptanje, odpadki	preusmeritev strokovno vodenje opozorilne table
raziskave (naravoslovne in destruktivne za tla)	poškodbe tal	nadzor uporabe metod
naključni obisk	hrup, teptanje, odpadki	preusmeritveni smerokazi sanacija potk maskiranje dostopov

Ruševje na skalni podlagi

Ruševje z vrstama *Pinus mugo* in *Rhododendron hirsutum* (Mugo–
Rhododendretum hirsuti) (HTS 31.5; FFH 4070*)

Ruševje večinoma na karbonatni podlagi in prepustnih tleh v severnih in jugovzhodnih alpah z vrstami *Pinus mugo*, *Rhododendron hirsutum*, *Actostphylos uva – ursi*, *Actostphylos alpinus*, *Sorbus chamaecistus*, *Lonicera cerulea*, *Calamagrostis varia*...

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi	posledice	smernice
pohodništvo; gorski tek; plezanje	izsekavanje za potrebe poti; lomljenje vej	poškodbe na ruševju	ozaveščanje
alpsko smučanje; turno smučanje; tek na smučeh; plezanje zaledenelih slapov	lomljenje vej (v zimskem času so veje krhke)	poškodbe na ruševju	ozaveščanje omejitev dejavnosti v času, ko je v gorah malo snega
planinske kočice	sekanje za pridobitev prostora in kurjave	krčenje površin z ruševjem	
bivanje (stalno ali občasno), vključno s planinskim pašništvom	hrup; komunalne odplake sekanje za kurjavo	motenje in odseljevanje živali; obremenjevanje podtalnice; odpadki	ozaveščanje; ureditev komunalne infrastrukture; odnašanje smeti posameznikov v dolino; ozaveščanje; koši za odpadke, kjer je možno redno odvažanje odpadkov; ločeno zbiranje
motoriziran promet	hrup, plini	izpušni plini; nadelava novih poti	

Visoka barja

Visoka (šotna) barja (HTS 51, FFH 7110*)

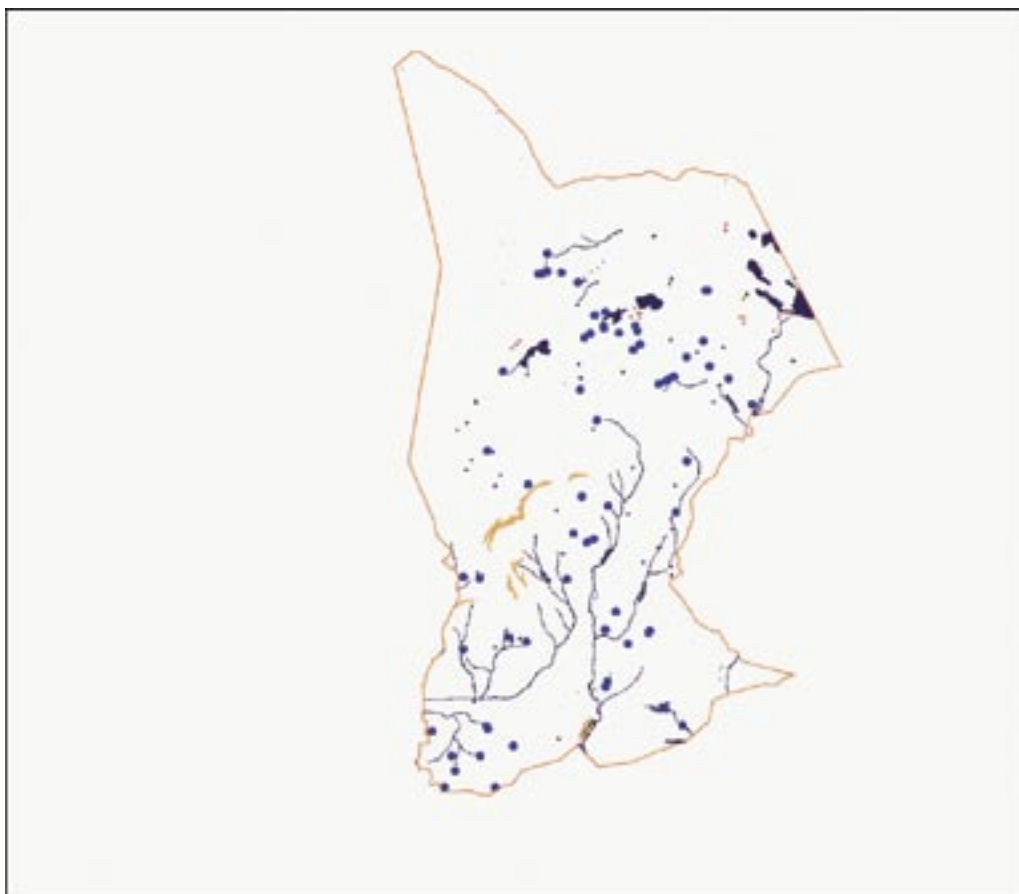
Oligotrofne, kisloljubne združbe šotnih mahov, ki tvorijo šoto in dobivajo hranila samo s padavinsko vodo. Nastajajo v hladnem podnebju z visoko količino padavin.

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi in posledice	smernice
kmetijstvo (paša)	teptanje – povečana erozija vnos hranil – eutrofikacija	fizična zaščita (ograje, žive meje) prepoved/preusmeritev paše
gozdarstvo (sečnja v neposredni okolici, spravilo lesa)	podiranje dreves z roba barja na barje odlaganje drevesnih ostankov (veje, lubje) vlake čez in ob barju – poškodbe tal, rastlinstva, spremenjena hidrologija	podiranje drevja stran od barij odlaganje drevesnih odpadkov izven barij obvozne trase gozdarskih vlak; ustrezno utrjevanje vlak na mokrotnih območjih, kjer ni možen obvoz
promet (javni cestni promet v neposredni bližini)	hrup izpušni plini spiranje soli in posipnega peska s ceste pozimi parkiranje	omejitev hitrosti omejitev uporabe soli na vplivnih območjih ograja in/ali nasip ob cesti, poostren nadzor
športna rekreacija pozimi	tekaške proge ob in čez barje – spremembe v vegetaciji nadelava smučine s težkimi stroji – obremenjevanje občutljivih barjanskih tal	prepoved in predlog manj občutljivih območij
športna rekreacija poleti in druge prostočasne dejavnosti	hrup in teptanje nastanek novih poti nabiralništvo	preusmeritev sanacija potk – maskiranje nekaterih dostopov prepoved – opozorilne table
lov	nastavljanje solnic in dodatne krme za divjad – teptanje divjadi in ljudi – povečana erozija, vnos soli in organskega materiala na barje	odstranitev solnic in prepoved kmljenja divjadi na barjih
izobraževanje	hrup, teptanje, odpadki	preusmeritev strokovno vodenje opozorilne table
raziskave (naravoslovne)	poškodbe tal	nadzor uporabe metod
naključni obisk	hrup, teptanje, odpadki	preusmeritveni smerokazi sanacija potk maskiranje dostopov

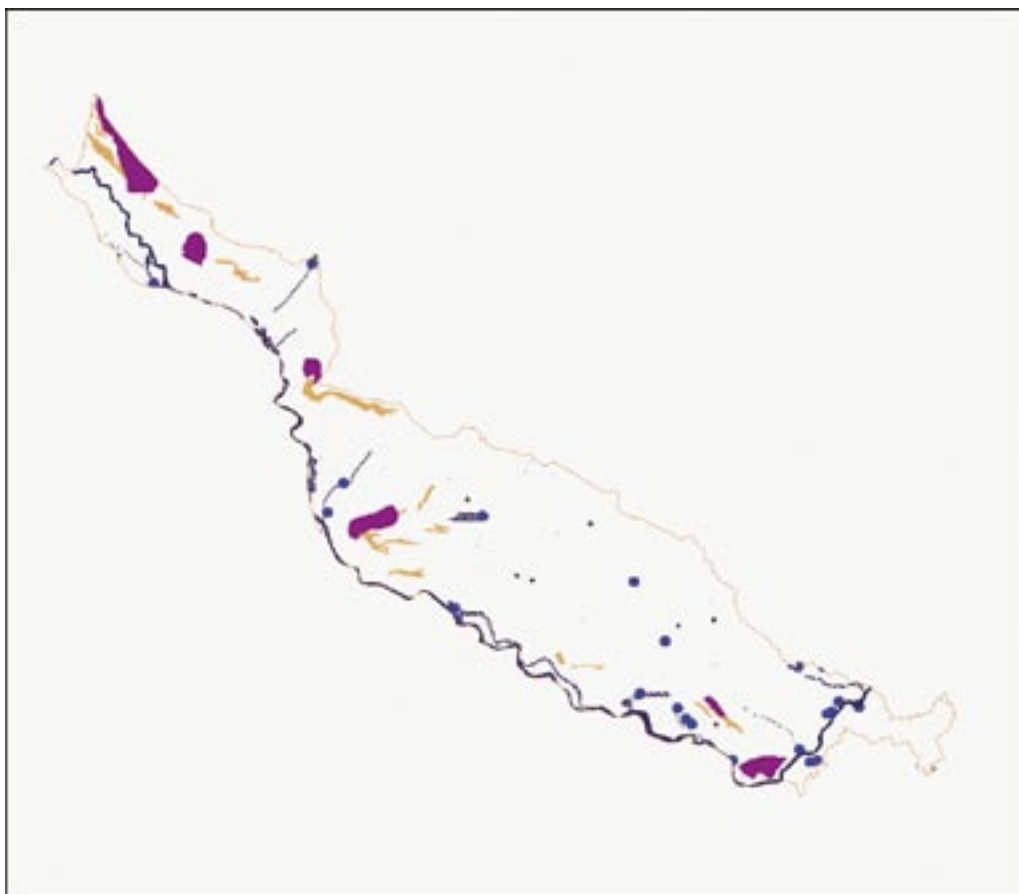
Nizka barja, močvirja in mokrotni travniki, okolica izvirov

(HTS 54)

ugotovljene dejavnosti	ugotovljeni in možni vplivi in posledice	smernice
kmetijstvo (paša)	teptanje – povečana erozija vnos hranil – eutrofikacija onesnaženje virov pitne vode	fizična zaščita (zapora dostopa), kjer so pritiski največji preusmeritev paše prepoved paše
kmetijstvo (košnja)	teptanje – povečana erozija vnos tujih snovi (olja) onesnaženje pitne vode	ročna košnja ali uporaba lahkih strojev
gozdarstvo (spravilo lesa)	podiranje dreves na barje – poškodbe močvirja podiranje dreves z roba barja na barje odlaganje drevesnih ostankov (veje, lubje) vlake čez in ob barju – poškodbe tal, rastlinstva, spremenjena hidrologija	določitev varovalnega pasu okoli močvirja podiranje drevja stran od barij odlaganje drevesnih odpadkov izven barij obvozne trase gozdarskih vlak; ustrezno utrjevanje vlak na mokrotnih območjih, kjer ni možen obvoz
promet (javni cestni promet v neposredni bližini)	hrup izpušni plini spiranje soli in posipnega peska s ceste pozimi parkiranje	žive meje omejitev uporabe soli na vplivnih območjih nasip ob cesti; poostren nadzor
športna rekreacija pozimi	tekaške proge ob in čez barje – spremembe v vegetaciji izdelovanje smučine s težkimi stroji – obremenjevanje občutljivih barjanskih tal	prepoved in predlog manj občutljivih območij
športna rekreacija poleti in druge prostočasne dejavnosti	hrup in teptanje nastanek novih poti nabiralništvo	preusmeritev maskiranje nekaterih dostopov do barij prepoved – opozorilne table
lovska dejavnost	nastavljanje dodatne krme za divjad	prepoved kmljenja divjadi na barjih
izobraževanje	hrup, teptanje, odpadki	preusmeritev strokovno vodenje opozorilne table
raziskave (naravoslovne)	poškodbe tal	nadzor uporabe metod
naključni obisk	hrup, teptanje, odpadki	preusmeritveni smerokazi sanacija potk maskiranje dostopov

Pregled habitatnih tipov, pomembnih za Natura 2000 v k.o. Bohinjska Češnjica

Pregled habitatnih tipov, pomembnih za Natura 2000 v k.o. Višelnica I

Človekove dejavnosti

Človek s svojo prisotnostjo in dejavnostmi vpliva na naravo, hkrati pa je njen sestavni del. Načrt upravljanja dejavnosti usmerja tako, da škodljive vplive zmanjša do takšne mere, da se je ekosistem sposoben ohranjati ali v kratkem obdobju naravno obnoviti.

Zaradi povezanosti med naravo in človekovo dejavnostjo v tem prostoru, načrt upravljanja obravnava območje širše: kot vir materialnih naravnih sredstev za človeka, kjer velja poudariti pitno vodo, les in gozdne sadeže. Naravne vire tukaj živeči človek uporablja. V preteklosti jih je v veliki meri izkoriščal smotrno v okviru tradicionalnih gospodarskih dejavnosti za potrebe preživetja. Nezanemarljivo vlogo ima narava tudi kot duhovni vir, v največji meri za sprostitev domačinov in obiskovalcev.

Narava je osnovna potreba fizičnega in duhovnega življenja človeka. Kvalitetno ohranjena in varovana narava zato s stališča človeka pomeni tudi visoko kvaliteto človekovega življenja.

V nadaljevanju so prikazani nekateri zbirki podatkov, ki so uporabni za pripravo načrta upravljanja. Prikazai izbor želi le opozoriti, katere podatke je vse mogoče in koristno uporabiti pri pripravi dokumentov, ki so pomembni za ohranjanje evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov in za tukaj živečega človeka.

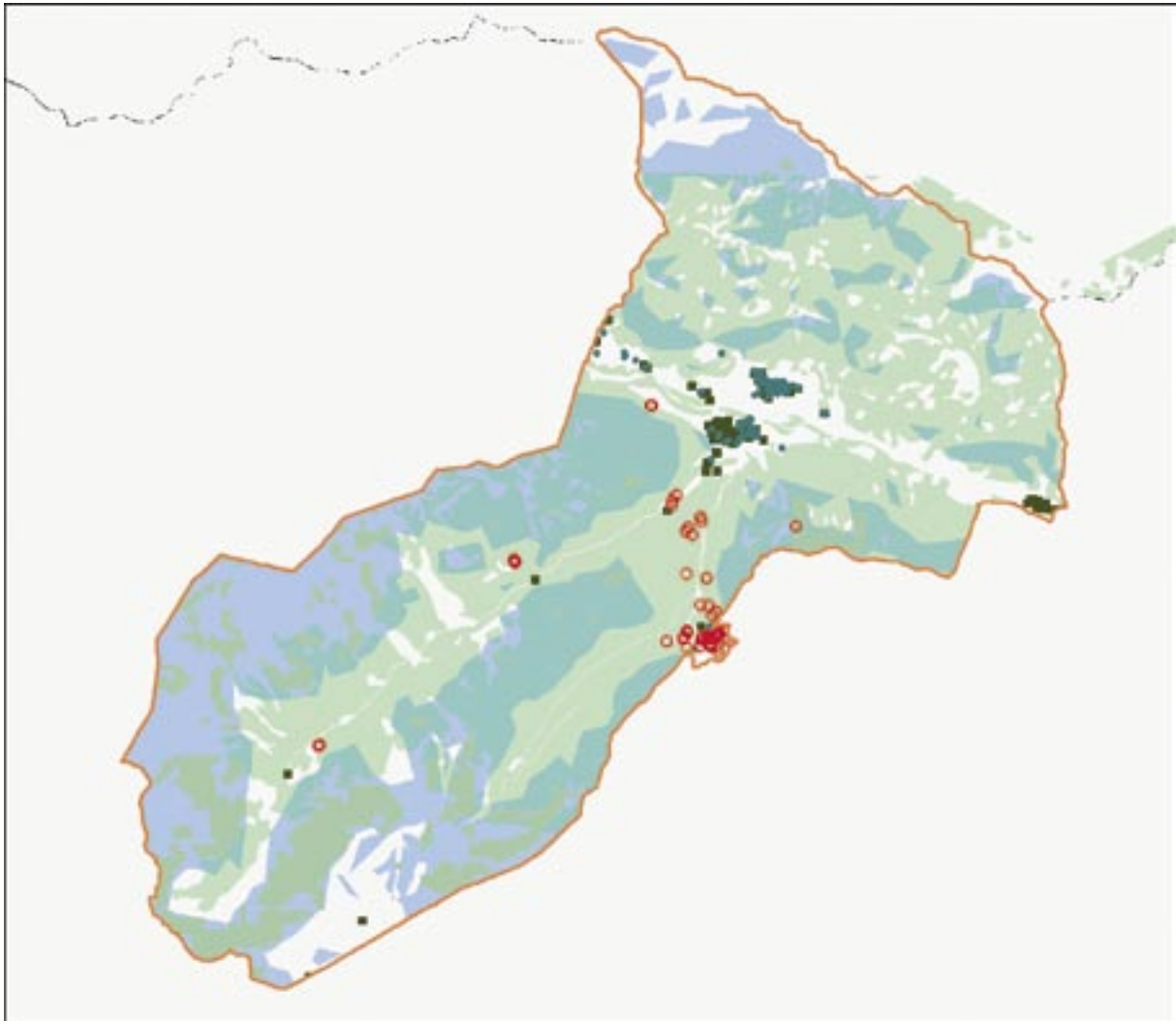
Pregled dejavnosti v obravnavanih katastrskih občinah

	Dovje	Višelnica I	Bohinjska Češnjica
turizem in rekreacija poleti	pohodništvo, kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, plezanje	pohodništvo, kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, plezanje, kopanje, nabiralništvo	pohodništvo, kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, nabiralništvo
turizem in rekreacija pozimi	plezanje v stenah in slapovih, alpsko in turno smučanje,	plezanje v slapovih, turno smučanje	alpsko in turno smučanje, tek na smučeh
kmetijstvo	gnojenje, paša	gnojenje, paša	gnojenje, paša, združevanje njiv
gozdarstvo	Karavanke, dolina Vrata	Mežakla	Pokljuka
lov	TNP, lovska družina	TNP, lovske družine	TNP, lovske družine
ribolov	Sava Dolinka	Radovna	–
bivanje (stalno ali občasno)	Mojstrana, vikendi pod Dovško Babo	Vikendi po Radovni	Češnjica, vikend naselja na Pokljuki
planinske kočje	Aljažev dom		
promet	cesta v dolino Vrata, gozdne ceste po Karavankah	Cesta po Radovni, gozdne ceste po Mežakli	Cesta mimo barij, gozdna ceste po Pokljuki
izobraževanje	Učna pot Triglavске Bistrice	Kolesarska učna pot	Pokljuška učna pot, Učna pot barje Goreljek
vojaške dejavnosti			Pokljuka

Kmetijstvo

Kmetijstvo ima pomembno vlogo pri ohranjanju habitatnih tipov ter biotske in krajinske raznolikosti. Območja, kot so trajno travninje, območja z nizko intenzivnostjo pridelave in mozaično strukturo ter območja z ogroženimi vrstami in visoko biotsko pestrostjo, obsegajo v Sloveniji 300.000 ha. To predstavlja več kot polovico vseh kmetijskih zemljišč, ki se večinoma nahajajo v marginalnih območjih in območjih omejenih za kmetijsko dejavnost. Opuščanje kmetovanja na teh območjih in zmanjševanje odprtega prostora bi predstavljalo resno tveganje za izgubo kulturnih krajin. Zaradi tega je treba ohranяти kmetijsko dejavnost na teh območjih in s tem preprečevati izginjanje habitatov in manjšanje biotske pestrosti živali in rastlin ter ohranяти prepoznavnost slovenskega prostora.

Izvajanje kmetijsko okoljskih ukrepov bistveno prispeva k preprečevanju nadaljnje izgube določenih habitatov (zlasti trajnih travnikov, steljnikov in drugih kasno košenih travnikov ter travniških sadovnjakov) ter k obnovi teh habitatov, zlasti tistih nedavno spremenjenih ali zaraščenih. Ti ukrepi pa kažejo rezultate po daljšem časovnem obdobju, zato je možen pozitiven učinek ukrepov mogoče ugotoviti šele po nekaj letih izvajanja. Interes pridelovalcev za vključevanje v kmetijsko okoljske ukrepe je velik. S tem se kaže naklonjenost usmeritvam v sonaravno kmetovanje, kot tudi za dodatno izpopolnjevanje za nekonvencionalne oblike pridelave. Delež površin vključenih v te oblike pridelave se povečuje.

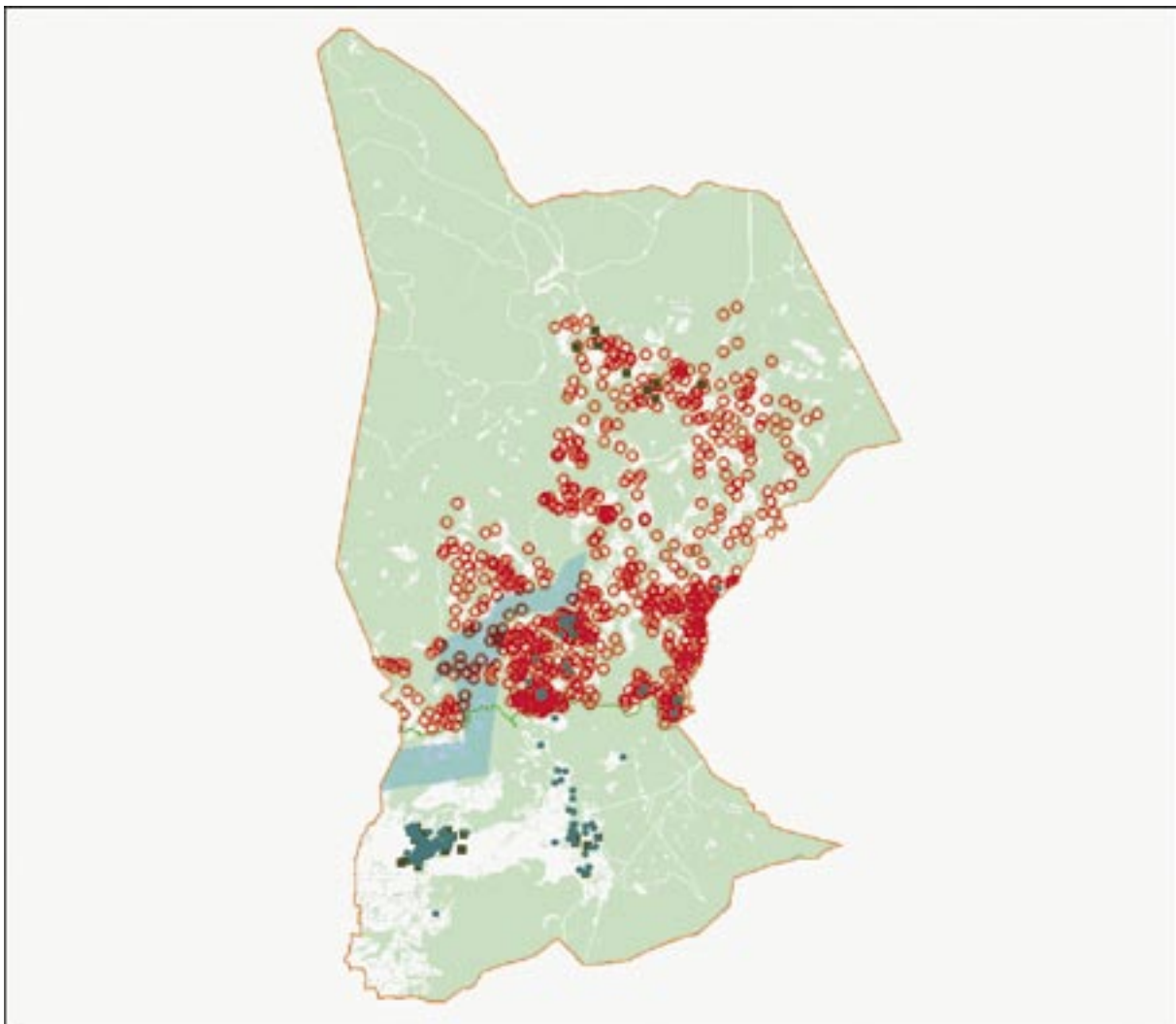

Pregled površin in dejavnosti s področja kmetijstva, gozdarstva in obrti v k.o. Dovje (gozd - svetlo zeleno; strma pobočja - modro; poslovni register - temni kvadrati; kmetije - temni krogi; subvencije za kmetijstvo 2003 rdeči krogi)

Pridelovanje hrane je stara in osnovna panoga človeške civilizacije od katere je odvisen obstoj človeka. Krčenje gozdov za obdelovalne površine, gnojenje, intenzivno pridelovanje so eni izmed posegov v okolje, ki ob pretiravanju povzročijo hude spremembe v naravnih

ekosistemih, ki so lahko tudi pogubne za človeka. Kljub nujnosti te gospodarske panoge pa lahko s pametnimi rešitvami te negativne vplive zmanjšamo v tolikšni meri, da ne bo prizadet niti človek niti narava.

V obravnavanih katastrskih občinah se obdelovalne površine nahajajo predvsem na nižjih nadmorskih višinah. Ekstenzivni travniki, njive, sadovnjaki so prevladujoči habitani tipi, ki so glavni za pridobivanje hrane za ljudi in živali. Višje v gorah je razvito pašništvo. Pašništvo je del tradicije in je solidno urejeno. Problem je predvsem nekontrolirana paša po gozdovih, ki lahko povzroči povečano erozijo, uničevanje podrastja in grmovja, uničevanje mladih dreves, ki so pomembna za obnovo gozda in kontaminacijo območij pomembnih za oskrbo z vodo. Poteptana tla upočasnjujejo rast dreves, pospešujejo odtekanje vode kar vpliva tudi na povečano erozijo. Gozdne rastline imajo majhno krmno vrednost ali pa so celo strupene za živino. Zavzemati se moramo predvsem za omejitev paše le na pašnike (v pašnik naj bi bil vključen le majhen del gozda, ki živini omogoča zavetje pred soncem in vetrom, kjer pa to ni možno pa za postavitve ograj (zavarovanje občutljivih območij, izvirov, potokov, erozivnih pobočij...), časovno omejiti pašo na nekem območju (da se ohrani vsaj 50% vegetacije) in za uveljavitev pašnih redov.

Pregled površin in dejavnosti s področja kmetijstva, gozdarstva in obrti v k.o. Bohinjska Češnjica (gozd - svetlo zeleno; travišča - belo; strma pobočja - modro; poslovni register - temni kvadrati; kmetije - temni krogi; subvencije za kmetijstvo 2003 rdeči krogi)

Ohranjanje kmetovanja na območjih, na katerih zaradi neugodnih naravnih danosti: goratosti, nadmorske višine, nagiba, poplavljanja, plazovitosti in močnega vetra, uporaba splošno uveljavljenih tehnologij ni mogoča. V teh območjih je pridelava ekstenzivna in ne omogoča pridelkov, ki bi bili količinsko primerljivi z nižinskimi območji, pa tudi ekonomičnost pridelave je v takšnih območjih bistveno nižja. Zaradi navedenih omejitev nastajajo dodatni stroški, ki jih ukrepi tega sklopa izravnajo. Posredni cilj je vzdrževanje podeželske krajine

in poseljenosti območij, ki so podvržena opuščanju, ter s tem ohranjanje kmetijske rabe na 300.000 ha kmetijskih zemljišč.

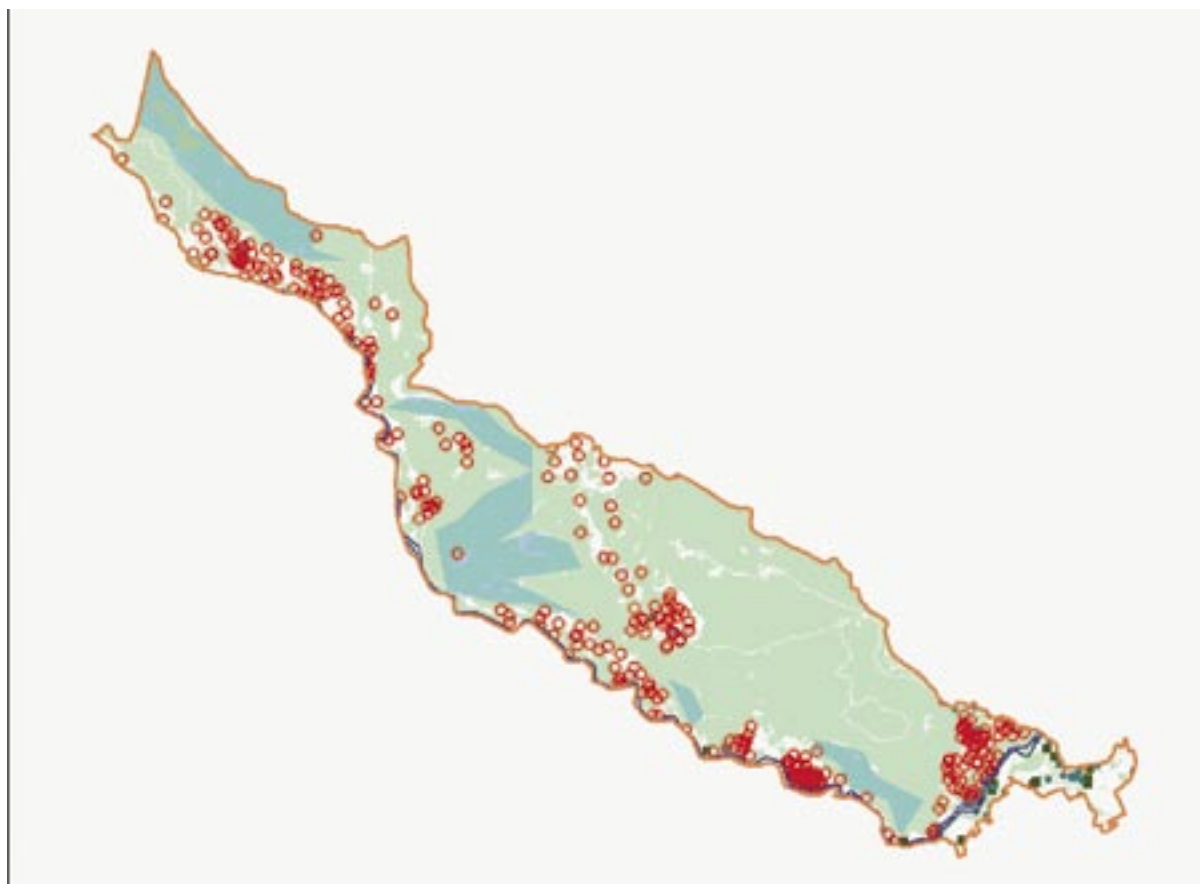
Smernice za posamezne kmetijske dejavnosti, ki pomembno vplivajo na naravo in kvalifikacijske vrste iz direktiv EU, so opisane pri obravnavi habitatnih tipov.

Dejavnosti v gozdarstvu

Gozdovi so prevladujoč in najbolj ohranjen naraven ekosistem, varujejo krajino in zagotavljajo ekološko ravnovesje v njej. Zaradi svoje dobre ohranjenosti gozdovi zaenkrat še uspešno blažijo negativne vplive civilizacije na okolje. Predstavljajo zelo pomemben ponor CO₂ oziroma ogljika. Po podatkih znaša letna akumulacija CO₂ v slovenskih gozdovih v obdobju 1990–2005 v povprečju 9,867 Mt CO₂ na leto, kar pomeni, da se v slovenskih gozdovih letno nakopiči za nekaj več kot 60% letnih emisij CO₂ v Sloveniji. Gozdovi pomembno vplivajo na kakovost in količino vode in na njeno količinsko porazdelitev v prostoru. Ohranjeni gozdovi ter gozdna tla so naravni »filter« vode in blažijo procese acidifikacije in eutrofikacije tal in vode. Ohranjenost gozdov je pomembna ob ekstremnih vremenskih pojavih zaradi uravnavanja in zadrževanja vode, še zlasti na kraškem svetu.

Gozdovi opravljajo tudi varovalno funkcijo in zagotavljajo odpornost tal proti erozijskim pojavom, ki jih povzročata voda in veter. S trajnostnim gospodarjenjem z gozdovi prispevamo k blažitvi podnebnih sprememb.

Ohranjeni gozdovi imajo veliko prednosti. Poleg tega, da skrivajo v sebi veliko biotsko pestrost, omogočajo razvoj dveh gospodarskih dejavnosti, turizma in rekreacije. Sonaravno gospodarjenje z gozdovi je pomembno s stališča narave kot človeka.

Pregled površin in dejavnosti s področja kmetijstva, gozdarstva in obrti v k.o. Bohinjska Češnjica (gozd - svetlo zeleno; travišča - belo; strma pobočja - modro; poslovni register - temni kvadrati; kmetije - temni krogi; subvencije za kmetijstvo 2003 rdeči krogi)

Gozdarjenje na območju Slovenije je bolj ali manj dobro urejeno. Problem so predvsem nestrokovno načrtovane in grajene vlake za spravilo lesa. Zamenjava ročne z motorno žago v bistvu ni spremenila vpliva sečnje na gozd z izjemo hrupa in izpušnih plinov. Popolnoma drugače pa je učinkovalo mehaniziranje spravila in prestavitev nekaterih opravil sečnje – krojenje, prežaganje, lupljenje – od panja ob cesto v gozdu ali na skladišče zunaj gozda. Sortimentno metodo so zamenjale metode mnogokratnikov, poldebelna, debelna in celo drevesna metoda. Spravilo olupjenih in delno osušenih sortimentov s konji je zamenjalo strojno spravilo surovega (svežega) lesa v lubju. Naštete spremembe niso nastale le pri tehnologiji dela, temveč so bistveno spremenile tudi vpliv sečnje in spravila na gozd – na preostalo drevje v sestoji in na gozdna tla. Kažejo se v poškodovanosti drevja in tal. Poškodb drevja je navadno več in so hujše (večje odrgrnine, polomljena drevesa...). Tudi poškodbe tal so hujše, že na videz. Še težje pa so zaradi njihovega dolgotrajnega in raznovrstnega (vpliv na življenje v tleh, vodni režim, erozijo...) delovanja. Problem je tu še hujši, ker imajo zaradi različnosti sestojev (rasnost, starost, drevesne vrste...) in tal (vrsta tal, geološka podlaga, struktura in kemizem tal...) enaki vzroki (rane, poškodbe) zelo različne posledice.

Raziskave so pokazale:

- na velikost erozije na vlakah najbolj vpliva geološka podlaga s svojo trdoto in vodopropustnostjo
- preoblikovanje profila vlake se začne z vožnjo po njej. Vtisneta se kolesnici, breme (hlodi) za seboj sled
- erozijo povečujejo vsi dejavniki, ki povečujejo hitrost in količino vode na vlaki. Hitrost povečuje vzdolžni naklon vlake in posredno tudi količina vode. Na erozijo vpliva predvsem dolžina toka vode po vlaki.
- promet po vlaki veča erozijo. Erozija je večja na vlakah, kjer vlačijo navzgor. Zlasti pa vpliva na erozijo pogostost prometa (stalna, vsakoletna), ki preprečuje, da bi se vlaka obrasla in tako stabilizirala.

Predlagani ukrepi za gozdove:

- delo v suhem in mrzlem vremenu, ko imajo tla večjo nosilnost, preprečuje nastanek kolesnice
- delo pri katerem ne odrivamo in rahljamo površja ter onemogočamo koncentracijo vode.
- vlake na bolj položnih terenih

Poleg vlak so problem tudi poškodovana drevesa, ki so posledica delovanja robustnih strojev in drevesni odpadki, ki ostanejo po spravilu lesa.

Vpliv gozdarstva se opazi na vseh gozdnih habitatnih tipih, predvsem tam kjer uspevajo ekonomsko zanimive drevesne vrste in kjer je teren dokaj dostopen. Pri samem spravilu lesa se negativni vplivi pokažejo tudi na okoliških tipih (travniki, barja, vodotoki). Gozdarstvo ima poleg vidnih posledic za okolje, tudi nevidne, ki se kažejo predvsem v zmanjševanju biotske raznovrstnosti in zmanjšani produkciji kisika, ki sta posledici krčenja gozdov.

Smernice za posamezne dejavnosti, ki pomembno vplivajo na naravo in kvalifikacijske vrste iz direktiv EU, so opisane pri obravnavi habitatnih tipov.

Promet

Obravnane katastrske občine glede na splošna merila v povprečju niso prometno močno obremenjene. Izjema je karavančki predor in vstopni del avtoceste na Slovenski strani, ki leži na robu k.o.Dovje. Glavne prometnice z motoriziranim prometom tečejo skozi vasi oziroma ob vaseh. S stališča varstva narave, predvsem hrupa, so nekatere ceste po nenaseljenih ali redko naseljenih predelih obremenjene predvsem sezonsko in ob koncih tedna (Cesta skozi Radovno, Pokljuka, Vrata, panoramska cesta čez Ravne v Karavankah).

Obremenitev z motoriziranim prometom - k.o. Dovje

Obremenitev z motoriziranim prometom - k.o. Boh. Češnjica

Motoriziran promet ogroža naravo predvsem s hrupom, vnašanjem tujih anorganskih in organskih snovi v naravo, svetlobo in ogrožanjem migracij nekaterih skupin živali.

Obremenitev z motoriziranim prometom - k.o. Višelnica I

Nemotoriziran promet, predvsem v višjih legah brez gozda (nad gozdno mejo, po meliščih) povzroča predvsem erozijo.

Primer: Smernice za ureditev prometa v dolini Vrat

Vrata so izhodiščna točka za mnogo okoliških gora. V poletnem času jo obišče veliko planincev, ki se pripeljejo do parkirišča pred Aljaževim domom in nato peš nadaljujejo pot. Dolina je zato obremenjena z hrupom in izpušnimi plini, ki negativno vplivajo na rastlinstvo in živalstvo. Za omejitev prometa predlagamo:

- ureditev parkirišča v Mojstrani
- popularizacija učne poti od Mojstrane do zatrepa doline za tiste, ki ne odhajajo v hribe
- uvedba javnega prevoza v sezoni (kombiji), ki vozijo na eno uro cel dan
- časovna zapora doline od 7.00 do 19.00

Primer Erozija na meliščih pod Severno triglavsko steno in Staničevim vrhom

Iz Vrat vodita dve izredno obiskani planinski poti proti Staničevi koči in Kredarici. Pot Čez Prag v začetnem delu poteka po traviščih na katerih je nastalo mnogo bližnjic. Poti se širijo in poglobljajo, proces pa pospeši še voda, ki se steka po kanalih in odnaša material.

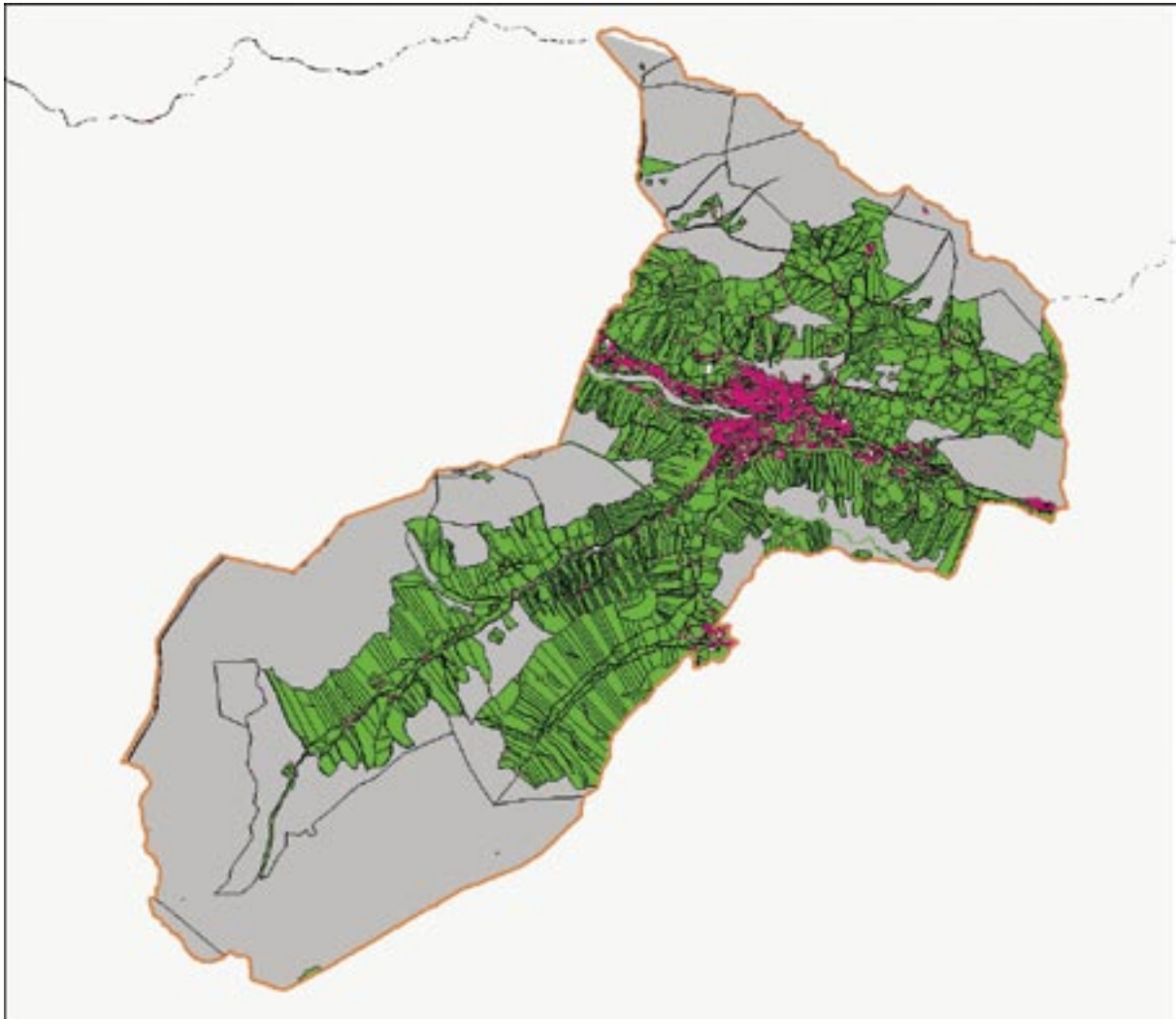
Smernice:

- opozarjanje in ozaveščanje ljudi, da se držijo označene poti (ustno, opozorilne table, zgibanke, mediji, okrogle mize in seminarji)
- sanacija že nastalih bližnjic (zakrivanje z debli in vejami, nasipanje drugega materiala)
- preprečevanje erozije na nadelanih poteh (utrjevanje s kamni, bruni)

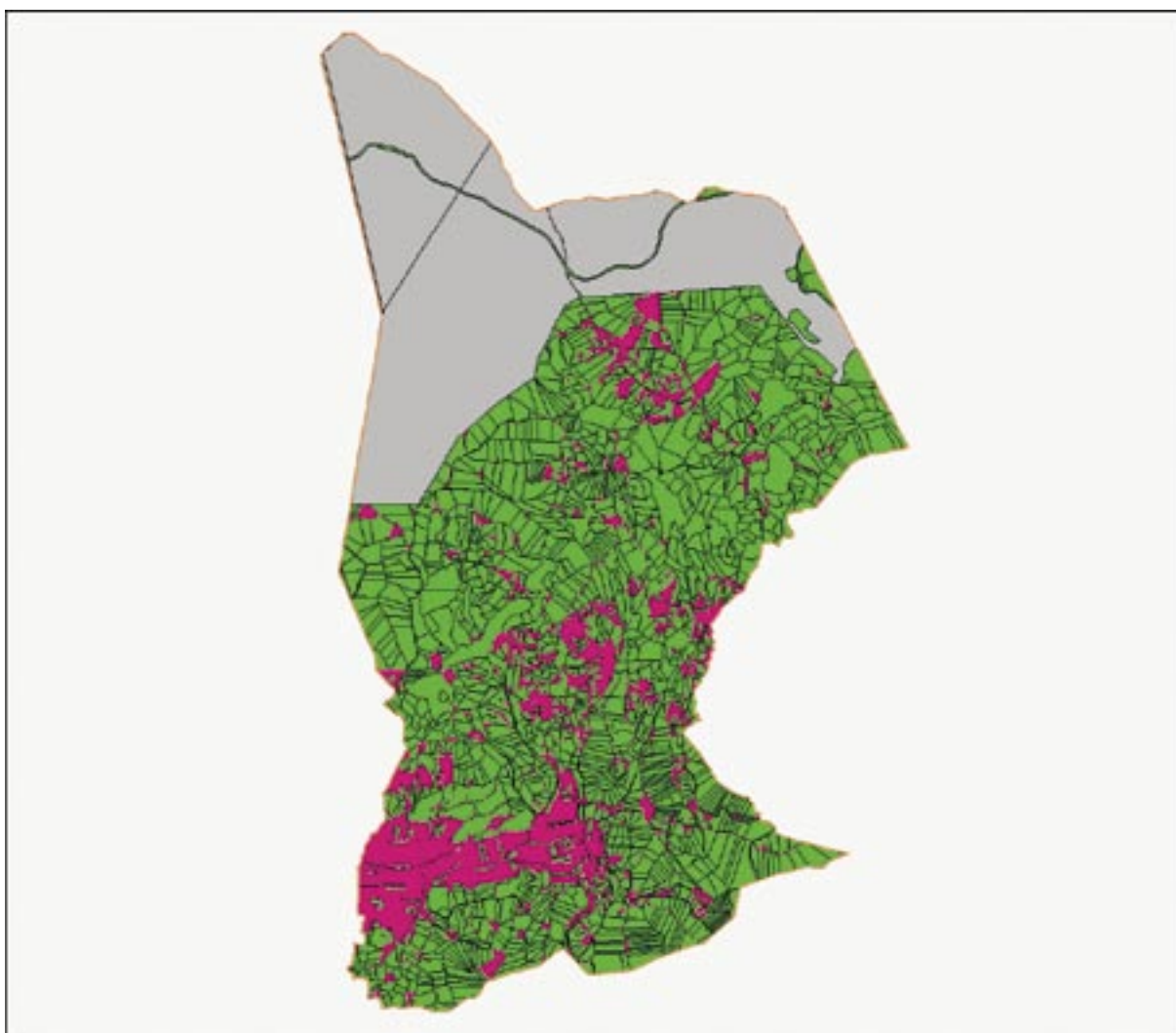
Poseljenost in bivanje

Vse tri obravnavane katastrske občine imajo v nižjih legah gručasta naselja, v srednjih pa posamezne zaselke (stalno ali sezonsko bivanje). Prostorska razporeditev se med primeri nekoliko razlikuje. Pokazatelj obremenitve prostora s človekovo prisotnostjo je tudi gostota parcelacije zemljišč. Opredelili smo tri kategorije, in sicer:

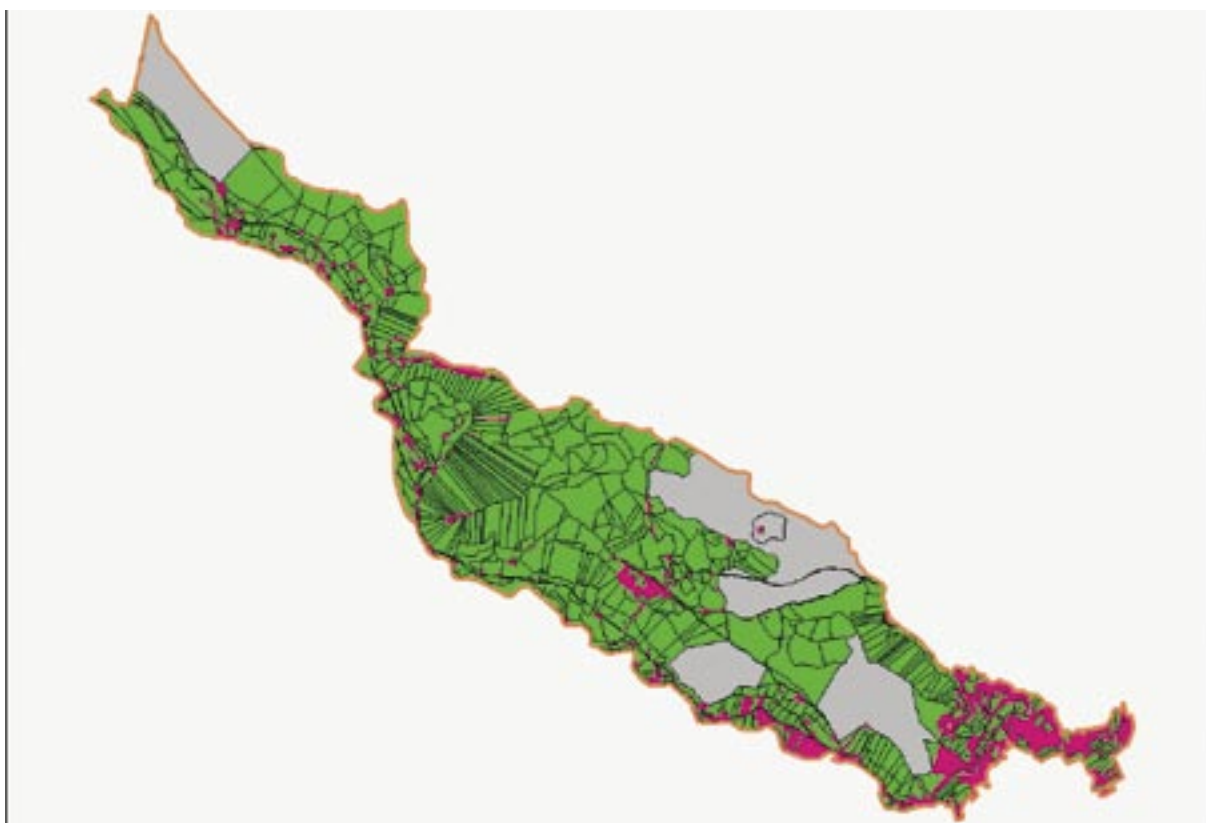
- površina do 3000 m² so pretežno pozidana ali intenzivno obdelovana zemljišča v naseljih in v neposredni bližini naselij
- med 3000 in 200.000 m² so večinoma gozdovi zasebnih lastnikov
- površine nad 200.000 m² predstavljajo pretežno raznolika gorska zemljišča v skupinski lasti

Gostota parcelacije zemljišč v k.o. Dovje

Gostota parcelacije zemljišč v k.o. Boh.Češnjica (zgoraj) in k.o. Višelnica I (spodaj)

Stanje stavb (funkcionalnih enot)

Osnovni viri snovi v naravi so zemlja (tla), voda in zrak (atmosfera). Zaradi človekove aktivnosti se stalno spreminjajo. Stopnja spremembe je danes tako velika, da lahko govorimo o večji ali manjši stopnji obremenjenosti okolja. Vzroki obremenjevanja okolja so tako v vsestranski aktivnosti človeka v prostoru in času. Kljub temu, da nekatere motnje narava lažje sprejme kot druge, pa se je potrebno zavedati, da vsaka motnja povzroči določeno stopnjo obremenjenosti okolja, ki lahko vodi v nastanek ekološkega problema, sploh če je obremenjevanje večkratno ali stalno.

Del načrta upravljanja je analiza človekovih vplivov na okolje. Ti so raznovrstni: od nepremičnin, prometnic in ostale infrastrukture, do onesnaževanja s hrupom, svetlobo, odpadki in izpusti.

Človek je v nekem okolju lahko prisoten stalno ali začasno. Najbolj jasen pokazatelj stalne prisotnosti človeka so nepremičnine. Tako je za potrebe izdelave načrta upravljanja potrebno zbrati podatke o lokacijah nepremičnin, njihovem stanju, zidavi, uporabljenih materialih, kot tudi podatke o električnem, vodovodnem in komunalnem omrežju. Poleg tega se oceni tudi dimenzije nepremičnine in popiše vse pripadajoče objekte: različne drvarnice, garaže, lope, skladišča, nadstreške. Opiše se tudi okolico nepremičnine.

S popisom funkcionalnih enot dobimo podatke o nepremičninah s pripadajočimi objekti in okolico. Podatke o nepremičninah smo zbrali za obdelovane katastrske občine Bohinjska Češnjica, Dovje in Višelnica I. Popis funkcionalnih enot je terenski. Popiše se vsako nepremičnino posebej. Podatke terenskega popisa pa se nato vnese v računalnik in se jih pripravi za nadaljnje analize. V k.o. Dovje je bilo popisanih 1491 objektov, v k.o. Višelnica I pa 500. V k.o. Bohinjska Češnjica je bilo popisanih 1842 objektov. Skupno je bilo popisanih 3835 objektov.

Dosedanje delo v okviru različnih načrtov upravljanja je pokazalo, da so podatki o stanju stavb pomembni predvsem zaradi:

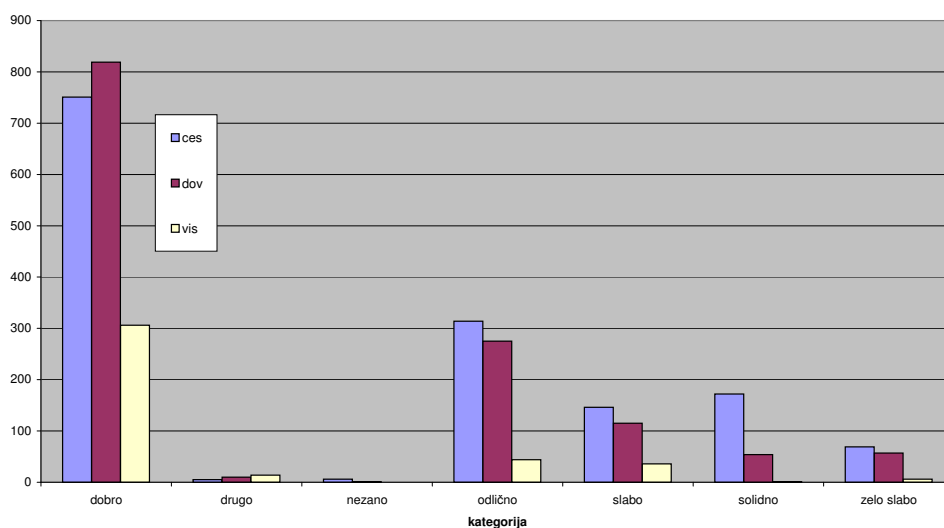
- splošnega pregleda stanja na terenu (lokacije, kvaliteta stavb)
- ocene vplivov bivanja (uporabljeni materiali, oskrba in odpadne snovi)
- analize trendov poselitve (opuščanje stavb, novogradnje...)

Ocenjevanje stanja stavb je potekalo na terenu, in sicer brez vpliva lastnika ali prebivalcev.

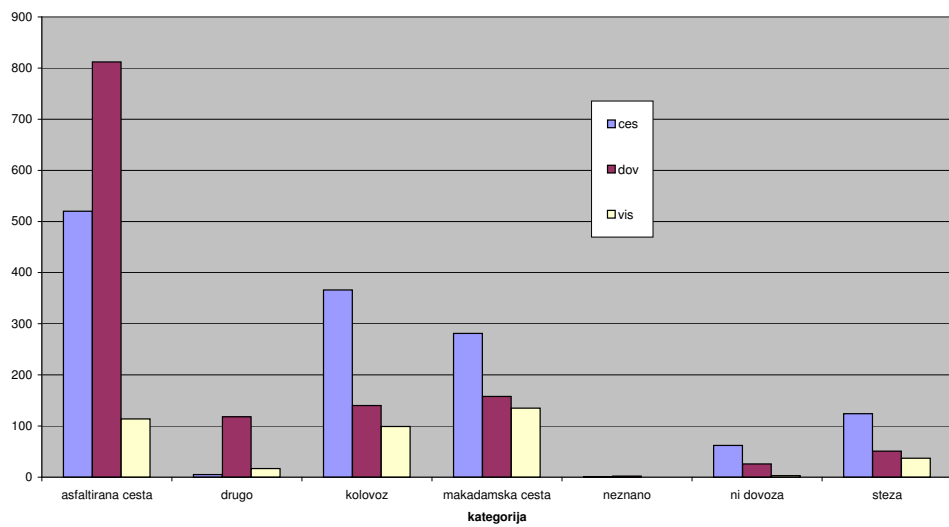
Funkcionalno enoto sestavljajo objekti, ki so med seboj funkcionalno povezani in so navadno na isti parceli. Za vsako funkcionalno enoto posebej smo ugotovili njegovo funkcijo (počitniška hiša, stan, garaža, hlev, kurišče, vodni ziralnik, ...), višino, material sten (les, opeka, ...) in vrsto obloge sten (omet, les,...), vrsto strešne kritine (les, pločevina, opeka, ...) vir energije (električna, sončna,...), vir vode (vodovod, kapnica, zajetje,...), splošno stanje zgradbe (odlično, dobro, slabo,...), dostop (asfaltirana pot, makadam, kolovoz, ...), kako je vzdrževana okolica in kakšna je ograja (lesena, žičnata, ...).

Podatke smo vnašali v GIS SDMS, dodatno pa so bili obdelani s pomočjo vrtilnih tabel v programu MS Excel in rezultate grafično prikazali.

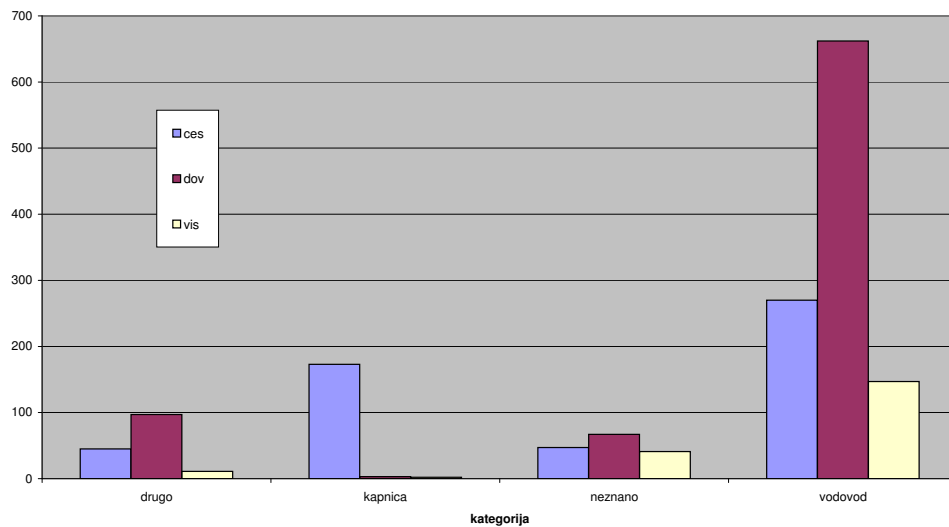
PRIMERJAVA - SPLOŠNO STANJE

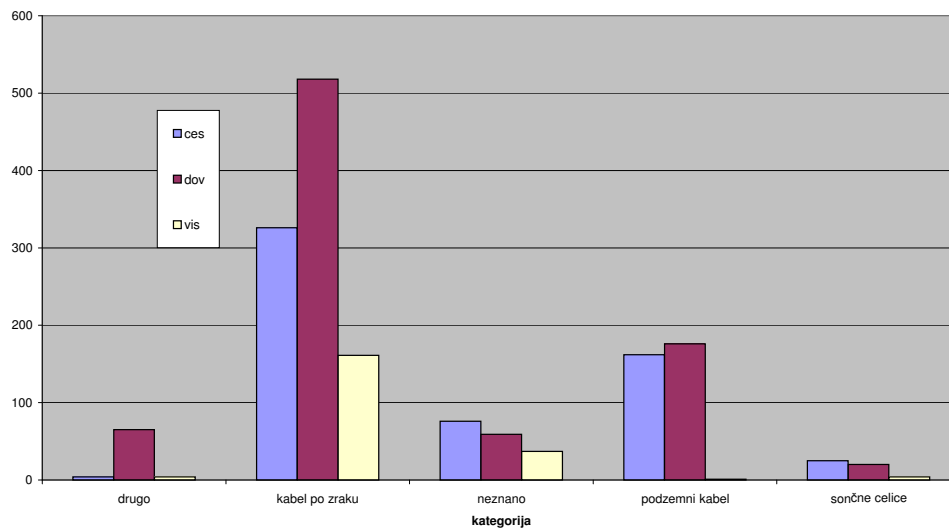
PRIMERJAVA - DOSTOP

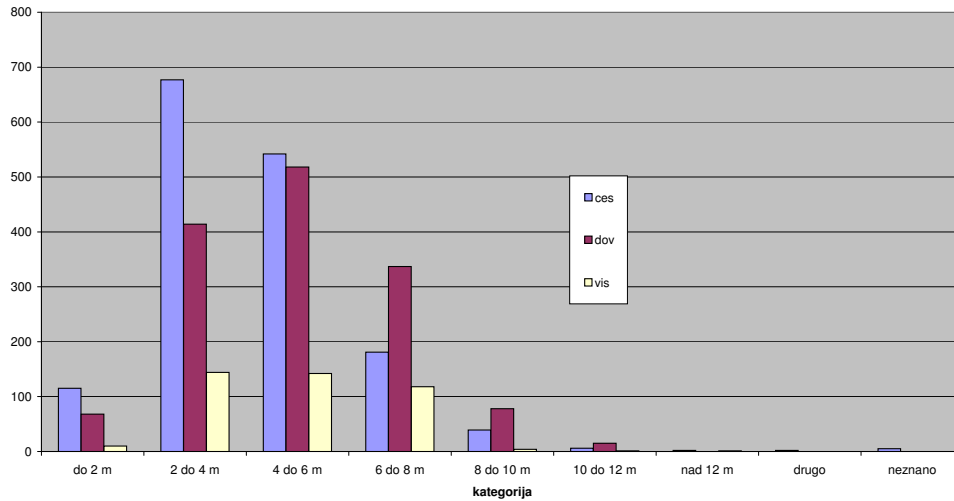
PRIMERJAVA - OSKRBA Z VODO

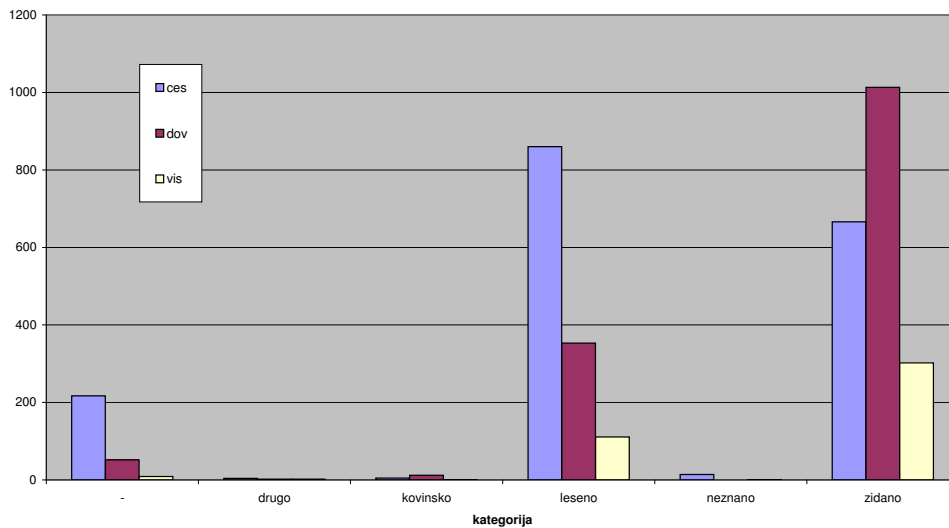
PRIMERJAVA - OSKRBA Z ELEKTRIKO

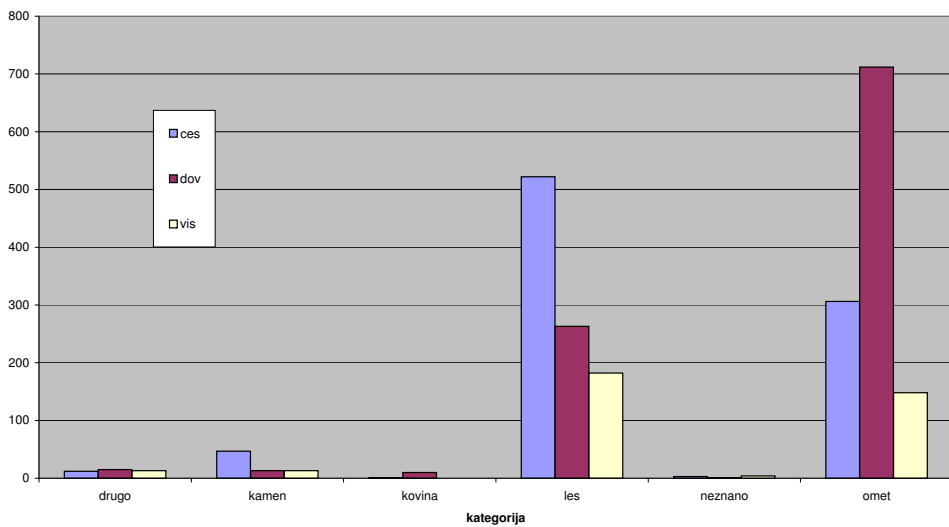
PRIMERJAVA VIŠINE STAVB

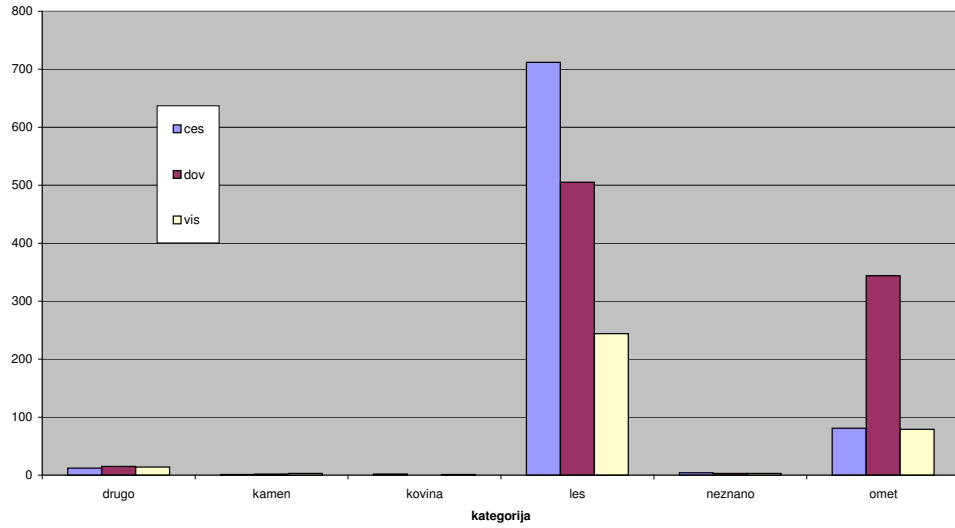
PRIMERJAVA MATERIALA STEN

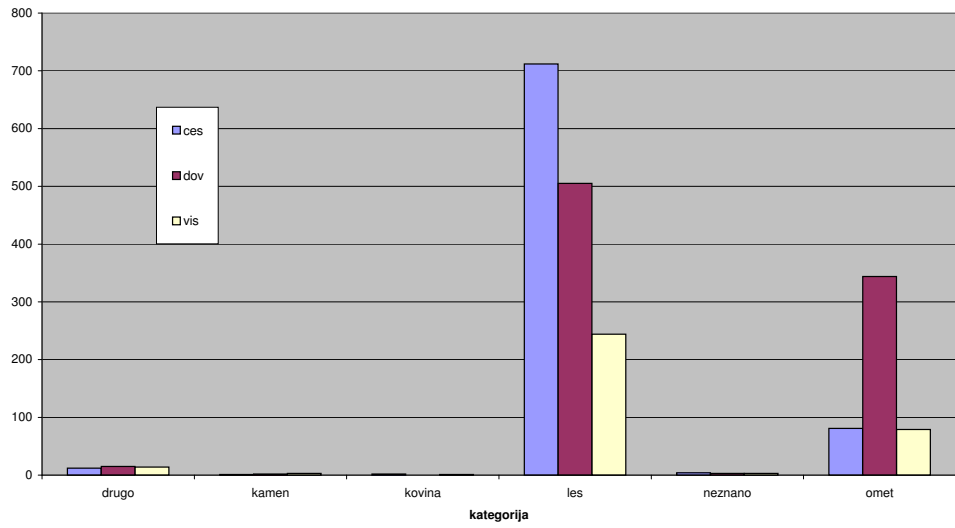
PRIMERJAVA - OBLOGA PRITLIČJA

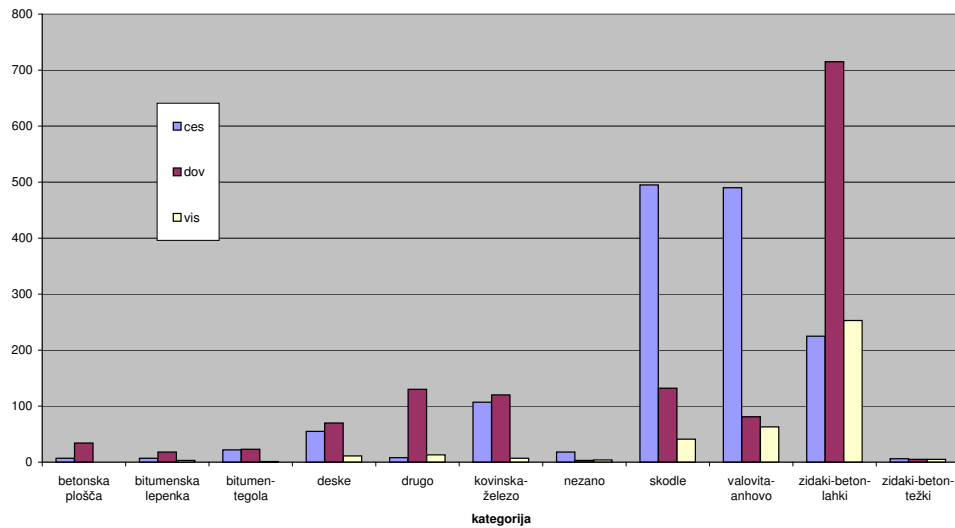
PRIMERJAVA - OBLOGA NADSTROPJA

PRIMERJAVA - OBLOGA NADSTROPJA

PRIMERJAVA - VRSTA STREHE

Motnje za naravo

Obremenjevanje okolja je lahko:

zavestno,
podzavestno.

Glede na časovne karakteristike obremenjevanja okolja oziroma pojavljanja motenj, ločimo:

konstantno obremenjevanje,
enkratno,
večkratno.

Na spreminjanje ali poslabšanje razmer vplivajo:

subjektivni vzroki:
ignoriranje problematike,
neznanje,
neosveščenost,
brezobzirnost,
nevednost,
objektivni vzroki:
rast populacije.

Po vstopu neke motnje v okolje je odziv okolja različen:

- 1.okolje motnjo sprejme: v tem primeru je recikliranje je možno
- 2.okolje motnje ne sprejme: motnja povzroči trajno obremenjenost okolja

Kljub temu, da nekatere motnje narava lažje sprejme kot druge, pa se je potrebno zavedati, da vsaka motnja povzroči določeno stopnjo obremenjenosti okolja, ki lahko vodi v nastanek ekološkega problema, sploh če je obremenjevanje večkratno ali konstantno.

Viri motenj

Motnje lahko v grobem razdelimo po prisotnosti vira motnje na :

trajne motnje
občasne motnje

Treba se je zavedati, da lahko isti vir povzroča tako trajne, kot občasne motnje.

a) Trajne motnje

Vir motnje je stalno prisoten v okolju, zato je trajna tudi motnja.

Viri stalnih motenj:
zgradbe
infrastruktura
okolica zgradb

b) Občasne motnje

Vir motnje je prisoten občasno, zato je občasna tudi motnja. Njihovo pojavljanje je lahko:

- a) pravilno (npr.: svetlobno onesnaženje)

motnje se pojavljajo v določenem časovnem obdobju,
lahko jih vnaprej pričakujemo.

b) napravnino (npr.: hrup, prah, ..)

pojavnijo se v nepravilnih časovnih intervalih, ne moremo jih vnaprej predvideti.

Viri občasnih motenj na projektnem območju:

- promet
- planinarjenje
- pašništvo
- gozdarstvo
- počitniški objekti

Vrste motenj

Motnje, ki jih lahko pričakujemo:

- hrup,
- prah,
- svetlobno onesnaženje,
- odpadki (trdi, tekoči),
- pesticidi,
- prisotnost novih vrst,
- sevanja,
- plini in pare,
- nenačrtne degradacije krajine,
- načrtne degradacije krajine,
- nefunkcionalna izraba okolja.

Posledice motenj za naravo

Motnje delujejo hkrati neposredno in posredno na naravo. Lahko vplivajo samo na enem nivoju ali pa na več nivojih hkrati. Zaradi tesne povezanosti posameznih komponent narave med seboj se zato nekatere posledice motenj pokažejo zelo pozno, ko je ukrepanje že problematično.

POSLEDICE DELOVANJA MOTENJ NA NEŽIVO NARAVO

- erozija,
- sprememba kemičnih lastnosti,
- spremembe fizikalnih lastnosti,
- spremembe reliefa,

POSLEDICE DELOVANJA MOTENJ NA ŽIVO NARAVO

Velikost posledic delovanja motenj na živo naravo je odvisna od :

1. Karakteristike motnje:
 - časovne karakteristike:
 - kdaj se motnja pojavi:
 - dnevni cikel organizma,
 - letni cikel organizma,
 - življenjsko obdobje organizma,
 - kolikokrat se pojavi:
 - enkrat/večkrat,
 - urejeno/neurejeno,
 - koliko časa traja
 - kombinacije motenj:
 - koliko motenj deluje hkrati,
 - katere motnje delujejo hkrati,
2. Organizma samega:
 - fizično in psihično stanje organizma,

dnevni, letni, življenjski cikel organizma,
izkušnje (živali),

Posledice motenj:

sprememba vrstne sestave organizmov,
sprememba odnosov med organizmi različnih
vrst (parazitizem, predatorstvo,..),
spremembe v odnosih med organizmi iste vrste,
spremembe fizičnega in psihičnega stanja posameznega osebk

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE

V vseh primerih je najprej treba ugotoviti dejansko stanje na projektnem območju: v kakšni meri je motnja prisotna in ali presega zakonske okvire ali ne.

Na izboljšanje stanja lahko delujemo samo preko subjektivnih vzrokov. Možne akcije:

informiranje ljudi o vplivih motenj na okolje in posledicah,
predstavitev predlogov za izboljšanje,
delovanje v smislu "skupaj nam bo uspelo" in
ne v smislu prepovedi in kazni.

PREDPISI

Ustava Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 33/91)

Zakon o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 56/99)

Zakon o varstvu okolja (Ur. l. RS, št. 32/93)

Zakon o Triglavskem narodnem parku (Ur. l. SRS, št. 17/81, 18/81, 42/86, 8/90)

Zakon o urejanju prostora (Ur. l. RS, št. 18/84)

Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor (Ur. l. SRS, št. 18/84, 37/85, 29/86, 43/98, 18/93, 47/93)

Uredba o vrstah posegov v prostor, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje (Ur. l. RS, št. 66/96, 12/2000)

Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (Ur. l. RS, št. 28/95)

Odlok o zavarovanju redkih in ogroženih rastlinskih vrst (Ur. l. RS, št. 15/76)

Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega plana RS (Ur. l. RS, št. 11/99)

Uredba o vnosu nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla (Ur. l. RS, št. 68/96)

Hrup

Hrup je zvok, ki moti, je neprijeten ali škoduje. Kdaj je nek zvok že hrup, težko natančno določimo, ker je dožemanje zvoka subjektivno.

ZNAČILNOSTI ZVOKA

a) Fizikalne karakteristike zvoka:

valovna dolžina,
frekvenca,
hitrost.

b) Hitrost zvoka je odvisna od:

temperature,

medija, po katerem se zvok širi.

Izvor zvoka je lahko naraven ali umeten.

Na širjenje zvoka v zraku preko neke pokrajine vplivajo skoraj vsi atmosferski dejavniki (temperaturni gradienti, vetrovi, delež vodne pare v ozračju, ...) in tudi odboji, absorpcije in ukloni na vsaki površini, s katero je zvok v stiku (pomembne so torej lastnosti površin, kot je topografija, vegetacija, tekstura, ...).

Na slišnost in natančnost smernega dojetja vpliva tudi zvočno ozadje, saj zniža prag slišnosti zvočnega signala, gre za t.i. maskiranje (ang. masking).

Največ motenj povzroča hrup cestnega prometa. Cestni promet je namreč glavni vzrok hrupa nad 55 dB. Največji povzročitelj hrupa pri avtomobilih je avtomobilski plašč. Nastanek hrupa, ki se pojavi, ko se plašč kotali po vozišču opisujemo s tremi mehanizmi:

- nihanje plašča,
- rezonanca zraka
- tlačenje in črpanje zraka.

V območju Triglavskega narodnega parka je dovoljena raven hrupa po zakonu v dnevnem času ne sme presegati 50 dB v nočnem času pa 45 dB.

VPLIV HRUPA NA ORGANIZME

V določenem življanskem okolju obstaja tipičen vzorec zvokov, ki vpliva na aktivnosti organizmov, ki v tem okolju živijo. Organizmi so navajeni določenih zvokov, vedo kaj pomenijo in kako naj nanje reagirajo. Če pride do poškodb ali uničenja takega življenjskega prostora, se spremeni tudi zvočna kulisa. Organizmi niso več sposobni normalno uporabljati svojih čutil za sluh, kar dolgotrajno vpliva na uspešnost neke populacije.

Vpliv hrupa na organizme težko natančno določimo, ker obstajajo razlike med vrstami in med osebki iste vrste. Poleg tega je tudi nemogoče ločiti hrup od ostalih dejavnikov, ki prav tako vplivajo na vedenje in fiziologijo živali. Različne reakcije organizmov na hrup so posledica:

- karakteristik zvoka,
- trajanja zvoka,
- značilnosti življenja vrste,
- vrste habitata,
- sezone,
- aktivnosti organizma v času nastopa motnje,
- spola,
- starosti osebka,
- prejšnjih izkušenj,
- istočasnega delovanja drugih motenj.

Ob nastanku hrupa se pojavijo fiziološke in vedenjske spremembe pri organizmih. .

Fiziološke spremembe:
poveča se srčna frekvenca,
spremeni se nivo metabolizma,
poruši se hormonsko ravnovesje,

Vedenjski odgovor:

- dvig glave,
- premik telesa,
- tek na kratke razdalje,
- mahanje s krili pri ptičih,
- panika,
- beg.

Posledice navedenih fizioloških sprememb in vedenja so:
telesne poškodbe,

izgube energije,
zmanjšani vnos hrane,
izogibanje življenjskemu prostoru in zapuščeniost,
zmanjšanje reprodukcije.

VPLIV HRUPA NA LJUDI

Hrup pri človeku povroča:

nervozo,
nemir,
utrujenost
slabo počutje,
poveča tveganja za bolezni srca in ožilja.

Vplivi hrupa na človeka se kažejo že pri jakostih nad 50 dB. Škodljiva je dnevna ali tedenska izpostavljenost hrupu, ki presega 85 dB ali če končna raven presega 140 dB.

Ali je nek zvok škodljiv, je odvisno od jakosti, ki jo merimo v decibelih in od časa izpostavljenosti. V splošnem velja, da močnejši zvok povzroči poškodbe v krajšem času. Tako je maksimalna izpostavitve hrupu 85 dB osem ur če pa hrup znaša 110 dB pa po minuti in 29 sekundah pride do poškodb (poškodbe sluha).

PREDPISI

Zakon o varstvu pred hrupom v naravnem in bivalnem okolju (Ur. l. SRS, št. 15/76, 29/86, 5/90, 10/91, 19/91, 13/93, 32/93, 29/95, 45/95)

Uredba o hrupu v naravnem in življenjskem okolju (Ur. l. RS, št. 45/95, 66/96)

Uredba o hrupu zaradi cestnega in železniškega prometa (Ur. l. RS, št. 45/95)

Pravilnik o prvih meritvah in obratovalnem monitoringu za vire hrupa ter o pogojih za njegovo izvajanje (Ur. l. RS, št. 70/96) in

Pravilnik o zvočni zaščiti stavb (Ur. l. RS, št. 14/99).

Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu (Ur. l. RS, št. 56/99)

Pravilnik o emisiji hrupa gospodinjskih strojev (Ur. l. RS, št. 59/99)

STANJE NA PROJEKTNEM OBMOČJU

Na projektnem območju lahko pričakujemo naslednje vire hrupa:

promet,
ljudje,
radijski aparati,
delovni stroji,
transformatorji,
GSM antene (nočni čas).

Zgradbe imajo dvojno funkcijo. Lahko delujejo kot vir hrupa. V tem primeru je velikost motnje odvisna od velikosti zgradbe. Pričakujemo, da je obseg hrupa na projektnem območju Gorenjske odvisen od namembnosti funkcionalne enote. Večji hrup pričakujemo pri funkcionalnih enotah, ki so namenjene turizmu (hoteli, počitniški domovi), ker so tam ljudje prisotni v večjem ali manjšem številu celo leto in tudi čez noč.

Druga funkcija zgradb je protihrupna barjera, saj preprečujejo širjenje hrupa v okolico oz. zmanjšajo njegovo jakost.

PREDLOGI

Ugotoviti, kakšno je stanje na projektnem območju:

- ali lahko govorimo o hrupu,
- kakšne so jakosti,
- kateri so glavni viri hrupa,
- kakšno je mnenje prebivalcev (kaj jih moti, kaj predlagajo, kaj si želijo).
- Informiranje ljudi o delovanju hrupa na organizme.
- Svetovanje o spremembah določenih aktivnosti.
- Opozarjanje, če jakost hrupa presega dovoljene vrednosti.
- Prepoved aktivnosti, kjer hrupna obremenitev močno presega dovoljeno raven.
- Zmanjšati emisije hrupa pri viru.
- Omejitev razširjanja hrupa v okolje.

Zmanjšati jakost hrupa z ukrepi na cestah (primerna struktura zgornjega ustroja cestišča), s primerno ureditvijo prometnega režima in s primernim načinom vožnje.

Emisijo hrupa cestnega prometa je odvisna tudi od hitrosti vozil. Pri podvojitvi hitrosti se emisija hrupa poveča za okrog 5 dB(A). Zato lahko emisijo hrupa zmanjšamo z omejitvijo hitrosti prometa. Poudariti pa je treba, da se z omejitvijo hitrosti pod 50 km/h emisija hrupa ne zmanjša, saj pri manjših hitrostih vozila vozijo v nižji prestavi, zato pa z višjimi vrtljaji.

Emisiji hrupa lahko zato zmanjšamo z omejitvijo ali s prepovedjo tovornega prometa. S temi ukrepi (prepoved tovornega prometa ponoči) se emisija hrupa zmanjša do 6 dB(A).

K aktivnim protihrupnim ukrepom sodi tudi preprečevanje oziroma omejevanje razširjanje hrupa v okolje. V ta namen se danes največ uporabljajo protihrupne ograje, zaslони in nasipi ter cestni okopi in predori. tovrstna zaščita na projektnem območju ne bi bila primerna, ker je treba omogočiti prosto gibanje živali.

Prah

ZNAČILNOSTI MOTJE

Prah je zmes drobnih trdih delcev in zraka, je nehomogena zmes trdne in plinaste faze.

Viri prahu so:
naravni,
antropogeni.

Prah delimo na :
prah, ki nastane z drobljenjem kosovnega materiala,
kondenzoid: kondenzacija izhlapelih trdnih snovi v zraku,
dim,
biotični prah: rastlinskega in živalskega izvora.

VPLIVI PRAHU NA NARAVO

Vplivi na zrak

Zaradi lebdenja prašnih delcev v zraku pride do spremembe prepustnosti in odsevnosti atmosfere za sončne žarke:

- vpliv na klimo,
- tvorbe kondenzacijskih jeder za vlago v zraku,
- adsorbcije plinov.

Poveča se koncentracija trdih delcev v zraku.

Prašni delcidelujejo kot katalizatorji, kar povzroči prisotnost novih škodljivih snovi v zraku.

Vplivi na tla

Zaradi usedanja prašnih delcev na tla in potovanja le the na različne razdalje pride do:

- prenosa snovi,
- zasipanja,
- spreminjanja površine tal,
- povečanja drsnost površin,
- spremembe kemičnih lastnosti tal.

Vplivi na rastline

Prašni delci, ki se usedajo na senčenje in s specifičnimi kemičnimi lastnostmi.

VPLIVI PRAHU NA LJUDI

Glede na fizikalne in kemijske lastnosti prahu in na njegov način delovanja na organizem, lahko ločimo različne vrste prahu:

- inertni prah (magnezijev oksid,...):
 - obremenjuje dihala,
 - obremenitev je reverzibilna.
- fibrinogeni prah (kremen, trde kovine,...):
 - povzroča fibrozo
- toksični prah(pesticidi, spojine težkih kovin,..)
 - topi se v dihalih v telesnih tekočinah
- dražljiv prah (apno,...)
 - draži dihala, sluznice, kožo
- alergogeni prah (cvetni prah, moka, perje,...)
 - povzroča alergične reakcije
- prah s specifičnim delovanjem na dihala (kromati z vplivom na zgornja dihala,...)
- kancerogeni, mutageni, teratogeni prah (azbest):

Azbest je skupno ime za šest vlaknastih mineralov, ki jih najdemo v okolju.

Zanje je značilno:

- so močna in upogljiva,
- so odporna na vročino.

Obnašanje v okolju:

- vstopajo v vodo in zrak iz naravnih depozitov ali produktov,
- ne evaporirajo in se ne raztapljajo,
- delci so lahko razpršeni v zraku dolgo časa,
- ne razpadajo.

Posledice: pri vdihavanju se nalagajo v pljučih: azbestoza, rakasta obolenja

Znani so tudi sinergistični učinki prahu na okolje pri istočasnem delovanju več različnih vrst prahu.

STANJE NA PROJEKTNEM OBMOČJU

Na projektnem območju lahko pričakujemo vse zgoraj navedene vrste prahu.

Viri prahu so:

- naravni
- antropogeni.

Prah antropogenega izvora je predvsem:
prah s ceste (makadamske),
dim,
prah, ki ga veter prinese od drugod,
azbestna kritina.

PREDPISI

Zakon o prepovedi proizvodnje in prometa z azbestnimi izdelki ter o zagotovitvi sredstev za prestrukturiranje azbestne proizvodnje v neazbestno (ZPPPAI) (UL RS št. 411-05/96-17/1)

Pravilnik o pogojih, pod katerimi se pri rekonstrukciji ali odstranitvi objektov in pri vzdrževalnih delih na objektih, instalacijah ali napravah odstranjujejo materiali, ki vsebujejo azbest (UL RS št., 72/01)

PREDLOGI

Ugotoviti dejanski obseg motnje na projektnem območju.
Osveščanje ljudi o vplivu prahu na okolje.
Izdelava zaščitnih ograj ob cestah,
Zamenjava izdelkov iz azbesta z izdelki iz drugih okolju prijaznih materialov.
Deponiranje odvrženih izdelkov v skladu s predpisi (ne v grmovju ali na kolovozih).

Plini in pare

ZNAČILNOSTI MOTNJE

EMISIJA: izločanje dimnih plinov v ozračje zaradi sežiganja fosilnih goriv.

IMISIJA: koncentracija okolju škodljivih snovi v ozračju na nekem mestu.

Škodljive snovi, ki se izločajo v okolje pri sežigu fosilnih goriv:

ogljikov dioksid,
ogljikov monoksid,
dušikovi oksidi: prehaja v žveplovo kislino,
žveplov oksidi: prehaja v dušikovo kislino,
prašni delci.

Kurjenje ni priporočljivo:

z gorivi, ki vsebujejo več kot 0,5% žvepla, (v nekaterih slovenskih občinah že imajo sprejete odloke o varovanju zraka v občini, kjer je vsebnost žvepla v gorivu omejena),
z lesnimi odpadki, ki vsebujejo lepila, barve, sredstva za impregnacijo (npr. vezane plošče iverke, barvan les, železniški pragovi, električni drogovi itd),
z odpadki vseh vrst (plastični odpadki, kuhinjski odpadki, moker les, potiskan papir itd.),
z odpadnimi motornimi in drugimi olji.

Izgorevanje odpadkov, časopisnega papirja, ilustriranih revij in iveric je zelo slabo in zato nepriporočljivo. Kisline in težke kovine, ki jih vsebujejo taki odpadki, se nalagajo v okolje v obliki fenolov, formaldehidov, dioksinov itd.

Odpadni materiali, kot so plastika, stiropor, revije in star papir so primerni za recikliranje. Poleg tega plastika pri zgorevanju sprošča klor, ki uničuje ozon.

VPLIVI NA NARAVO

kisel dež:

zakisanje tal, jezer, rek,

propad gozdov,

večja kislost površinskih voda, jezer, zemlje,

korozija polžjih lupin,

izplavljanje kadmija in svinca iz tal, raztapljanje aluminijevih soli,

CO se veže na hemoglobin (250 krat večja afiniteta za

vezavo kot kisik): motnje pri transportu kisika,

nastanek fotokemičnega smoga:

zaviranje rasti rastlin,

draženje sluznice pri vdihavanju,

nastanek aerosolov: boleznih dihal,

teratogeneza in mutageneza v naravnem okolju,

suho odlaganje žveplovega dioksida: poškodba iglic.

PREDPISI

Zakon o vodah UL RS št., 67/02

Uredba o ukrepih za ohranjanje in izboljšanje kakovosti zunanje zraka U L RS št., 52/02

Odredba o oskrbi malih kurilnih naprav pri opravljanju javne službe pregledovanja, nadziranja in čiščenja kurilnih naprav, dimovnih in prezračevalnih naprav zaradi varstva zraka UL RS št., 2/02

Uredba o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaženja UL RS št., 73/94, 68/96

Uredba o spremembah uredbe o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaženja UL RS št., 68/96, 109/0

Uredba o emisiji snovi v zrak iz kurilnih naprav Uradni list RS, št. 73/94

Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o emisiji snovi v zrak iz kurilnih naprav Uradni list RS, št. 51/98, 105/02

Popravek uredbe o spremembi in dopolnitvi uredbe o emisiji snovi v zrak iz kurilnih naprav Uradni list RS, št. 83/98

Pravilnik o prvih meritvah in obratovalnem monitoringu emisije snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja ter o pogojih za njegovo izvajanje Uradni list RS, št. 68/96

STANJE NA PROJEKTNEM OBMOČJU

Emisije dimnih plinov na projektnem območju niso velike. Glavni viri so:

ogrevanje zgradb:

uporabljajo se drva, plin,

ljudje v času kurilne sezone večinoma niso prisotni,

kurjenje odpadkov na prostem.

PREDLOGI

Ugotoviti dejansko stanje na terenu.

Informiranje ljudi.

Svetovati kršiteljem o spremembi načina ogrevanja.

Odpadki

OPIS MOTNJE

Odpadki so lahko nevarni ali nenevarni. Nenevarni odpadki, po tem ko jih odvržemo, v okolju ne povzročijo drastičnih sprememb. Nevarni odpadki pa imajo določene fizikalne in kemične lastnosti zaradi katerih so v okolju škodljivi. V skupinskih gospodinjstvih je povprečno 1 % nevarnih odpadkov na leto, kar v slovenskih razmerah znaša približno 3 kg na prebivalca na leto (Grilc, 1995).

Vrste odpadkov

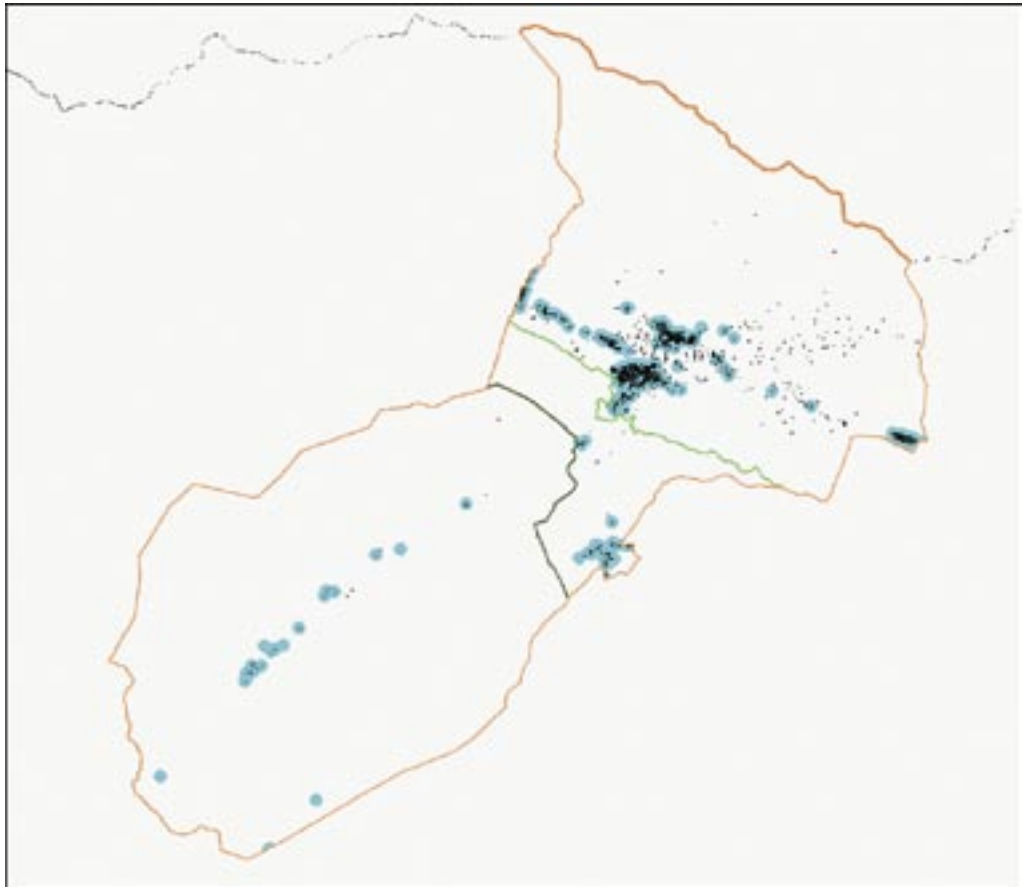
Nevarni gospodinjski odpadki

1. barve, laki, lepila, smole, sorodne snovi, ki lahko vsebujejo:

- pigmente težkih kovin
- organoklore
- umetne smole
- pesticide

2. olja, masti, maščobe:

Kod odpadki so ponavadi pomešani z razno umazanijo, lahko pa vsebujejo tudi težke kovine, poliklorirane bifenile, halogenirana topila. Predvsem so nevarni za vodo, saj 1 kaplja motornega olja onesnaži 1000 litrov podtalnice. So vnetljiva ali eksplozivna.

Stavbe in neposredno vplivno območje stavb v k.o. Dovje

3. organska topila in razrečila

V gospodinjstvu jih uporabljamo v različne namene:

- čiščenje in razmaščevanje (bencin, aceton, trikloretan, tetrakloretan),
- razredčevanje barv in lakov (nitro-razredčilo, toluen, terpentini),
- priprava pijač (etilni alkohol),
- kurjenje in svetenje (petrolej),

sredstva proti zmrzovaju (glikol, razni alkoholi),
razkužila (fenol, krezol, formalin,...),

4.pesticidi so različne snovi za zatiranje škodljivcev in zaščito rastlin v trdni, tekoči in plinasti fazi. Lahko so organskega anorganskega ali naravnega izvora. Kot odpadki v gospodinjstvu se pojavljajo kot neuporabljeni preparati, preparati s pretečenim rokom trajanja, prazna kontaminirana embalaža, itd.

5.kislina, lugi, koncentrat soli uporabljamo pri posebnih čiščenjih, razkuževanju prostorov. kot odpadki so lahko v obliki izrabljenih raztopin ali neuporabljenih kemikalij.

6.detergenti, pralna sredstva so preparati v trdi ali tekoči obliki, ki se uporabljajo za osebno nego, pri čiščenju posode, perila. Kot odpadki so problematični tisti, ki so stari in pokvarjeni.

7.zdravila. Gre za ostanke neuporabljenih ali delno uporabljenih snovi, rok uporabe je lahko že pretečen in so navadno še v originalni embalaži.

8.azbest

9.baterije in akumulatorji vsebujejo težke kovine, spojine ki jih vsebujejo lahko reagirajo z drugimi snovmi v okolju.

10.drugi nevarni odpadki:

- odpadki, ki vsebujejo težke kovine in njihove spojine,
- odpadki, ki vsebujejo škodljive organske snovi,
- odpadki, ki vsebujejo patogene mikroorganizme.

11.pršivke

ODPADKI PRI REJI ŽIVINE

Vrste odpadkov:

- čvrst gnoj,
- nastilja,
- iztrebki,
- odplake (gnojnica, gnojevka...)
- odpadne vode iz predelave mleka.

Skladiščena gnoj ali gnojevka po čiščenju iz hleva pa sta nevarna zaradi:

- odtekanja v podtalnico,
- odtekanja in odplavljanja v vodotoke,
- izcejanja iz gnojnega kupa.

Nepravilno deponirani in prostoležeči odpadki imajo na okolje različne vplive:

- vnos novih snovi v okolje
- organizmi jih lahko uporabijo kot:
 - nov življenjski prostor,
 - nov vir hrane,
 - material za izgradnjo bivališča,,
- povečano pojavljanje določenih organizmov, ki te snovi izkoriščajo,
- odsotnost nekaterih organizmov,
- smrad,
- pojav in prenašanje bolezni.

ODPADNE VODE

Glavni vir onesnaženja v komunalnih odpadnih vodah so:

- človeški izločki,
- odpadki od priprave hrane, ki predstavljajo manjši delež,
- odpadki, ki nastanejo pri osebni higieni,

higijene prostorov,
higijene ostalih prituklin.

VPLIV NA NARAVO

Prostoležeči organski odpadki privabljajo živali na določeno mesto (v bližino bivališč). Zavestno ali nazavestno dohranjevanje lahko povzroči:

- povečanje kompeticije med živalskimi vrstami,
- navajanje na določeno krmišče,
- navajanje na določeno vrsto hrane, ki ni nujno primerna,
- pojavnost različnih boleznih pri divjih živalih,
- več poškodb,
- manjša sposobnost samostojnega iskanja hrane,
- poveča se prisotnost tistih vrst, ki lažje prenašajo navzočnost človeka,

Prenehanje motnje lahko povzroči šok ali propad populacije.

STANJE NA PROJEKTNEM OBMOČJU

Na projektnem območju lahko pričakujemo predvsem naslednje vrste odpadkov:

- gospodinjski odpadki:
 - organski,
 - detergenti,
- nevarni gospodinjski odpadki,
- odpadki obrtnih delavnic
- odpadki s cest in drugi, povezani s prometom
- odpadki pri reji živine:
 - gnoj
 - gnojnica
- odpadki pri predelavi mleka
- odpadki zaradi izkoriščanja gozda

PREDPISI

Pravilnik o sežigu odpadkov (Uradni list RS, št. 32/00)

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o sežigu odpadkov (Uradni list RS, št. 53/01)

Pravilnik o ravnanju z odpadki (Uradni list RS, št. 84/98)

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o ravnanju z odpadki (Uradni list RS, št. 45/00)

Pravilnik o ravnanju z odpadnimi olji (Uradni list RS, št. 85/98)

Pravilnik o odlaganju odpadkov (Uradni list RS, št. 32/93 in 1/96)

Odredba o izvozu uvozu in tranzitu odpadkov (Ur. l. RS, št. 39/96, 45/96)

Uredba o emisiji snovi in toplote pri odvajanju odpadnih voda iz virov onesnaževanja. (Uradni listi RS št. 35/96)

PREDLOGI

- Ugotoviti dejansko stanje na projektnem območju:
- kje so odlagališča odpadkov,
- kakšni odpadki prevladujejo,
- kako je z odvozom.
- Ureditev odlagališč gnoja.

Zbiranje odpadkov na za to doloženih mestih, ki so ustrezno zavarovana, da je dostop živalim onemogočen: mreže z majhnimi odprtini (stene in streha)

Dovolj pogosto odvažanje odpadkov

Odlaganje odpadkov v primerni obliki:

uporaba vreč za smeti,

ustrezno število smetnjakov, ki se dobro zapirajo in ne puščajo, ločeno zbiranje odpadkov.

Zakopavanje organskih odpadkov.

Ureditev WC.

Uporaba barv in premazov na vodni osnovi, brez težkih kovin.

Menjavanje avtomobilskega olja na servisih.

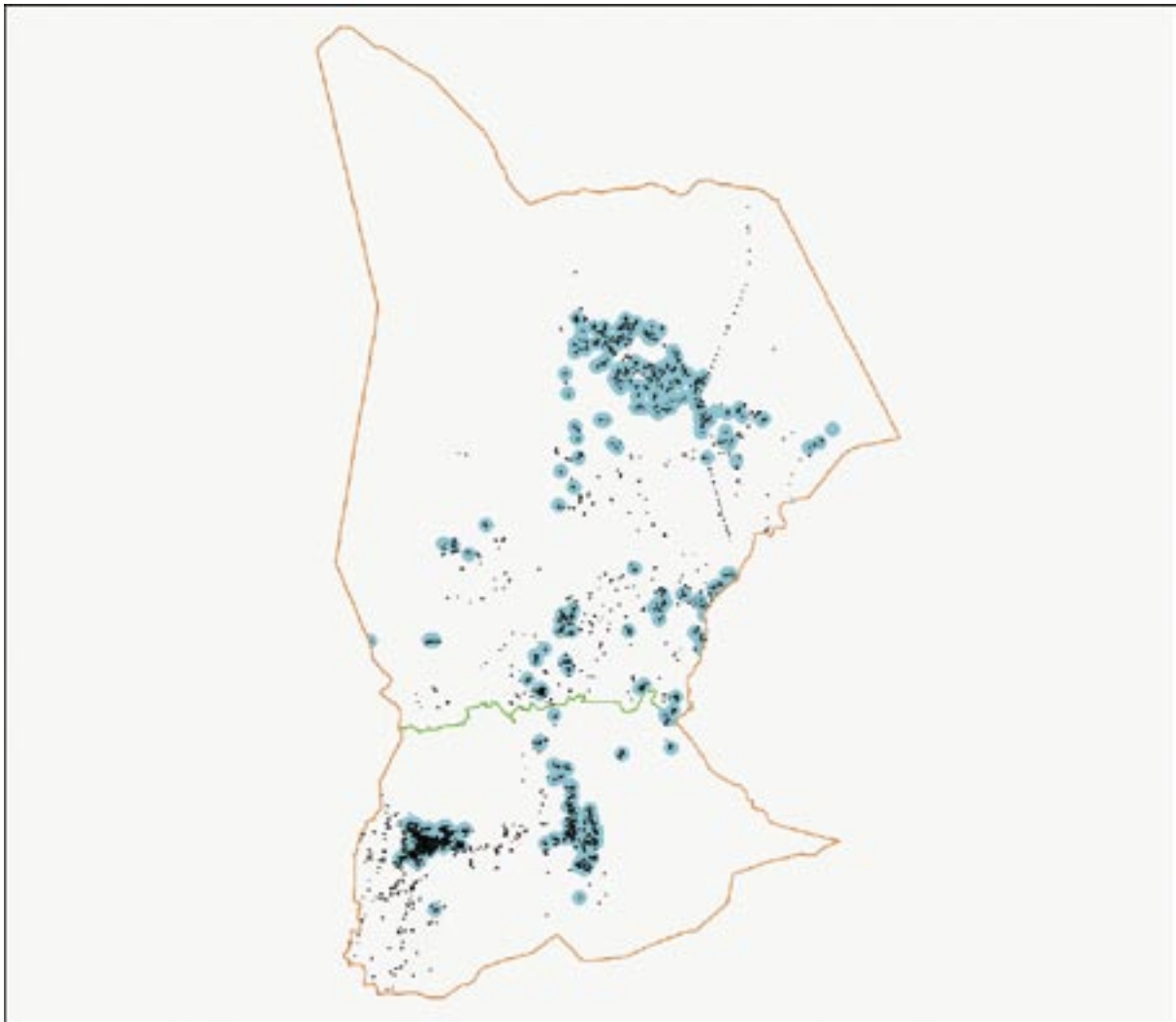
Uporaba čistil na vodni osnovi in alternativnih čistilnih sredstev.

zgoraj opisanih nevarnih gospodinjskih odpadkov

ne zlivamo v kanalizacijo ali v naravo.

Pravilno ravnanje z nevarnimi gospodinjskimi odpadki:

barve, lake, lepila, smole, olja, masti, maščobe, organska topila, razredčila, kisline, luge, detergente, pralna sredstva, zdravila, pesticide, baterije, akumulatorje, pesticide, odpadke, ki vsebujejo težke kovine, škodljive organske snovi, patogene mikroorganizme oddamo pooblaščenemu zbiralcu teh odpadkov, ker ne sodijo med ostale gospodinjske odpadke.

Stavbe in neposredno vplivno območje stavb v k.o. Bohinjska Češnjica

Svetlobno onesnaženje

Uporaba neustreznih svetilk zunaj:

moteča je svetloba, ki gre

- a. nad vodoravnico
- b. blizu vodoravnice

posledice – vpliv na:

orientacijo žuželk in ptic,

ritem aktivnosti,

reprodukcijo,

parjenje različnih vrst žuželk, ki se sicer med sabo ne pariyo,

selitve ptic, ki se selijo ponoči,

rast in razvoj rastlin,

Bleščanje zmanjšuje učinek svetlobe.

Večja poraba električne energije in posledično povečana emisija toplogrednih plinov.

PREDPISI

Ni neposrednih predpisov.

STANJE NA PROJEKTNEM OBMOČJU

Viri svetlobnega onesnaženja so promet, bivališča, osvetlitev spomenikov in obcestne svetilke. Občasno pa lahko pričakujemo tudi uporabo reflektorjev (prireditve, ki pa niso stalna motnja in je njihov vpliv zanemarljiv.

PREDLOGI

Ugotoviti stanje svetlobnega onesnaženja na terenu.

Uporaba zasenčenih svetilk: manjše izgube energije: ni sevanja nad vodoravnico in tik pod njo, ne vpliva na organizme, še vedno mogoče normalna osvetlitev.

Omejen čas osvetljevanja omogoča normalen življenjski cikel nočnih živali.

Neprodušno zaprte luči: onemogočen vstop žuželkam v svetilo, manjša smrtnost žuželk, večja čistost luči:

manjše izgube energije, ni potrebno čistiti luči,

Uporaba žarnic brez emisije UV svetlobe: UV spekter ne moti žuželk.

Človekov vpliv na tla

OPIS MOTNJE

Lasnosti tal

Tla so po Mršiču naravna tvorba na površini zemeljske skorje, ki so nastala in se razvijala pod vplivom tlotvornih dejavnikov. Tlotvorni dejavniki so:

matična podlaga,

podnebje,

organizmi,

relief,

čas.

Z ekološkega vidika lahko tla delimo na:

nestrukturirana tla: gola skalna tla,

struktuirana tla:

plodna,

neplodna.

Tla so trifazni sistem, sestavljen iz trdne, tekoče in plinaste faze. Deleža vode in zraka se spreminjata v odvisnosti od vremenskih razmer in tipa tal. Neorganski deli tal nastajajo in se razvijajo zaradi preperevanja, ki je lahko:

- fizikalno,
- kemično,
- biološko.

Organski del tal nastane v procesu humifikacije.

Organske in mineralne snovi med seboj reagirajo in tvorijo organsko–mineralne komplekse, ki imajo veliko sorpcijsko sposobnost in lažje nastajajo v rahlo kislih in nevtralnih tleh z veliko biotsko aktivnostjo.

Tla lahko zadržujejo različne snovi. To imenujemo sorbtivna sposobnost tal, ki je povezana s pH reakcijo tal, s pufersko sposobnostjo tal in količino hranilnih snovi, ki so na voljo rastlinam.

Fizikalne lastnosti tal:

- tekstura,
- struktura,
- poroznost,
- temperatura.

Kemične lastnosti tal:

- pH,
- kalcij in kalcijev karbonat.

Tla so dobro naseljena. Naseljenost tal upada z globino. Zastopanost talne flore in favne:

- živali: 25 %,
- glive: 25%,
- bakterije: 50 %.

VPLIVI NA TLA

Tla so precej občutljiv sistem. Nanje vplivajo vse človekove aktivnosti tako neposredno, kot posredno. Posledice človekovih aktivnosti na tla so:

- teptanje
- premikanje talnih horizontov
- mešanje talnih horizontov
- vnos novih materialov v okolje: pesek, les, apno, cement, les
- erozija
- sprememba pH tal
- sprememba temperature tal,
- spremeni se količina hranil v tleh,
- pospešeno preperevanje tal,
- vpliv na kroženje snovi.

Posledice za organizme so:

- pomanjkanje zraka zaradi teptanja,
- propad organizmov,
- sprememba vrstne sestave,
- prisotnost/odsotnost nekaterih vrst,
- stik vrst, ki sicer ne bi nikoli prišle skupaj.

STANJE NA PROJEKTNEM OBMOČJU

Posegi, ki vplivajo na tla na projektnem območju so :

- gradnje,
- gozdarstvo,
- planšarstvo,
- šport in rekreacija.

Gradnje

Vrste obravnavanih posegov:

- novogradnje
- dozidave že obstoječih objektov
- nadomestne gradnje:
 - enakih dimenzij kot prej
 - večje
- rušenje že obstoječih objektov
- nasutje poti
- obnova objektov

Prednosti in slabosti renaturacije površin

Ukrep po ugotovitvi črna gradnje je rušenje gradnje in renaturacija okolja. Renaturacija ni možna v popolnosti, ker:

- ne vemo točno, kakšno je bilo stanje pred posegom,
- ne vemo, kako bi se okolica razvijala brez posega,
- gre za ponoven poseg v okolje: ali je bolje pustiti stanje tako kot je, ali naj še enkrat zmotimo naravno ravnotežje?

PREDLOGI

Ndzorovano izvajanje posegov: kjer posegi povzročajo prevelike posledice za naravo, se odsvetujejo.

Kopanje jam, odvoz materiala naj se ne izvaja v suhem, vročem vremenu.

Po kopanju naj se čim prej izpostavljene drevesne kotrenine čim prej zavaruje.

S kontrolo prometa težke mehanizacije in izbiro ustreznih mest za odlaganje materiala se izognemo nepotrebnemu teptanju.

Poskrbimo, da se tla zračijo.

Stavbe in neposredno vplivno območje stavb v k.o. Višelnica I

Vnos novih vrst

OPIS MOTNJE

Vnos novih vrst je lahko:

aktiven:

vnos novih vrst zaradi sajenja rastlin
večji pri funkcionalnih enotah počitniškega tipa v zasebni
lasti: enodružinske počitniške hiše

pasiven:

vnos novih vrst je nezaveden in nenačrten:
slepi potniki na avtomobilih
sajenje okuženih rastlin
živalski parazit (notranji, zunanji)
večji pri počitniških funkcionalnih enotah, kamor prihajajo ljuhje iz
različnih, bolj oddaljenih koncev Slovenije: hoteli, počitniški domovi

Posledice:

pojav vrst v nekem okolju, ki za to okolje niso značilne
razširitev tujih vrst na račun drugih
vpliv na prehranjevalni splet
vpliv na odnose med vrstami (simbioze, parazitizem, komenzalizem, ...)

STANJE

a) Aktivni vnos

Mnoge funkcionalne enote počitniškega tipa imajo:
zelenjavni vrt
okrasni vrt
lončnice na oknih
okrasno grmičevje in drevje v okolici zgradb

b) Pasivni vnos

Pasiven vnos je možen pri vseh vrstah funkcionalnih enot.

PREDLOGI

Ugotovitev obseg motnje na terenu.

Spodbujanje sajenja rastlin, ki so značilna za to območje.

- Action Plan for the Conservation of the Brown Bear (*Ursus arctos*) in Europe. Group of Experts on Conservation of Large Carnivores: Oslo, 22.–24. 6. 2000. Documents established by Mr. Jon E. Swenson (Norway). <http://large-carnivores-lcie.org/public.htm>. (4. 9. 2002)
- Action Plan for the Conservation of the Eurasian Lynx (*Lynx lynx*) in Europe. Group of Experts on Conservation of Large Carnivores: Oslo, 22.–24. 6. 2000. Documents established by Urs Breitenmoser. <http://www.nature.coe.int/cp20/tpvs22e.htm>. (4. 9. 2002)
- Action Plan for the Conservation of the wolves (*Canis lupus*) in Europe. Group of Experts on Conservation of Large Carnivores: Oslo, 22.–24. 6. 2000. Documents established by Mr. Luigi Boitani (Italy). <http://large-carnivores-lcie.org/public.htm>. (4. 9. 2002)
- Ahlén, I., 1990. Identification of bats in flight. Swedish Society for Conservation of Nature, Stockholm.
- Bertok, M., N. Budihna in M. Povž, 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000. Ribe (Pisces), Piškurji (Cyclostomata), Raki desetonožci (Decapoda). Končno poročilo. http://www.gov.si/mop/podrocja/uradzaokolje_sektorvarstvonarave/projekti/natura2000/projektivec.htm 21. 3. 2006
- Božič, L. et al., 2003. Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji: 2, Predlogi posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS–Birdlife Slovenia. 140 str.
- Cipot, M. in P. Presetnik, 2006. Dvoživke in netopirji na območjih katasterskih občin Višelnica, Češnjica in Dovje in nekateri predlogi za njihovo ohranjanje. Delno poročilo projekta »Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe – Jadran, Slovenija – Avstrija«. 12 str.
- Cipot, M., 2003. Poročilo o delu skupine za dvoživke. V: Planinc G. (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Žirovnica 2003, str. 47–54, Društvo študentov biologije. Ljubljana.
- Čelhar, T. in sod., 2003. Prispevek k poznavanju favne dvoživk (Amphibia) na območju Gorenjske (SZ Slovenija). V: Mladinska biološka raziskovalna tabora Podzemelj 9. Ljubljana, ZOTKS
- Čelik, T., 2004. Natura 2000 – Metulji. V: Proteus 2–3: str. 89–97
- Čelik, T., R. Verovnik, F. Rebeušek, S. Gomboc in M. Lasan, 2004. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000. Metulji (Lepidoptera). Končno poročilo 2. mejnik. http://www.gov.si/mop/podrocja/uradzaokolje_sektorvarstvonarave/projekti/natura2000/projektivec.htm 21. 3. 2006
- Čelik, T., Verovnik R., Rebeušek F., Gomboc S. in Lasan M., 2005. Natura 2000 v Sloveniji – Metulji (Lepidoptera). Založba ZRC, ZRS SAZU, Ljubljana. 288 str.
- Čop (Jonozovič, 2000), 1994. Spremljanje naselitve risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji 1973 – 1993. Projekt gozd – divjad. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije
- Desetletni lovskogojitveni načrt za Triglavsko lovsko gojitveno območje 2001 – 2010. Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin.
- Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic
- Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst
- Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst
- Drovenik, B. in A. Pirnat, 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Hrošči (Coleoptera) (končno poročilo). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU, Ljubljana. 88 str.
- Drovenik, B., 2003. Hrošči – Coleoptera. V: Živalstvo Slovenije. Ur. Sket, Gogala, Kuštor. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.: 370 – 400
- Faber H., 2000. Short-term acidification pulses in alpine breednig ponds. V: Biota. Revija za biologijo in ekologijo. Extended abstract of the 1st International Scientific Meeting og the biology and ecology of Alpine amphibians and reptiles. Rače in Žalec, Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave ter Društvo varuhov okolja Radoživ. 1, 1: 17 – 18
- Grobelnik, V. Kosec (Crex crex). Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS, Ljubljana.

- Hudoklin, A., 1999. Letna dinamika pojavljanja podkovernjakov (*Rhinolophus* spp.) v nekaterih jamah na Dolenjskem. *Annales*, 9: 323–328
- Jonozovič M., 2000. Vloga Zavoda za gozdove Slovenije pri usmerjanju razvoja populacij velikih zveri. V: Človek in velike zveri: zbornik referatov s strokovnega posveta Ekološkega foruma Liberalne demokracije Slovenije in Društva kočevski naravni park. Ljubljana, Ekološki forum LDS
- Jonozovič, M., 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Medved (*Ursus arctos*). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. 65 str.
- Konvencija o ohranjanju prostoživečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu prostoživečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov, Ur. l. RS, MP št. 17/99). II (Dodatek II) – strogo zavarovane živalske vrste; III (Dodatek III) – zavarovane živalske vrste.
- Kos I., H. Potočnik, T. Skrbinšek, A. Majič Skrbinšek, M. Jonozovič in M. Krofel, 2005. Ris v Sloveniji: strokovna izhodišča za varstvo in upravljanje. Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo. Ljubljana: 271 str.
- Kotarac, M., A. Šalamun in S. Weltdt, 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Kačji pastirji (Odonata) (končno poročilo). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 104 str.
- Kryštufek, B., 1991. Sesalci Slovenije. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije. 294 str.
- Kryštufek, B., 2003. Sesalci – Mammalia. V: Živalstvo Slovenije. Ur. Sket, Gogala, Kuštor. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.: 575 – 603
- Kryštufek, B., P. Presetnik in A. Šalamun, 2003. Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Netopirji (Chiroptera) (končno poročilo). Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. 322 str., digitalne priloge.
- Kuštor, V. 2003. Piškurji – Cephalaspidomorphui. V: Živalstvo Slovenije. Ur. Sket, Gogala, Kuštor. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. str. 464 – 465
- Letna poročila Triglavskega narodnega parka od leta 1994 do 2003. Ljubljana.
- Marenče, M., 1999. Rjavi medved (*Ursus arctos* Linnaeus, 1758) v Triglavskem narodnem parku. V: Razprave in raziskave 9. Bled, Triglavski narodni park
- Marenče, M., 1997. Rjavi medved (*Ursus arctos* Linnaeus, 1758) v Triglavskem narodnem parku.. Ljubljana, Univerza v Ljubljani. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo. Specialistično delo: 119 str.
- Mikuž, H., 2001. Svetlobno onesnaževanje v Sloveniji. V: Bevk S., Mikuž H. in Pezelj J. (ured.): Svetlobno onesnaževanje: javna predstavitev mnenj. DZ RS, Ljubljana. str. 41 – 62
- Mori, N., 2003. Macroinvertebrate communities of karst springs in the Julian Alps in relation to environmental factors. *Natura Sloveniae* 5(2):5–17
- Mršič, N., 1997. Plazici (Reptilia) Slovenije. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo: 167 str.
- Na obisku pri medvedu. 2005. "Ohranitev velikih zveri v Sloveniji – faza I (Rjavi medved). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.
- Pirnat, A. in B. Drovenik, 2004. Natura 2000 – Hrošči. V: Proteus 2–3: str. 79–88
- Poboljšaj, K. in A. Lešnik, 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Dvoživke (Amphibia) (končno poročilo). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 144 str., digitalne priloge.
- Poboljšaj, K., 2000. Pomen gozda za ohranjanje biodiverzitet dvoživk (Amphibia) na območju načrtovanega regijskega parka Kočevsko – Kolpa. V: Zbornik gozdarstva in lesarstva 63: str. 119 – 136
- Poboljšaj, K., 2003. Dvoživke – Amphibia. V: Živalstvo Slovenije. Ur. Sket, Gogala, Kuštor. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.: 505–511
- Poboljšaj, K., M. Kotarac, A. Lešnik, V. Grobelnik, A. Šalamun in M. Jakopič, 2000. Dvoživke in ceste (končno poročilo), Naročnik: Ministrstvo za promet in zveze, DRSC, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju
- Poročilo o delu 2001. 2002. Služba za varstvo in upravljanje prostoživečih živali. Bled, Triglavski narodni park.
- Povž, M. in B. Sket, 1990. Naše sladkovodne ribe. Ljubljana, Mladinska knjiga.
- Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Ur. l. RS, st. 82/02).

- Presetnik, P., 2003. Poročilo o delu skupine za netopirje. V: Planinc G. (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Žirovnica 2003, str. 61–64, Društvo študentov biologije.
- Presetnik, P., K. Koselj, M. Zgamažster, N. Zupančič, K. Jazbec, U. Žibrat, A. Petrinjak, A. Hudoklin, (v tisku): Atlas netopirjev (Chiroptera) Slovenije. Atlas faunae et florae Sloveniae 2, Center za kartografijo favne in flore.
- Raziskava razširjenosti evropsko pomembnih vrst v Sloveniji. Poročilo. 2001. Ljubljana. Prirodoslovni muzej Slovenije: 682 str.
- Rebeušek, F., 2006, Lorkovičev rjavček (*Erebia calcaria*). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- Simonič, A., 2000. Strategija ohranitve prosto v naravi živečega rjavega medveda – *Ursus arctos* L. – na ozemlju Slovenije. V: Človek in velike zveri: zbornik referatov s strokovnega posveta Ekološkega foruma Liberalne demokracije Slovenije in Društva kočevski naravni park. Ljubljana, Ekološki forum LDS, 2000
- Slapnik, R., 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Mehkužci (Mollusca). Projektna naloga. Urgentno poročilo. Biološki inštitut Jovana Hadžija, ZRC SAZU. Ljubljana. 40 str.
- Slapnik, R., 2004. Natura 2000 – Sladkovodni in kopenski mehkužci. V: *Proteus* 2–3: str. 99–104
- Stanje biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji. 2. del. ARSO, Ljubljana. http://www.arso.gov.si/podrocja/narava/porocila_in_publikacije/biotska_raznovrstnost2.pdf (17.7.2006)
- Tome, S., 1996. Pregled razširjenosti plazilcev v Sloveniji. V: *Annales. Anali za istrske in mediteranske študije* 9. Koper: 217–228
- Tome, S., 2002. Kače: Zakaj se jih bojimo?!? Ljubljana, Prirodoslovni muzej Slovenije. 69 str.
- Tome, S., 2003. Plazilci. V: *Živalstvo Slovenije*. Ur. Sket, Gogala, Kuštor. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.: 512–518
- Uredba o posebnih varstvenih območjih – območjih Natura 2000. Uradni list Republike Slovenije, št. 49/04
- Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst. 1993. Uradni list Republike Slovenije, št 323–06/93–2/1–8
- Uredba o zavarovanju prosto živečih živalskih vrst. 2004. Uradni list Republike Slovenije, št. 46/04
- Veenvliet, P. in J. Kus Veenvliet, 2003. Dvoživke Slovenije. Priročnik za določanje. Grahovo, Zavod Symbiosis. 74 str.
- Veenvliet, P., 2006. Status of amphibians in the Triglav National Park, current threats and possible conservation measures. Grahovo, Zavod Symbiosis. 19 str.
- Veenvliet, P., 2006. Status of amphibians in the Triglav National Park, current threats and possible conservation measures. Grahovo, Zavod Symbiosis. 19 str.
- Velkoverk, F., 2003. Mehkužci. V: *Živalstvo Slovenije*, Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 109 – 130
- Vogrin, N., 1998. Pregled dvoživk in plazilcev TNP. V: *Falco. Revija za ornitologijo, naravoslovje in naravovarstvo*, 13–14. Koper, *Ixobrychus*: 61–66
- Zakon o divjadi in lovstvu. Uradni list Republike Slovenije št. 16/04
- Zakon o Triglavskem narodnem parku. Ur. l. SRS 63 – 28/812

Vsebina

3	Natura 2000 v Sloveniji in v Julijskih Alpah
4	Direktiva Sveta o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS)
11	Direktiva Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst
22	Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)
31	Gradivo za načrt upravljanja v izbranih katastrskih občinah
32	Opis območij
39	Strokovne podlage in smernice za varstvo in ohranjanje narave
41	Opis živalskih skupin in smernice za ohranjanje ugodnega stanja
65	Opis habitatnih tipov in smernice za ohranjanje ugodnega stanja
77	Človekove dejavnosti
90	Motnje za naravo
107	Literatura

era
eko regija alpe adria